

الله
رسول
محمد

ALLAHIN YARATDIĞI GÖZƏLLİKLƏRİN BƏZİLƏRİ – 3

HARUN YƏHYA
(ADNAN OKTAR)

Bu kitabda Allahın yaratma sənətinin dəlilləri olan heyvan və bitkilərdən bəzi nümunələr verilmişdir.

Kainatdakı qüsursuz nizam, bitki və heyvanlardakı bənzərsiz sistemlər, dənizdəki canlılar, səmada uçan quşlar, bir sözlə, hər şeyin çox əhəmiyyətli yaradılış səbəbi vardır. Bunlar bizə onları yaradan Allahı tanıdan dəlillər və ayələrdir. Allah bütün yaratdıqlarını elə biz Onun haqqında düşünək və nəticədə Onu tanıyaq, Onun böyüklüyünü və üstün qüdrətini dərk edək deyərək yaratmışdır. Lakin bəzi insanlar müxtəlif məsələləri daha vacib hesab edərək bu vacib məsələlər haqqında düşünmürlər. Allah ayələrində bu insanların Allahın varlığının dəlilləri üzərində düşünmədiklərini və yaradılış möcüzələrini görməzlikdən gəldiklərini belə bildirir:

Göylərdə və yerdə (Allahın varlığını və birliyini göstərən) neçə-neçə dəlillər vardır ki, (insanlar) onların yanından üz çevirib keçərlər. Onların çoxu ancaq şərək qoşaraq Allaha iman gətirərlər. (Yusif surəsi, 105-106)

Göyləri, yeri və oralara yaydığı canlıları yaratması da Onun (varlığının və qüdrətinin) dəlillərindəndir. O, istədiyi zaman onları bir yere cəm etməyə qadirdir. (Şura surəsi, 29)

Bəzən məlum, bəzən də naməlum heyvan və bitkilərdən nümunələr verən bu kitabı yazmaqda məqsəd, açıq-aşkar ayələri diqqətə çatdırmaq və Allahın varlığını, birliyini və qüdrətini unudanlara mütləq həqiqəti bir daha xatırlatmaqdır. Bunu xatırlayan insan səmimiyyətlə Allaha üz tutur və həyatını Onun istəkləri ilə istiqamətləndirir. Bu öyüd-nəsihətdən üz döndərmək o insan üçün böyük bir zərər olar:

Onlar başları üstündəki səmaya baxmadılar mı ki, Biz onu necə inşa edib bəzəmişik?! Onda heç bir yarıq (qüsür) yoxdur. Yer üzünü döşəyib orada sabit dağlar yerləşdirdik və hər növ gözəl bitki bitirdik. Bunları Allaha yönələn hər bir bəndə üçün ibrət və öyüd-nəsihət olsun deyərək yaratdıq. (Qaf surəsi, 6-8)

بسم الله الرحمن الرحيم

YAZIÇI VƏ ƏSƏRLƏRİ HAQQINDA

Harun Yahya təxəllüsündən istifadə edən yazıçı Adnan Oktar, 1956-cı ildə Ankarada anadan olmuşdur. İbtidai və orta təhsilini Ankarada almışdır. Daha sonra İstanbul Memar Sinan Universitetinin İncəsənət fakültəsində və İstanbul Universitetinin Fəlsəfə bölməsində təhsil almışdır. 1980-ci illərdən bu yana imani, elmi və siyasi mövzularda bir çox əsər hazırlamışdır. Bununla yanaşı, yazıcının təkamülçülərin saxtakarlıqlarını, iddialarının əsassızlığını və darvinizmin qanlı ideologiyalarla olan qaranlıq əlaqələrini ortaya qoyan çox əhəmiyyətli əsərləri vardır.

Harun Yahyanın əsərləri təxminən 30.000 şəkin olduğu cəmi 45.000 səhifəlik külliyyatdır və bu külliyyat 73 fərqli dila tərcümə edilmişdir.

Yazıcının təxəllüsü inkarçı düşüncəyə qarşı mübarizə aparan iki peyğəmbərin xatirəsinə hörmət olaraq adlarını yad etmək üçün Harun və Yahya adlarından götürülmüşdür. Yazıçı tərəfindən kitabların üz qabığında Rəsulullahın (s) möhürünün olmasının simvolik mənası isə kitabların məzmunu ilə əlaqədardır. Bu möhür Quranın Allahın son kitabı və son sözü, Peyğəmbərimizin (s) Xatəmül-Ənbiyə olduğunun rəmzidir. Yazıçı bütün əsərlərində Quranı və Rəsulullahın sünnəsini özünə rəhbər etmişdir. Bu şəkildə inkarçı düşüncə sistemlərinin bütün təməl iddialarını bir-bir ortadan qaldırmağı və dinə qarşı yönələn etirazları tam susduracaq son sözü söyləməyi əsas almışdır. Böyük hikmət və kamal sahibi olan Rəsulullahın möhüründən bu son sözü söyləmək niyyətinin duası olaraq istifadə edilmişdir.

Yazıcının bütün əsərlərindəki ortaq hədəf Quranın təbliğini dünyaya çatdırmaq, beləliklə, insanları Allahın varlığı, birliyi və axirət kimi təməl imani mövzular üzərində düşünməyə sövq etmək və inkarçı sistemlərin əsassız təməllərini və ağzın təbiiqlərini gözəl önünə çəkməkdir.

Necə ki, Harun Yahyanın əsərləri Hindistandan Amerikaya, İngiltərədən İndoneziyaya, Polşadan Bosniyaya, İspaniyadan Braziliyaya, Malayziyadan İtaliyaya, Fransadan Bolqarıstana və Rusiyaya qədər dünyanın əlavə bir çox ölkəsində sevilərək oxunur. İngilis, fransız, alman, italyan, ispan, portuqal, ərəb, alban, rus, boşnaq, uyuqur, indoneziya, malay, benqal, serb, bolqar, çin, danimarka və isveç dili kimi bir çox dila tərcümə edilən əsərlər, xarici ölkələrdə geniş oxucu kütləsi tərəfindən izlənilir.

Dünyanın dörd tərəfində fəvqəladə təqdir toplayan bu əsərlər bir çox insanın iman etməsinə, bir çoxunun da imanında dərinləşməsinə vasilə olur. Kitabları oxuyub araşdıran hər kəs bu əsərlərdəki hikmətli, dolğun, asan aydın olan və səmimi üslubun, ağıllı və elmi yanaşmanın dərk edir. Bu əsərlər sürətli təsir etmə, qəti nəticə vermə, etiraz və təkzib edilə bilinməyən xüsusiyyətləri daşıyır. Bu əsərləri oxuyan və üzərində ciddi şəkildə düşünən insanların artıq materialist fəlsəfəni, ateizmi və digər ağzın fikr və fəlsəfələrin heç birini səmimi olaraq müdafiə etmələri mümkün deyil. Bundan sonra müdafiə etsələr də, ancaq duyğusal inadla müdafiə edəcəklər. Çünki fikri dayaqları aradan qaldırılmışdır. Dövrümüzdəki bütün inkarçı cərəyanlar Harun Yahya külliyyatı qarşısında fəkirə məğlub olmuşlar.

Şübhəsiz, bu xüsusiyyətlər Quranın hikmət və ifadə təsirindən qaynaqlanırlar. Yazıçı bu əsərlərə görə öyünmüş, yalnız Allahın hidayətinə vasilə olmağa niyyət etmişdir. Bundan başqa, bu əsərlərin çap və nəşrində hər hansı maddi qazanc güdümür.

Bu həqiqətlər göz önünə alındıqda insanların görmədiklərini görmələrini təmin edən, hidayətlərinə vasilə olan bu əsərlərin oxunmasını təşviq etməyin də çox əhəmiyyətli xidmət olduğu ortaya çıxır.

Bu qiymətli əsərləri tanıtməyin yerinə insanların zəhinlərini bulandıran, fikri qarışıqlıq meydana gətirən, şübhə və tərəddüdləri aradan qaldırmaq və imanı qurtarmaq üçün güclü və iti təsiri olmadığı ümumi təcrübə ilə sabit olan kitabları yaymaq isə əmək və zaman itkisinə səbəb olar. İmanı qurtarmaq məqsədindən çox, yazıcının ədəbi gücünü vurğulamağa yönələn əsərlərdə bu təsirin əldə edilə bilməyəcəyi məlumdur. Bu mövzuda şübhəsi olanlar varsa, Harun Yahyanın əsərlərinin təkcə məqsədinin dinsizliyi yox etmək və Quran əxlaqını yaymaq olduğunu, bu xidmətdəki təsir, müvəffəqiyyət və səmimiyyətin açıq şəkildə göründüyünü oxucuların ümumi qənaətidən anlama bilərlər.

Bilmək lazımdır ki, dünyadakı zülm və qarmaqarışıqlığın, müsəlmanların çəkdiyi əziyyətlərin təməl səbəbi dinsizliyin fikri hakimiyyətidir. Bunlardan xilas olmağın yolu isə dinsizliyin fəkirə məğlub edilməsi, iman həqiqətlərinin ortaya qoyulması və Quran əxlaqının insanların qavrayıb yaşaya biləcəkləri şəkildə izah edilməsidir. Dünyanın gündə-günə daha çox büründüyü zülm, fəsad və xaos mühitini diqqətə aldıqda bu xidmətin mümkün qədər sürətli və təsirli şəkildə edilməsinin lazım olduğu aydındır. Əks halda, çox gec ola bilər.

Bu əhəmiyyətli xidmətdə öndərliyi üzərinə götürən Harun Yahya külliyyatı Allahın izni ilə 21-ci əsrdə dünya insanlarını Quranla təsvir edilən hüzar, sülh, düzgünlük, ədalət, gözəllik və xoşbəxtliyə daşımağa vasilə olacaqdır.

ALLAHIN YARATDIĞI GÖZƏLLİKLƏRİN BƏZİLƏRİ - III

HARUN YƏHYA

Vural Nəşriyyat, Sentyabr 1999

GİRİŞ

İnsan şüurlu varlıqdır, öz düşüncələri ilə düşünüb nəticə çıxarır. Yer üzündə başqa heç bir canlıda bu qabiliyyət yoxdur. Digər tərəfdən, yer üzündəki bütün canlılar çox maraqlı və təəccüblü qabiliyyətlərə malikdir. Üstəlik, insan bu qabiliyyətlərin bir çoxundan məhrumdur. Canlılardakı qeyri-adi odu üsulları, müxtəlif çoxalma formaları, balalarını qorumaq və onlara baxmaqda göstərdikləri qayğı, yaşadıkları mühitə mükəmməl uyğunlaşan bədən mexanizmləri...

Bəs düşünmə qabiliyyəti olmayan, şüuru belə olmayan bu canlılarda, hətta insanların çoxunda olmayan bu qabiliyyətlər necə yaranıb? Onlara bu bacarığı kim verib?

Bunları təsadüflərlə izah etmək və ya zamanla özbaşına meydana gəldiyini söyləmək mümkün deyil. Təsadüflərin yer üzündəki milyonlarla canlı növünə təsir etməsi və onları bir-birindən üstün xüsusiyyətlərlə təchiz etməsi qeyri-mümkündür. Bu, bir faktdır. Bunun əksini iddia etmək ağıl və məntiq sərhədlərini aşmaq olardı. Bir az düşünen insan sadəcə ətrafındakı canlıları müşahidə etməklə bunu asanlıqla anlaya bilər. Amma maraqlısı odur ki, bu “kiçik düşünce” ilə məşğul olmayan, ağıl və məntiqin həddlərini tamamilə aşan bir qrup insan var. Bu insanlar yer üzündəki bütün canlıların təsadüflərin nəticəsi olduğunu iddia edirlər.

Çox ağılsız dauranan bu qrup takamülçülərdir. Bu kitabın son hissəsində takamülçülərin mantiqi sahələrini, elmi və ideoloji məğlubiyyətlərini araşdıracağıq. Ancaq bundan əvvəl bunları söyləməkdə fayda var: Qabiliyyətləri və möcüzəvi dizaynları sonrakı səhifələrdə araşdırılacaq canlılar yer üzündə yaşayan canlıların çox az hissəsidir. Bunlar milyonlarla, milyardlarla növdən seçilmiş onlarla nümunədir. Ancaq bu canlılardan biri belə hər şeyin təsadüfən əmələ gəldiyini iddia edən takamül nəzəriyyəsini çıxılmaz vəziyyətə salmaq üçün kifayətdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, təkcə bir canlı belə yer üzündəki qüsursuz yaradılışın açıq dəlilidir. Bütün canlılar onları yaradan Allahın sonsuz elminin, qüsursuz yaradılışının, üstün ağılının və qüdrətinin dəlilidir. Buna görə də, insan yer üzündə hələ getməyə, yaradılış həqiqətinin sonsuz-hesabsız nümunələri ilə qarşılaşacaq; Olduğu yerdən ətrafa nəzər salsanız da, minlərlə metr yüksəklikdəki dağlara çıxsanız da, okeanların dərinliklərini də araşdırsanız...

Allah gördüklərini görməzlikdən gəlməyən və bunların üzərində düşünən hər insan üçün yer üzünün hər kvadrat santimetrində möhtəşəm sənət nümayiş etdirir. Bu həqiqət Quranda belə bildirilir:

Şübhəsiz ki, göylərdə və yerdə möminlər üçün (Allahın varlığını və qüdrətini göstərən) dəlillər vardır. Sizin yaradılışınızda və (yer üzünə) yaydığı canlılarda da yəqinliklə inananlar üçün (Allahın varlığını və qüdrətini göstərən) dəlillər vardır. (Casiyə surəsi, 3-4)

Yuxarıda da qeyd etdiyimiz kimi, Allah bütün insanlara bu həqiqəti düşünmək və görmək qabiliyyəti verib. Ancaq çox az insan buna ehtiyac duyur. Böyük əksəriyyət "ağılsız cəmiyyət" kimi yaşayır. Allah bu iki qrup arasındakı fərqi də belə bildirmişdir:

Kor ilə görən eyni deyildir. Qaranlıqlar ilə aydınlıq eyni deyildir. Kölgə ilə isti eyni deyildir. Dirilərlə ölümlər də eyni deyillər. Şübhəsiz ki, Allah istədiyi kimsəyə (haqqı) eşitdirər. Ancaq sən qəbirlərdə olanlara (haqqı) eşitdirə bilməzsən! (Fatir surəsi, 19-23)

Bu kitab şüurlu insanlara bir çağırış və xəbərdarlıqdır. Sonrakı sahifələrdə verilən nümunələr üzərində düşünməyə və Allahın sonsuz qüdrətini təqdir etməyə çağırışdır. Dünya həyatında bunu dərk etməyən və düşünmədən yaşamağı üstün tutan insanlara Rəbləri olan Allaha qarşı nankorluq etdikləri üçün əqibəti pis olacağına dair bir xəbərdarlıqdır.

O, Allahla yanaşı özünə başqa bir ilah qəbul etmişdi. Buna görə də onu şiddətli əzabın içinə atın!" Onun yoldaşı (şeytan): "Ey Rəbbimiz! Onu mən azdırmadım. O özü (haqdan) uzaq bir azğınlıq içində idi", - deyəcəkdir. Allah buyuracaq: "Mənim hüzzurumda mübahisə etməyin! Mən daha əvvəl sizə xəbərdarlıq etmişdim. Mənim hüzzurumda söz dəyişdirilməz və Mən bəndələrə zülm edən deyiləm!" (Qaf surəsi, 26-29)

Vaşaq növləri arasındakı fərqlər

1 Bəzi heyvanlar quruluş olaraq oxşar olsalar da, xüsusiyyətləri tədqiq edildikdə hamısının bir-birindən fərqli olduğu görülür. Məsələn, vaşaq növləri olan Ədi vaşaq və Kürən vaşaqlar forma və ölçü baxımından oxşardır. Lakin onların hər biri öz növünə xas olan və yaşadıkları mühitə uyğun müxtəlif xüsusiyyətlərə malikdir.

Vaşaqlar Şimali Amerikanın şərqi şimal meşələrində yaşayır, Kürən vaşaqlar isə Kanadanın cənubundan Meksikanın cənubuna qədər geniş yayılmışdır. Şimali Amerikada hava şəraiti olduqca ağırdır. Məsələn, qışda temperatur -45°C -ə düşə bilər. Buna görə də vaşaqların istilik itkisini azaldan quyruqları daha qısadır və ayaqlarında yastıq funksiyasını yerinə yetirən formanı örtən sıx tüklər olur.

Bundan əlavə, vaşaqların uzun ayaqları onlara dərin qarda sərbəst hərəkət etməyə imkan verir, Kürən vaşaqların daha qısa ayaqları isə dağlıq ərazilərdə sıldırım qayalıq dağətəyi ərazilərə və sıx kollara dırmaşmaq üçün daha əlverişlidir. Bu, Allahın bənzərsiz yaratmasındakı müxtəlifliyin yalnız bir nümunəsidir.

Christopher OToole & John Stidworthy, "Mammals", "The Hunters", səh. 18-21

Boz Belibağı şahinin ovlaması

2 Belibağı şahinlərin ayaqları orta (tarsal) oynaqlarda hər iki istiqamətdə əyilə bilər. Bu, quşlara qayalıqların və ya meşələrin ən əlverişsiz yerlərində yerləşən əsas ovları olan kərtənkələ, qurbağa və digər quşların yumurtalarını daha asan ovlamağa imkan verir. Bu şahinlər yem axtararkən ən qeyri-adi vəziyyət alırlar və hətta əl çatmayan ağac çuxuruna girmək üçün başıaşağı asılırlar.

Martyn Bramwell, "Birds", "The Aerial Hunters", səh. 10-15

Tənbəlcüllüt quşu

3 Uzun dimdikli Tənbəlcüllüt quşu sahil heyvanıdır. Yerdən qalxarkən çox sürətlə hərəkət edir və ziqzaqlar çəkir. Dayaz bataqlıqlarda olan sürfə və qurdlarla qidalanır. Tənbəlcüllüt quşunun dimdiyi yem toplamaq üçün çox əlverişlidir. Bunu edərkən uzun dimdiyi torpağa batırıb tikiş maşınının sürəti ilə

aşağı-yuxarı hərəkət etdirərək sürfə və qurdları sürətlə toplayır.

Murat Yazar, "Kuşlar və Cennetləri", səh. 105

Qağayı dimdiyindəki fərqlər

4

Qağayı formasında quşlarda dimdik forması onların qidalanma xüsusiyyətlərindən asılı olaraq növdən növə dəyişir. Məsələn, qağayıların və xüsusilə yırtıcı qağayıların qarmaqlı dimdiyi tutmaq və yolmaq üçün əlverişlidir. Atlantik okeanı sahillərində yaşayan dəniz tutuquşuları və ağ qanadlı bataqlıq qaranquşları kimi bəzi növlərin dimdiyi elə bir quruluşa malikdir ki, bir neçə balıq daşıyaraq yenidən suya dalıb ovlaya bilirlər.

Bu növün üzvlərinin maraqlı xüsusiyyəti, duzlu su içə bilmələridir. Böyrəkləri və gözlərinin üstündəki boşluqlardakı xüsusi duz vəziləri qanlarında ion tarazlığını qoruyur. Bu vəzlər duzlu suyu burun dəliklərinə açılan kanala axıdır. Göründüyü kimi, Allah eyni cinsdən olan quşlar arasında yaratdığı müxtəlif xüsusiyyətlərlə bizi bənzərsiz yaratma sənəti ilə tanış edir.

*Britannika
ensiklopediyası, 8-
ci cild, səh. 12*

Hətta tək bir növ daxilində belə, heyvanların ehtiyaclarına görə tapılan fərqlər canlılardakı dizayn möcüzəsinin dəlidir.

Yarasa qulaqlı tülkülər

5

Tülkülər müxtəlif iqlim şəraitində yaşaya bilən canlılardır. Allah bütün canlılar kimi onları da yaşadıqları mühitə uyğun xüsusiyyətlərlə təchiz etmişdir. Məsələn, Afrikanın yarasa qulaqlı tülkünün çox böyük qulaqları var. Bu tülkünə maraqlı edən; termitlər, peyin böcəkləri və onların sürfələri ilə qidalanmasıdır. Yarasa qulaqlı tülkülərin qulaqları o qədər həssasdır ki, sürfələrin dişləmə səsinə belə dərhal hiss edə bilirlər.

Tülkülərin ən kiçiyi olan krem rəngli Fennec tülküsünün də qulaqları çox böyükdür. Bu tülkülər Afrika və Ərəbistanın qumlu səhralarında yaşayırlar. Onların böyük qulaqları yalnız ovlarını tapmaq üçün deyil. O, həmçinin həddindən artıq istiləşmənin qarşısını alan "radiator" kimi fəaliyyət göstərərək heyvanı sərin saxlayır. Arktik tülkülərin qulaqları isə kiçik və yuvarlaqdır. Heyvanın burnu da adi tülkülərdən daha qısadır. Onların qalın xəzi, qış paltosu kimi tülküləri soyuqdan qoruyur. Bu kürk heyvanın bədən istiliyini temperatur çox aşağı düşənə qədər saxlayır.

*Christopher O'Toole & John
Stidworthy, The Hunters,
səh. 28-31*

Vağların maraqlı ov üsulları

6

Çox maraqlı ov üsullarına leylək kimi balıq yeyən quşlar arasında rast gəlmək olar. Böyük vağlardan bəziləri uzun müddət suda hərəkətsiz dayanaraq ovunun gəlməsini gözləyir və balıq yaxınlaşanda cəld uzun boyunlarını irəli atıb heyvanı tuturlar. Bəziləri dayaz suda sürətlə yeriyərək və ya suyun dibini ayaqları ilə qarışdıraraq ov axtarır.

Britannika ensiklopediyası, 8-ci cild, səh. 10

Xallı bayquş

7

Gözə bənzər naxışları olan bayquşun (*Glaucidium perlatum*) başının arxa tərəfində böyük gözlərə bənzəyən "sifət" vardır. Xüsusi olaraq bayquşa verilən bu təqlid "sifət", arxadan gələn düşmənləri çəkəndirmək və onları uzaqlaşdırmaq üçündür.

Prof. Peter JB Slater, The Encyclopedia of Animal Behaviour, səh. 62

Qu quşlarının yumurtalarına olan sevgisi

8 Qu quşlarının ‘trumpete r’ adlı növü isti saxlamaq üçün yumurtaların üstündə oturlar. Onlar ancaq vaxtaşırı qalxıb yumurtaları çevirirlər. Beləliklə, istiliyin hər yerə bərabər paylaşmasını təmin edirlər. Şüb həsiz ki, qu quşlarına yumurtalarına baxmağı ilham edən Allahdır.

Nat. Geo. Society, ‘How Animals Care for Their Babies’, səh. 6

Quşların bənzərsiz yuvaları

9

Flamingolar yumurtalarını sudan uzaq tutmaq üçün vulkan təpələri qurur, ququ quşları isə başqalarının yuvalarından istifadə etdikləri üçün yuva qurmurlar. Bəzi tutuquşular və tropik ağacdələnlər yuvalarını termit təpələrinin yaxınlığında qururlar. Bir çox tropik quş yuvalarını qarışqaların və ya arıların yanında qurur. Kiçik arılar həmişə böyük hörümçəklərin yanında yuva qururlar. Avstraliyadakı Rosella tutuquşu yuvasında həmişə tırtıllar və milçək sürfələri olur. Çünki bu canlılar yuvada qalan yeməklərlə qidalanır və yuvanı təmiz saxlayırlar.

Dr. Z. Veselovsky, Are Animals Different?, səh. 107

Skunsların müdafiə üsulları

1
0

Skunsların müdafiə üsulları çox maraqlıdır. Bədəndəki iki ədəd olan vəzdən düşməyə maye püskürdərək özlərini qoruyurlar. Skuns bu təhlükəli mayeni püskürtmək üçün düşmənin üzünə tərəf yönəlir, bu vəz dərinin şiddətli qıcıqlanmasına və bəzən hətta müvəqqəti korluğa səbəb olur. Maye dözülməz dərəcədə pis və davamlı qoxuya malikdir və həmçinin kükürd birləşmələrini ehtiva edir. Çox təsirli müdafiə üsulu olan bu maye sayəsində skunslar düşmənlərindən gizlənməyə ehtiyac duymur.

Əvəzində düşmənlərə xəbərdarlıq şousu hazırlayırlar. Aydın olaraq görülməyə qara və ağ rənglər adətən düşməni məğlub etmək üçün kifayət edir. Skuns öz ətirli spreindən ancaq son çarə kimi istifadə edir. Skuns üçün çox təsirli və vacib olan bu müdafiə sistemini şübhəsiz ki, Allah yaratmışdır.

*Christopher O'To-
le & John Stid-
worth, The Hun-
ters, səh. 54-55*

Xallı skunsların qabiliyyəti

- 1** Xallı skunsun düşmənlərini qorxutmaq üçün istifadə etdiyi
1 və digər canlılarda olmayan qeyri-adi bir qoxu buraxma
1 üsulu vardır. Bu skuns növü bir əli ilə ayağa qalxır və sonra
kürəyndəki vəzdən pis qoxulu mayeni çox sürətlə
düşməninə çiləyir.

*Tonny Seddon, Animal
Movement, səh. 39*

Kenquru siçanları

- 1** Səhra heyvanı olan kenquru siçanının quyruğu bədənindən
2 üç dəfə uzundur. Quyruğunu sükan kimi istifadə edən
heyvan tullanarkən istiqamətini də dəyişə bilir. O, hətta
havada sıçrayarkən 90 dərəcə dönə bilir.

Tonny Seddon, Animal Movement, səh. 27

O, göyləri və yeri yoxdan var edəndir. Onun zövcəsi
olmadığı halda necə övladı ola bilər?! Hər şeyi O
yaratmışdır və hər şeyi bilən Odur. Budur Rəbbiniz olan
Allah! Ondən başqa heç bir ilah yoxdur. O, hər şeyi
yaradandır. Buna görə də Ona ibadət edin! O, hər şeyə
vəkildir (qoruyandır). (Ənam surəsi, 101-102)

Naqqa balığının zərif bıqları

1
3

Naqqa balığının ağzının ətrafında üç cüt bığ vardır. Bədəni hamar və pulcuq yoxdur. Naqqa balıqları bıqlarının köməyi ilə çayların və göllərin dibində palçıqı qarışdıraraq tapdıqları qurdlar və digər canlılarla qidalanır. Bundan əlavə, ölü heyvanları yeyərək sudakı üzvi maddələrin sürətlə parçalanmasına kömək edir, həm də göllərdə ekoloji tarazlığı təmin edir. Hər şeydən xəbərdar olan Allahın yaratdığı bu tarazlıq sistemi sayəsində bütün canlılar ehtiyaclarını qarşılıyır.

*Temel
Britannica
Ansiklopedisi, Cild
19, səh. 122*

Göyləri, yeri və
oralara yaydığı
canlıları yaratması
da Onun (varlığının
və qüdrətinin)
dəlillərindəndir. O,
istədiyi zaman
onları bir yerə cəm
etməyə qadirdir.
(Şura surəsi, 29)

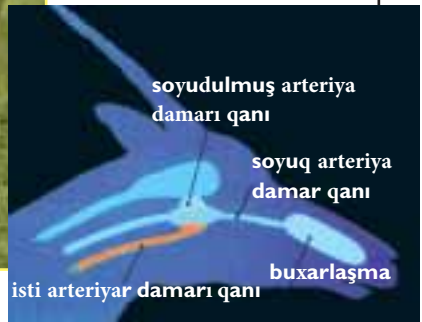

Ceyranlarda mükəmməl soyutma sistemi

1 4 Soyutma sistemlərini ilk kəşf edənlər insanlar deyil. Hər istiqanlı canlının temperaturu idarə etmək üçün çoxlu mexanizmləri vardır. Afrikanın sürətlə qaçan ceyranı düşmənlərindən qaçmaq üçün tez-tez sürətlə qaçmalı olur. Bu sürətli qaçış ceyranın bədən hərərətini yüksəldir. Amma ceyranın yaşaması üçün onun beyni bədənindən daha soyuq olmalıdır.

Beynini sərinləmək üçün ceyranın başının sağ tərəfində unikal soyutma sistemi var. Ceyran və buna bənzər heyvanların tənəffüs yollarının arxasında yerləşən böyük qan gölməçələri vasitəsilə yayılan yüzlərlə kiçik arteriya var. Tənəffüs edilən hava burundakı bu hovuzu soyuyur, buna görə də kiçik damarlardan keçən qan soyuq olur. Daha sonra kiçik arteriyalar birləşərək qanı beynə daşıyan tək bir damara çevrilir. Əgər beyni soyutmaq üçün bu sistem olmasaydı, ceyran öz həyatını davam etdirə bilməzdi.

*Lawrence O. Richards, It
Couldn't Just Happen
səh.108*

Kambala balıqlarının köçü

1 Kambala balıqları, bol qida tapdıqları qumlu dəniz
5 dibində yaşayan yastı balıqlardır. Ancaq kambala
balığı, yumurtalarını bu ərazidə qoyarsa, su altı axınlar
həssas yumurtaları təhlükəsiz yerlərindən
uzaqlaşdıracaq. Buna görə də, kambala axına qarşı
üzür və suyun daha dərin olduğu başqa yerə köçür.
Bu köç zamanı kürü tökmək üçün 60 milyon
kambalının toplandığı təxmin edilir. Təhlükəsiz
sularda yumurtadan çıxan bala yastı balıqlar
qidalanmaq və böyümək üçün bir aya qədər dəniz
səthində qalırlar. Bir ayın sonunda axınla
sürüklənərək qidalanma bölgəsinə qayıdırlar. Bu
müddət ərzində gənc kambala böyük balıqlara
çevrilir. Onlar böyük balıqlar kimi suyun dibinə enərək
orada həyatını davam etdirirlər.

“Heyvanlar Ensiklopediyası”, 21 dekabr 1981-ci il, cild 4

Dəniz quşları: Fırtına quşu

1
6 Dəniz quşları çox kiçik canlılar olsalar da, Allahın onlara bəxş etdiyi xüsusiyyətlər sayəsində çox rahatlıqla uzun səfər edirlər. Uzun qanadlı dəniz quşlarının bir növü olan tufan quşları hər il Antarktika okeanının bitki örtüyü olmayan ucqar adalarında balaladıqdan sonra Qolfstrim isti cərəyanının başlanğıc nöqtəsinə çatmaq üçün ekvatorun şimalına uçurlar. Aprelin ortalarında Şimali Atlantikanın ən uzaq sahilinə çatırlar. Bu arada artıq sular isinmiş olur.

Beləliklə, fırtına quşları Antarktidanın sərt qışından qaçsa da, həm Şimal, həm də Cənub yarımkürələrində ilin ən isti vaxtlarından faydalanırlar. Bu o deməkdir ki, tufan quşları ildə iki dəfə 16.000 km-ə qədər uçar. Bundan əlavə, onlar səyahətinin çox hissəsində torpaq görmürlər. Fırtına quşları okean səthindən həm istirahət yeri, həm də qida mənbəyi kimi istifadə etdikləri üçün, balalama zamanı istisna olmaqla, quruya demək olar ki, enməzlər. Okeanlardakı bu kiçik quşlar küləyə və suya müqavimət göstərmək üçün kiçik, lakin güclü ayaqlarından qanad və avar kimi istifadə edirlər.

N.J.Berril, "The Life of the Ocean", səh. 10-11

Erkək ördəklərin parlaq tökləri

17 Erkək ördəklərin dişi ördəklərdən həmişə daha parlaq
tökləri olur. Bu, yuvalarında kürt yatan dişilər üçün
mühüm qorunmadır. Çünki solğun rəngləri sayəsində
dişilərin düşmənləri onları görə bilmədiyi üçün
yuvalarında daha təhlükəsiz yerdə olmuş olurlar.

Dişilərdə ətraf mühitə uyğun solğun rənglər və
kamuflyaj naxışları onları yaxın məsafədən belə görməyi
çətinləşdirir. Erkək ördəklər də yuva quran dişilərini
qorumaq üçün parlaq rəngli töklərindən istifadə edərək
düşmənlərinin diqqətini çəkirlər. Düşmən yuvaya
yaxınlaşdıqda, erkək dərhal havaya qalxır, çox səs-küy
salır və düşməni yuvadan uzaqlaşdırmaq üçün əlindən
gələni edir.

Zoobooks, avqust 1998-ci il, səh. 5

Qabiliyyətli balalar

1
8

Dağ keçisi balaları doğulanda həm gözləri görür, həm də eşidə bilirlər. Onun uzun tükləri olur. Bu yeni doğulan və anası ilə birlikdə hərəkət etməyə başlayan dağ keçisi balaları üçün vacib xüsusiyyətlərdir. Çünki keçilər doğulduqdan bir neçə saat sonra analarının ardınca sıldırım yamaclarda gəzməli olurlar.

National Geographic
Society, "How Animals Care
for Their Babies", səh. 8

Çəyirtkə quşları

1
9

Afrikada yaşayan Çəyirtkə quşu (sığırçın) növlərindən biri olan bu quşun kürəşəkilli yuvası var. Adətən tikanlı budaqlar arasında yuva qurur. Düşmənlərini uzaqlaşdırmaq üçün yuvasının kənarına da tikan qoyur. Təbii ki, tikanları yuvasına yerləşdirmək barədə düşünən quşun özü deyil. Bütün digər canlılarda olduğu kimi, Allah Çəyirtkə quşuna özünü qoruya biləcəyi yuvalar qurmağı ilham edir.

Ranger Rick, dekabr 1993-cü il, səh. 21

Köçəri quşların istifadə etdiyi texnikalar

20 Bir çox quş növü yaxşı qida mənbəyi tapmaq, yumurta qoymaq və balalarını böyütmə, uyğun ərazilər tapmaq üçün hər il minlərlə kilometr məsafə qət edir. Bir çox su quşları uzun məsafə uçuşunu uğurla yerinə yetirirlər. Uçuş zamanı bir-birləri ilə cıvıltı və müxtəlif səslər çıxararaq danışirlar. Bu, çoxluqdan asılı olmayaraq, hətta gecənin qaranlığında da sürünün bütün üzvlərini bir yerdə saxlamağa imkan verir. Qrupun hər bir üzvü digərlərinin harada olduğunu bilir. Su quşlarının harada olduqlarını öyrənmək üçün səmadakı günəşdən istifadə etdikləri güman edilir.

Hədəflərinə yaxınlaşdıqda istifadə etdikləri işarələr dəyişir və son kilometrərdə özləri üçün təyin etdikləri bəzi işarələrdən istifadə edə bilirlər. Bu, evinizin yolunu tapmaq üçün küçələrdən və binalardan istifadə etmək kimidir. Bu proses üçün su quşları çaylardan, dağlardan və digər təbii məkanlardan istifadə edirlər. Bəzi su quşları köç zamanı gecə-gündüz dayanmadan uça bilirlər.

Zoobooks, avqust 1998-ci il, səh. 5

Quşların köç yolları

2
1

Su quşları köç edərkən xüsusi marşrutlardan istifadə edirlər. Göydəki əsas yollara uçuş yolları deyilir. Aşağıdakı şəkildən görüldüyü kimi, yalnız Şimali Amerikada quşların istifadə etdiyi 4 əsas uçuş yolu var. Hər su quşunun öz marşrutu var. Su quşlarının müxtəlif qrupları müxtəlif marşrutlardan istifadə edərək köç edirlər. Bu quşlar hər il yazda şimala, payızda isə cənuba uçmaq üçün eyni marşrutları izləyirlər. Burada təəccüblü olan bu yolların heç vaxt dəyişməməsidir. O qədər ki, bəzi uçuş yolları su quşları tərəfindən uzun müddət, hətta 1 milyon ildən çox istifadə edilmişdir. Yalnız quşların köç yollarında görüldüyü kimi, bütün nümunələr bizi quşların Allahın ilhamı ilə hərəkət etdiyinə gətirib çıxarır.

Zoobooks, avqust 1998-ci il, səh. 5

*Həqiqətən, Biz dağları ona tabe
etdik; onlar axşam da, səhər
da onunla birlikdə (Allahı)
təsbih edirdilər.*

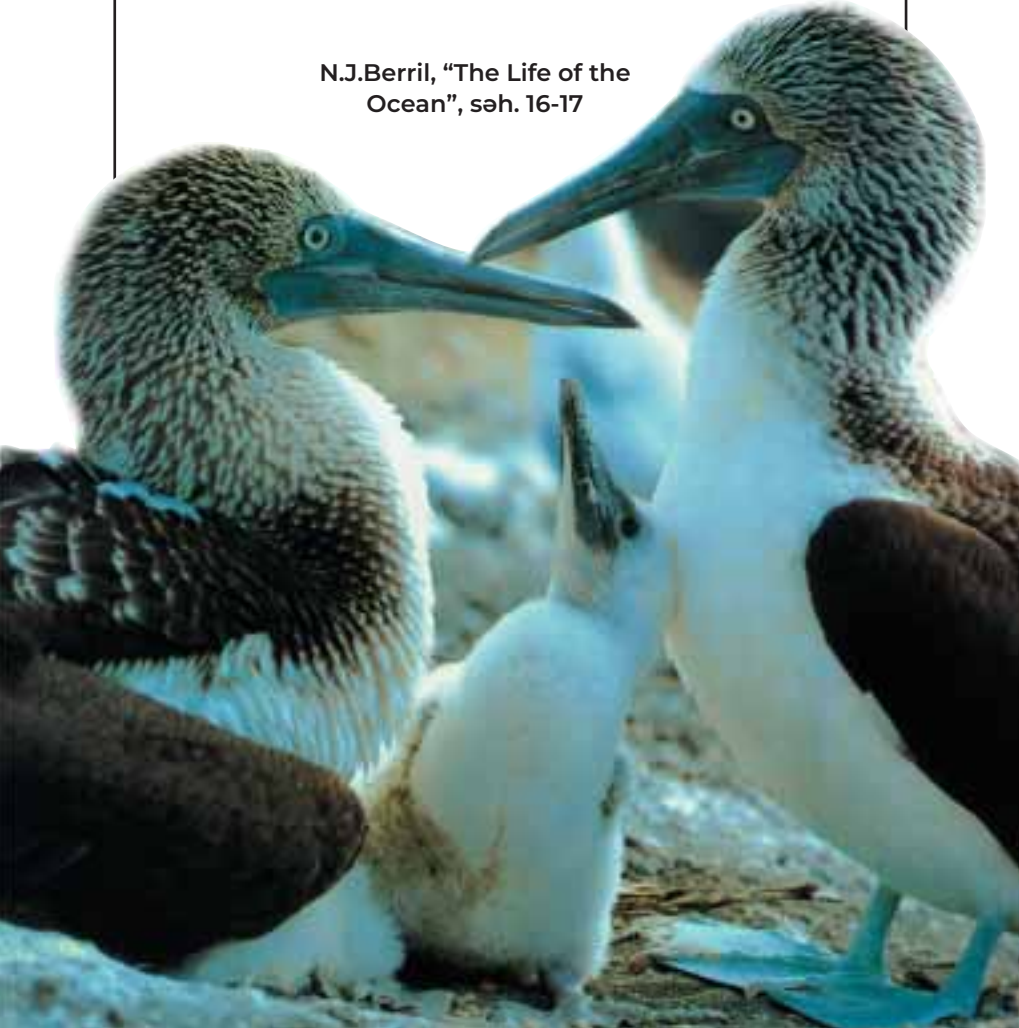
*Toplanıb gələn quşları da.
Onların hamısı ona (Allahı
təsbih edən) tabe
olanlardır. (Sad surəsi, 18-19)*

Qaqar quşu

- 2 Dəniz quşu növlərindən olan qaqar quşu enli və torlu
2 ayaqları Allah tərəfindən dənizdə və ya dənizaltında
üzmək üçün xüsusi olaraq yaradılmışdır. Qaqar quşları da
çox yaxşı dalgıcdır. Onlar dimdiyi ilə balıq tutmaq üçün
dənizə dalırlar və çox vaxt görünmədən müəyyən müddət
dənizin altında qalaraq çox uzun məsafəni üzürlər.

N.J.Berril, "The Life of the
Ocean", səh. 16-17

Panda və tənbel ayı

Bitkilərin, onlara hücum edən heyvanlara qarşı çox fərqli müdafiə üsulları var. Məsələn, bəzi bitkilər tənbel ayı və pandalar kimi yarpaqlarını yeyən heyvanlara cavab olaraq müxtəlif kimyəvi maddələr istehsal edirlər. Kimyəvi maddələr istehsal edən bitkilərdə, xüsusilə yeni çıxan yarpaqların dadı çox pis olur. Təzə tumurcuqlar heyvanlar üçün çox cəlbedici qidadır. Ancaq təzəcə çıxmış yarpaqlar heyvanları şirnikləşdirsə də, onları yemək heyvanlar üçün çəkindiricidir. Bir bitki öz-özünə heyvanların xoşuna gəlməyən bir zəhər yarada bilərmi? Təbii ki, hazırlaya bilməz, bu xüsusiyyət bitkilərə Allah tərəfindən verilmişdir.

Robert. R. Halpern, "Green Planet Rescue", səh. 13

Katib quşu

2
4

Katib quşları yalnız Afrikada yaşayır. Yuvalarını yarpaqlar, otlar və lələklər ilə döşəyərək ağaclarda və çox yüksəklikdə qurur və bu materialları hər il yeniləyirlər. Katib quşları daha çox ilanlarla qidalanır və ilanları çox maraqlı şəkildə ovlayırlar. İlanla qarşılaşan katib quşu dimdiyindən istifadə etmədən pəncələri ilə hücum edir və pəncə zərbələri ilə ovunu öldürməyə çalışır. Qarşılaşdığı ilan zəhərli bir növə aiddirsə, katib quşu qanadları ilə onu özündən uzaqlaşdırır və ilanın zəhərini buraxması üçün bir neçə lələk uddurmağa çalışır. Əgər bacararsa, ilan zəhərini quşa təsir etməyəcək yerə axıdacaq. Katib quşu zəhərinin çox hissəsini buraxdığı üçün əvvəlki qədər təhlükəli olmayan ilana pəncələri ilə hücum edir. Çünki katib quşunun pəncələrinin səthində damarlar çox azdır, ilan dişləsə belə, quşa zərər gəlmir. Bütün bunlar son dərəcə maraqlı qidalanan və ilanı çox dəqiq bir üsulla məğlub edən katib quşlar üçün Allah tərəfindən ilham edilmişdir.

“Gelişim
Heyvanlar
Ensiklopediyası”,
21 dekabr 1981-ci
il, cild 4, səh. 901

Evkalipt ağacları və koalalar

2
5

Koalanın bədəni elə yaradılmışdır ki, o, evkalipt ağaclarına dırmaşib evkalipt yarpaqlarını yeyə bilər. Həqiqətən də, koalalar yaşamaq üçün lazım olan hər şeyi evkalipt yarpaqlarından alırlar, çünki bədəni bu ağaclarla mükəmməl uyğunlaşır. Məsələn, evkalipt yarpaqları bir çox məməlilər üçün zəhərlidir, lakin koalalar onları asanlıqla yeyə bilər. Çünki yarpaqlardakı zəhərli yağları parçalaya bilən xüsusi mədələri var. Buna görə bir koala hər gün təxminən 1 kq zəhərli yarpaq yeyə bilər.

Bundan əlavə, koalalar ehtiyac duyduqları suyun böyük hissəsini evkalipt yarpaqlarını yeyərək alırlar. İlin müəyyən vaxtlarında evkalipt yarpaqlarının üçdə ikisi su təşkil edir. Buna görə də koala yalnız yarpaqları yeyərək aylarla su içmədən yaşaya bilər. Evkalipt ağaclarının yuxarısı çox küləkli olur. Buna görə də koalaların kürəyində onları isti saxlaması üçün çox qalın xəz olur. Zəhərli bir bitki ilə heyvan arasındakı bu

harmoniya bizə koalaların və evkaliptin eyni yaradıcı tərəfindən yaradıldığını göstərir. Heç bir şübhə yoxdur ki, yaratdığı hər şeyi qüsursuz edən bu yaradıcı, aləmlərin Rəbbi olan Allahdır.

Zoobooks, iyul 1998-ci il, səh. 5

Timsahların yuvası

2 Sürünənlərin sadəcə bir yerə yumurta qoyduqları və balaların
6 özbaşına yumurtadan çıxdıqları düşünülə bilər. Lakin bu doğru deyil. Məsələn, ana timsahlar yumurtadan çıxmadan bir neçə ay əvvəl və sonra balalarını qoruyurlar. Bütün timsahlar müxtəlif növ yuvalar qururlar, lakin onların məqsədi eynidir; balalarını yumurtadan çıxana qədər təhlükəsiz yerdə saxlaya bilmək...

Timsahlar adətən yuvalarını torpaqda dərin dəşik açaraq qururlar. Diqqətlə iki və ya üç təbəqənin üstünə təxminən 50 yumurta qoyurlar. Sonra yumurtaları isti saxlamaq üçün qumla örtürlər. Torpaq çox qızdıqda dişi timsah yuvanın üstünə su sıçratmağa və ya yuvanı sərinləmək üçün yuvanın üstünə ot qoymağa başlayır. Bundan əlavə, ana timsah lazım olanda dişlərindən istifadə edərək balalarına yumurtaların qabığına qırmağa kömək edir.

Zoobooks, sentyabr
1995-ci il, səh. 12

Bala timsahlar

Bəzi timsah növləri yuvalarını torpağın üzərində 2 qururlar. Bu yuvalarda material olaraq yarpaqdan, 7 budaqlardan, bəzən də palçıqdan istifadə edirlər. Bu materialları topladıqdan sonra ana timsah təxminən 2 m. genişlikdə, 1 m. hündürlükdə yumurtalarını topa şəkildə qoyurlar, sonra da üstünü örtürlər. Yarpaqlar və budaqlar çürüdükcə, yumurtaları isti saxlamaq üçün onlara kifayət qədər istilik verir. Ana timsahlar yumurtaları qorumaq üçün adətən yuvaya yaxın qalırlar. Bala timsahlar, analarının himayəsi altında, burunlarının ucunda yumurtalarının qabıqlarını qırmağa kömək edən sivri uclu dişlərə malikdirlər. Yumurtadan çıxan kimi bu diş dərhal düşür.

Zoobooks, sentyabr 1995-ci il, səh.
13

Uzun quyruqlu yenotlar

2
8

Allah bizə tanış olan və olmayan canlılara veridiyi xüsusiyyətlərlə özünü tanıdır. Bizim öyrəşmədiyimiz canlılardan biri olan “koatilər” uzun quyruqlu yenotabənzər canlılardır. Bu ağıllı heyvanlar Cənub-Qərbi Amerika, Meksika, Mərkəzi və Cənubi Amerikada yaşayır. Yenotlar adətən ağacda vaxt keçirirlər. Dişlərdən ibarət yenot qrupları ağaclarda qurduqları yuvalarda birlikdə yaşayır və balalarını böyütmək üçün bir-birlərinə kömək edirlər. Erkek yenotlar tək yaşayırlar. Maraqlı bədən quruluşuna sahib olan yenotlara yuxarı dırmaşarkən tarazlığı saxlamağa kömək edən uzun, çubuq kimi quyruqları var. Üstəlik, meşədə hərəkət edərkən bir-birləri ilə ünsiyyət qurmaq üçün yüksək səslər çıxarırlar.

Christopher
OToole&John
Stidworthy,
“Mammals”,
“The Hunters”,
səh. 42-43

Həşəratların güclü qanadları

Bütün həşəratların qanadlarında damarlar vardır.

- 2 Həşərat yetkinlik yaşına çatdıqda qan daşınmağa
9 başlayır. Lakin sonra damarlar sərtləşir və bu damarlar uçurtma çərçivəsi kimi həşəratın qanadlarını bərkidir. Bir çox böcək qanadlarını inanılmaz dərəcədə sürətlə çırpır. İnsan gözünün həşərat qanadlarınının hərəkət sürətini izləməsi qeyri-mümkündür. Məsələn, arılar, bal arıları və milçəklər bir saniyədə təxminən 200 dəfə qanad çırpırlar ki, bu da bir göz qırpmı qədər qısadır. Ağcaqanadlar isə saniyədə 1000 dəfə qanad çırpırlar. Əgər qanadlardakı bu damarlar olmasaydı, həşəratların qanadları parçalana bilərdi. Gördüyünüz kimi, həşərat qanadları xüsusi və bənzərsiz dizayna və zəkaya malikdir. Bu ağılın sahibi, şübhəsiz ki, hər şeyi ən xırda təfərrüatına qədər planlayan Allahdır.

Ranger Rick, sentyabr 1997-ci il, səh.

8

Mürəkkəb balıqlarının kamuflyajı

Mürəkkəb balığı qorxduğu zaman qolları ilə qumun
3 altında tamamilə basdırılana qədər bədəninin üstünə
0 qum tökür. Təhlükə aradan qalxana qədər orada qalır.

Ranger Rick, sentyabr 1997-ci il, səh.

24

Hermit xərçənginin müdafiə üsulu

3
1 Bir çox okean canlıları okean mühitinin ekoloji tarazlığının və təmizliyinin qorunmasında mühüm rol oynayır. Hermit xərçəngləri, dəniz xiyarları, tükli ulduzlar və təmizlikçi krevetlər kimi bəzi heyvanlar dəniz ehtiyatlarını təkrar emal edirlər. Bu canlılar arasında hermit xərçəngi bir çox xərçəngdən fərqli xüsusiyyətlərə malikdir.

Məsələn, düşmənlərindən qorunmaq üçün sərt bir qabığı yoxdur. Bunun əvəzinə boş dəniz qabığından qoruyucu örtük əmələ gətirirlər. Əvvəllər dəniz ilbizinin məskəni olan bu qabığın xərçənglə uyğun olması üçün diqqətlə seçilməlidir. Xərçəng böyüdükcə ehtiyac duyduğu qabığın ölçüsü də artacaq. Buna görə də xərçəng öz qabığı böyümədən yeni qabıq axtarmağa başlayır. Yenisini tapanda tez köhnə qabığından yenisinə keçir.

Başqa heç bir müdafiəsi olmayan xərçəngin başqa bir qabıq istifadə edərək özünü qorumağı düşünməsi mümkün deyil, xərçəng belə bir şeyi başqasından öyrənə bilməzdi. Yer üzündəki bütün canlılar kimi hermit xərçəngləri də yaratmaqda heç bir şəriki olmayan Allah tərəfindən yaradılmışdır.

"The Cousteau Society", Dolphin
Log, noyabr 1990-cı il, səh. 4

Quş yuvaları

Fərqli quş növləri fərqli yuvalar qururlar. Toxucu quşların və uzunquyruqlu arı quşlarının aşağıya doğru sallanan mükəmməl yuvaları vardır. Amma göyərçin yuvası bir neçə budaqdan ibarət platformadan ibarətdir. Bəzi növlər yuvalarını ilan dərisi, yaşıl yarpaqlar və çiçəklərlə bəzəyir. Digərləri qaranlıq oyuqlarda yuva qururlar.

Dr. Z. Veselovsky, "Are Animals Different?", səh. 106

Balıqcıl quşlar

- 3 Təbiətdəki canlılar çox müxtəlifdir. Aləmlərin Rəbbi olan Allah
3 bu müxtəlifliyi ilə bizə yaradılış sənətindəki bənzərsizliyi
göstərir. Məsələn, müxtəlif növ balıqcıl quşlarının dimdiklərinin
quruluşu onların ovlama tərzinə uyğun olur. Ən qəribə
görünən növlərdən biri də Yeni Qvineyanın balıqcıl quşudur.
Malik olduğu qısa, enli, konus formalı dimdiyindən torpaqdakı
qurdları tapmaq üçün kürək kimi istifadə edir.
Balıq ovçuları olan balıqcıl quşlarının uzun, iti, xəncər şəkilli,
yanlardan yastı görünüşü olan dimdiyi vardır. Böcəklər,
sürünənlər, xərçənglər və digər yırtıcılarla qidalanan növlərin
adətən enli və yuxarıdan aşağıya doğru düzləşən dimdikləri
olur. Balıqcıl quşları, adətən, çayın sahilindəki ağaclarda ov
edirlər. Onlar müxtəlif növ xırda balıqları yeyir və yemək üçün
yuvalarına aparırlar. Çox vaxt balıqları dərhal udurlar, amma
tikanlı balıqları əvvəlcə budağa çırpırlar. Çünki bu balıqların
əyilməyən onurğaları və üzgecləri yalnız öləndə düzəlir.

Martyn Bramwell,
“Birds”, “The Aerial
Hunters”, səh. 36-37

Avstraliya yexidnası

Avstraliya yexidnası (*Tachyglossus aculeatus*) bir neçə
3 dəqiqə ərzində sadəcə kürəyi açıqda qalacaq şəkildə
4 özünü quma basdırır.

Dr. Z. Veselovsky, "Are Animals Different?", səh. 35

Yarasa şahininin dimdiyi

Yarasa şahinin dimdiyi maraqlı şəkildə qarmaqlı və iti
3 uca sahibdir. Dimdiyin bu quruluşu ilbizləri
5 qabıqlarından çıxarmaq üçün istifadə edilə bilən
mükəmməl vasitədir.

Martyn Bramwell, "Birds", "The Aerial Hunters", səh. 10-15

Balıq yumurtaları

Bəzi balıqların çox maraqlı yumurtaları var, bəzilərinin
3 isə yumurtalarını saxlamaq üçün çox maraqlı üsulları
6 vardır. Məsələn, skat balığının hər yumurtası keratin
kapsulundadır. Bu kapsullar qara rəngdədir və hər
tərəfində buynuz formalı çıxıntılara malikdir. Betta
splendens balıqları isə ifraz etdikləri yapışqan selikli
materiala hava üfürərək suyun səthində
qabarcıqlardan körpü düzəldirlər. Erkək, dişinin
qoyduğu yumurtanı tutur, ağzındakı seliklə örtür və
suyun üstünə çıxıb yumurtanı körpünün altına qoyur.

Dr. Maurice Burton, "Balıklar", səh. 28

“Avarçəkən” böcəklər

3 Allah, eyni növdə olsa belə, müxtəlif detallar yaradaraq,
7 yaratmasındakı bənzərsiz sənətini bizə göstərir. Məsələn, dənizdə və şirin suda yaşayan Yarımsərtqanadlı həşərat növləri vardır. Bu böcəklərin bəzilərini örtən incə tüklər bədəninin ətrafında nazik hava təbəqəsi saxlamağa xidmət edir. Xüsusilə, uzun və tüklü olan böcəklərin ayaqlarında əmələ gələn təbəqə bu canlıların su səthində sürətlə dolaşmasını təmin edir.

Yarımsərtqanadlı növünə aid olan qəhvəyi su əqrəbi (*Ranatra cinsi*) quyruoına yaxın olan nəfəs borusundan periskop kimi istifadə edir və onu suyun səthinə çıxararaq nəfəs alır. Onların nazik və uzun gövdələri suda sürüklənən budağa bənzəyir. “Avarçəkən” kimi tanınan böcəklər (*Corixidae* ailəsi) ayaqlarından birini kürək kimi istifadə edir. Bu cüt ayaq digərlərindən daha uzun və tüklüdür. Suyun səthindən çıxarkən nəfəs alacağı havanı qanadlarının altında daşıyır. Bəzi “avarçəkən” böcəyin növləri yarımsərtqanadlıların ən böyük üzvlərindəndir.

Dəniz anemonları

3
8

Dəniz anemonları dəniz gülləri kimi də tanınırlar. Onların silindrik bədənı bəzi növlərdə qalın və qısa, bəzilərində isə nazik və uzun olur. Onların gövdələrinin yuxarı ucunda yerləşən ağı çox vaxt rəngli çiçək ləçəklərinə bənzəyən toxunaclarla əhatə olunur. Dəniz anemonları yırtıcı balıqlar və digər dəniz heyvanları və ya bu toxunaclar üzərində yandırıcı kapsullar vasitəsi ilə ovladıqları mikroorqanizmlərlə qidalanırlar.

Adətən sarı, yaşıl və mavi rəngdə olan dəniz anemonları bədəninin aşağı hissəsindəki ayaq diskləri ilə qaya, estakada, dəniz qabığı və ya xərcəng kürəyi kimi sərt səthlərə yapışaraq yaşayırlar. Adətən

çox az hərəkət edirlər. Çox hərəkət qabiliyyəti olmayan bu canlıların özlərini qorumaq üçün xüsusi müdafiə sistemində ehtiyacları vardır.

Bunun səbəbi dəniz anemonlarının qoruyucu xarici skeletlərinin olmamasıdır. Əvəzində anemonlar

gövdələrini olduğu kimi örtəcək buynuzlu bir maddə ifraz edə və bu yapışqan maddəni qum dənələri və ya dəniz qabıqları ilə birləşdirərək özləri üçün qoruyucu örtük əmələ gətirə bilərlər. Göründüyü kimi, Allah hər canlı üçün çox fərqli gözəlliklər yaratmışdır.

Allahın bənzərsiz yaratmasının

nümunələri görənlər üçün hər yerdə nümayiş etdirilir.

“Britannika ensiklopediyası”, 10-cu cild, səh. 30

Bala koalalar

Bala koalalar bir aylıq olanda təkcə s dl  deyil, həm 3 də analarının yarı həzm etdiyi evkalipt yarpaqları ilə 9 qidalanırlar.  n maraqlısı odur ki, belə qidalanma yalnız iki-   gündə bir dəfə baş verir və axşam olur; digər vaxtlarda ananın həzm sistemi normal işləyir. Bala koalanın anasının hazırladığı yeməyə çatması     n sadəcə başını kisədən çıxarması kifayət edər.

Dr. Z. Veselovsky, "Are Animals Different?", səh. 133

Su içməyən heyvanlar

Bir çox heyvanlar yemək yeyərkən adətən su içirlər, lakin bəzi heyvanlar var ki, heç nə içmir. Bu canlılar lazım olan bütün suyu qidadan alırlar. Məsələn, alaqağalar, çöl quşları, Avstraliyanın aborigen dilindən tərcümədə “su içməyən” mənasını verən koalalar bu canlılardan ən məşhurdur. Su əldə etməkdə çətinlik çəkən heyvanlar səhralarda və ya ağacın başında yaşayan heyvanlardır. Bu heyvanlar su tapdıqda çox miqdarda su içirlər.

Dr. Z. Veselovsky, “Are Animals Different?”, səh. 175

Burulğanlı böcək

Burulğanlı böcək (Gyrinidae) suda böyük sürətlə
4 hərəkət edərək sanki xizək sürür. Bu həşəratlar
1 bədəninin arxasında və ya qarnında maye ifraz edirlər.
Bu, həşəratın arxasındakı suyun səthi gərginliyini
azaldan xüsusi mayedir. Həşərat qarşısındakı səthi
güclü şəkildə itələdikdə irəli sürüklənir. Həşəratın
vücudu kiçik mühərrikin dəstəyi ilə idarə olunur və
sürətlə hərəkət etməyə imkan verir. Əslində, böcək
qarnını bir tərəfdən digər tərəfə keçirərək yolunu
istədiyi kimi tənzimləyə bilər.

Tonny Seddon, "Animal Movement", səh. 23

İlanların eşitməsi

İnsanların eşitdiyi bütün səslər xarici qulaq tərəfindən
4 qəbul edilir. Səsin dalğası əvvəlcə orta qulaqdan,
2 sonra isə daxili qulaqdan keçirərək qulaq pərdəsini
titrədir. Biz bu sayədə eşidirik. İlanların başından
başqa xüsusi qulaq orqanı yoxdur. Amma içəridə
qulaq bölməsi var. Səslər ilanın bədəninə əzələlər
vasitəsilə daxil olur. Nəhayət, çənəsindəki sümüklərə
gedir. Bu sümüklər daxili qulaq bölməsinə bitişikdir.
İlanlar bu sayədə eşidirlər.

Ranger Rick, fevral 1996-cı il, səh. 45

Quşların yuvası

Quşların yuva qurmaq üçün istifadə etdiyi materiallar çox müxtəlifdir. Ot və budaqlar quşların ən çox istifadə etdiyi materiallardır. Cənubi Amerika yaşayan qırmızı soba quşu yuva qurarkən palçıqdan istifadə edir. Solda təsvir edilən Cənub-Şərqi Asiya qaranquşları öz tüpürcəklərindən hazırladıqları materiallarla yuvasının əsasını təşkil edir. Yuva yerləri də müxtəlifdir. Qartallar yuvalarını ağacların zirvələrində qurarkən, sağda təsvir olunan iribaşlı çəmən quşunun yuvası üzən körpüdən ibarətdir.

Dr. Z. Veselovsky, "Are
Animals Different?",
səh. 106-107

Arı yeyən quşlar

4 Təxminən 40 qram ağırlığında olan quşlar üçün böyük tropik arının sancması ölümcül ola bilər. Ancaq bəzi quşlar arı yeyirlər. Arı yeyənlər arının zəhərli təsirini iki yolla aradan qaldırırlar. İlk növbədə, arının güclü sancmasına qarşı müəyyən dərəcədə immunitetə malikdirlər. İkincisi, quşlar təhlükəli növləri və qeyri-təhlükəli növlərini ayırd edə bilirlər və əslində arıların sancması ilə nadir hallarda rast gəlirlər.

Arını tutan quş əvvəlcə böcəyi dimdiyinin ucunda tutaraq silkələyir, onu bərk tutmaq üçün özünü düzəldir, sonra isə həşəratı budağa möhkəm vuraraq onu uyuşdurur. Sonra arının bədəninin arxasını sərt qabığa sürterek iynəsini və ona yapışmış zəhərli kisələri qoparır. Bütün bu proseduralardan sonra quş arının zəhərinin təmizlədiyini düşündükdə, arını olduğu kimi udur.

Bir quşun arının zəhərini necə zərərsizləşdirəcəyini öz-özünə başa düşməsi mümkündürmü? Bəs onun bu zəhərə qarşı immunitet qazanmasını təmin edəcək maddəni təkbaşına yaratması mümkündürmü? Bir quşun bunları bilməsi mümkün deyil. Quşun arı ovlamaq planı, üstün bir ağılın nəticəsi olması qəti həqiqətdir.

Bunların hamısı Rəhman və Rəhmlı Allah tərəfindən ilham edilmişdir.

Martyn Bramwell, "Birds", "The Aerial Hunters", səh. 38-39

Təhlükəli süngərlər

4 Antarktika okeanının dərinliklərində yaşayan bir çox
5 onurğasızlar sudan tapdıqları qida maddələrini süzərək

5 əldə edirlər. Bu canlılardan süngərlər Antarktika okeanında yaşayan ən böyük canlı qrupudur.

Süngərlərin də rəngarəng dəniz ulduzu və dəniz xiyarları kimi düşmənləri var. Ancaq süngərlər növlərinə görə düşmənlərindən qorunmaq üçün fərqli xüsusiyyətlərə malikdirlər. Tikanlı süngərlərin qoruyucu kimi uzun onurğaları var ki, bu da rəqibləri ruhdan salır. Təhlükə ilə qarşılaşdıqda dərhal onurğalarını ortaya qoyurlar. Qırmızı, yaşıl süngərlər və kaktus süngərləri dəniz ulduzlarının və digər heyvanların qarşısını alan kimyəvi maye ifraz edirlər.

Int. Wildlife, noyabr-dekabr 1997-ci il, sayı 6, səh. 6

Kürəkburunlu kərtənkələ

Səhrada yaşayan kürəkburunlu kərtənkələ sərinləmək
4 üçün quyruğunu və ayaqlarını isti qumun üzərində
6 rəqs edər kimi hərəkət edir. Sonra quyruğundan dəstək
alaraq, bir ön ayağı və bir arxa ayağını çarpaz şəkildə
qaldırır. Bir neçə saniyədən sonra ayaqlarını dəyişir.
Aerodinamik formalı burnu və gövdəsi sayəsində
kərtənkələ sözün həqiqi mənasında qum təpələrində
üzə bilər. Böyük ayaqları ona qumun arasından çox
sürətlə qaçmağa imkan verir. Allah bu canlıyı
özünəməxsus şəkildə istidən qoruyur.

Int. Wildlife, noyabr-dekabr 1997-ci il, nömrə 6, səh. 53

Dişi kərgə balığı

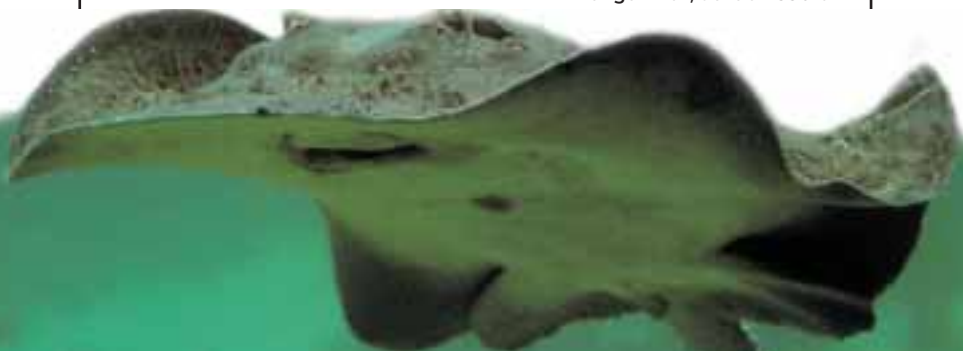
4 Dişi kərgə balığında (Rhodeus) çoxalma mövsümündə
7 uzun kürüləmə borusu əmələ gəlir. Daha sonra yumurtalarını şirin su molyuskuna qoymaq üçün bu borudan istifadə edir. Dişi molyuskun içinə yumurta qoyduqdan sonra erkək balıq da öz spermasını tökür. Molyusklarda təhlükəsiz şəkildə mayalanmış yumurtalardan çıxan bala balıqlar böyüdükdən sonra midyanın içindən çıxırlar. Bu vaxt molyusk sürfələri gənc kərgə balığının dərisindən yapışaraq başqa yerə köçür. Hər iki canlı da Allahın xüsusi olaraq yaratdığı bu birləşmə sayəsində ehtiyaclarını qarşılayır.

Dr. Maurice Burton, "Balıqlar", səh. 29

Skatlar

4 Skatlar okean dibini təmizləyən balıqlardır. Üzgəcləri
8 olmayan bu balıqların dərisi incə sumbata kağızı, dibi isə yaş məxmər kimidir. Skatların müdafiə mexanizmləri quyruqlarının ucunda olan onurğalardır. Skat narahat olduqda düşməninə sancır. Bu vaxt onurğalarında olan zəhər sərbəst buraxılır. Bu yüksək təsirli zəhər canlılar üçün öldürücü ola bilər.

Ranger Rick, dekabr 1990-cı il

Təmizləyici krevetlər

Təmizləyici krevetin işi okeandakı balıqları

4 təmizləməkdir. Bir çox təmizləyici krevet növü vardır.

9 Şəkildəki krevetin qırmızı və ağ zolaqları mayak kimi rol oynayır və təmizlənməyə ehtiyacı olan balıqlara kreveti tapmağa kömək edir. İki uzun ağ antenası olan krevet, balığın üzərinə yerləşən kimi balıq səbirlə dərisində və ya yarasında olan parazitlərin yeyilməsini gözləyir. Təmizləyici krevet hətta parazitləri götürmək üçün balığın ağzına girə bilər. Bu təmizlik qrupu balıqların tamamilə təmizləndiyinə əmin olana qədər öz işini davam etdirir.

Ranger Rick, dekabr 1990-cı il, səh. 5

Üzmə kisəsi olmayan balıqlar

5
0 Balıqların suda sərbəst hərəkət etmələrini təmin edən bir çox sistem vardır. Balıqlar batmadan suda qalmaq istədikdə üzmə kisəsini şişirdirlər. Xilasedici jiletə bənzədilən bu sistem bütün balıqlarda olmur. Məsələn, dərin dəniz balıqlarının və tunes kimi iri balıqların yağlı əti onları batmaqdan qoruyur. Buna görə də onların yağ kisəsinə ehtiyacı yoxdur. Köpəkbalığı çox yağlı qaraciyərə malikdir. Bu, köpək balıqlarının suda sabit qalmaları üçün kifayətdir. Bundan başqa dənizin dibində yaşayan kambala kimi balıqların suda qalmasına ehtiyac yoxdur. Buna görə də, kambalaların üzmə kisəsi yoxdur. Bu nümunələrdən də göründüyü kimi, Allah bütün canlıları ən uyğun sistemlərlə yaratmışdır.

Dr. Maurice Burton, "Balıklar", səh. 22

Bover quşunun bəzəkli yuvası

Bover quşu yuvasını bəzəməklə tanınırlar.

5 Avstraliyanın böyük boz Bover quşunun (*Chlamydera*
1 *nuchalis*) kolluqdakı yuvası 300-400 ilbiz qabığı və
təxminən 5000 ədəd ağ daş, şüşə və sümüklə
bəzədilib. Şəkildəki bover quşu yuvasını mavi rəngli
əşyalarla bəzəyir. Bover erkək quşu bütün gücünü
yuvanı bəzəməyə sərf etdiyi halda, dişilər yuva
qurmaq və balaları böyütməklə məşğul olurlar.

Dr. Z. Veselovsky, "Are Animals Different?", s. 113

Termitlər

5

2

Termitlərin yuvası 7 metrə qədər çata bilər. Yuvanın divarlarında hər hansı bir səbəbdən dəlik açıldıqda, dərhal yuvanın içərisində həyəcan signalı verilir. Yuvanın içindəki keşikçilər başlarını divarlara vuraraq təhlükə barədə xəbərdarlıq edərək koloniyanın bütün üzvlərinə məlumat verirlər. Qanadlı termitlər daha sonra yuvanın daha təhlükəsiz ərazilərinə çəkilirlər. Kral və kraliçanın yerləşdiyi otağın girişləri də tez divarlarla bağlanır.

Məhv edilmiş dəlik dərhal əsgər termitləri ilə əhatə olunur. Onları divar materiallarını daşıyan işçilər izləyirlər. Bir neçə saat ərzində dağılan hissə qalaqla örtülür. Sonra içəridə arakəsmələrin tikintisi başlayır. Gördüyünüz kimi, termitlər arasında mükəmməl bir əlaqə var. Burada çox vacib bir məqam var ki, onu da unutmaq olmaz. Bütün bu sistemi quran, göydələnlər tikən, təhlükəsizlik tədbirləri görən termitlər kordurlar.

Keşikçilərin xəbərdarlığının bütün termit koloniyası tərəfindən qəbul edilməsi, işin nizamlı və qarışıqlıq olmadan aparılması, şübhəsiz ki, kor termitlərin özlərinin təmin etdiyi nizamın nəticəsi deyil. Şübhəsiz ki, qarşısındakını belə görə bilməyən termitlər arasındakı bu qüsursuz əlaqəni təmin edən, yuvada yaşayan milyonlarla termit arasında hər bir fərdin öz vəzifəsini yerinə yetirməsini təmin edən hər şeydən xəbərdar Allahdır.

“Elm və Texnika” jurnalı,
yanvar 1986-cı il, səh. 10

Sürünənlərin gözləri

Sürünənlərin ən vacib duyğusu görmədir. Bəzi

- 5 sürünənlərin gözdən əlavə xüsusi orqanları da var.
- 3 Məsələn, qum kərtənkələsinin alt göz qapağı şəffafdır və kərtənkələnin gözlərini qumdan qoruyur. Burun dəlikləri də qumda basdırılarkən onları qorumaq üçün yuxarıya doğru yönəlir. Yalnız gecələr ovlayan gekkonların göz bəbəkləri iri olur və gündüzlər onları parlaq işıqdan qorumaq üçün göz bəbəkləri xətt şəklini alırlar. Üstəlik, ilanların göz qapaqları yoxdur. Əslində, ilanların göz qapaqları var, lakin onlar hərəkətsizdirlər və gözləri şəffaf bir filmə örtülür. Bəzi ilan növlərinin də başlarının hər iki tərəfində istiliyə həssas çuxurları var. Bunlarla digər heyvanları görmədən asanlıqla hiss edə bilirlər.

Dr. Maurice Burton, "Sürünənlər", səh. 18-19

Su hörümçəkləri

Su hörümçəkləri məcbur olmadıqca sudan çıxmazlar.

- 5 Yalnız leysan yağışlarda su səthində dalğalar yarandıqda
4 müvəqqəti olaraq sahilə çıxarlar. Su hörümçəklərinin ayaqlarının uclarında suyu itələmə qabiliyyətinə malik olan arı mumuna bulanmış tüklərdən ibarət sıx, məxmər kimi toxuma vardır. Hörümçəyin ayağının, arı mumunu əridən efir maddəsinə batırılaraq həyata keçirilən təcrübədə hörümçəyin su üzərində yerimə qabiliyyətini itirdiyi müşahidə edilib.

Su hörümçəklərinin yerişi çox ustalıqladır. Nisbətən qısa olan ön ayaqları ov tutmaq üçün çox faydalıdır. Orta ayaqlar hərəkəti təmin edir, arxa ayaqları sükan rolunu oynayır. Su hörümçəyi bir sıçrayışla 1 metrə qədər sıçrayır. Bir göz qırpımında hətta bir ayağını irəli, digərini isə geri ataraq geri dönə bilir. Suyu düşən həşəratların yaratdığı dalğalar su hörümçəyi tərəfindən dərhal qəbul edilir. Sudakı ən kiçik titrəyiş hörümçəyi hərəkətə gətirmək üçün kifayətdir. Su hörümçəkləri Allah tərəfindən qüsursuz şəkildə, suya batmağa mane olacaq ayaqları və sudakı titrəmələri hiss edən hissiyyat orqanları ilə yaradılmışdır.

“Elm və Texnika”
jurnalı, mart
1986-cı il, səh. 21

Cırcıramaların səsi

Cırcıramalar (*Cicadella viridis*) öz növü kimi çox 5 səs-küylü böcəkdir. Bədəninin arxasındakı hava 5 kisələrində sağ və sol tərəfi olan iki lövhə var. Cırcırma bu daş kimi sərt olan lövhəni çalmaqla məşhur səsinı çıxarır. Lövhə bağlandığı əzələ tərəfindən çəkilib sərbəst buraxıldıqda, boş dəmir qutunun səsinə bənzər səs çıxarır. Həşəratın bu çəkib buraxma hərəkəti saniyədə 500 dəfə təkrarlanır. Sinə qalxanının qarın tərəfindəki çıxıntının açılması və bağlanması ilə səs yüksəlir və ya azalır. İnsan qulağı saniyənin onda birindən az bir zamanda açılıb bağlanmasını, yəni səsin kəsilməsini hiss edə bilmədiyi üçün bizə elə gəlir ki, cırcıramanın cızıltısı davam edir.

“Elm və Texnika” jurnalı, yanvar 1986-cı il, səh. 10

Qarabatdaqlar

Göllərdə bir neçə yüz quşdan ibarət qarabatdaq sürüləri kütləvi şəkildə balıq ovlayırlar. Qarabatdaq sürüsü növbə ilə sahilə doğru üzür, quşlar bir-birinin ardınca suya dalırlar. Bu dalışlardan qorxan balıqlar beləliklə dayaz sulara itələnərək daha asan ovlanırlar. Çox böyük olan qarabatdaq sürüləri eyni zamanda müvəffəqiyyət əldə etmək üçün hansı üsuldan istifadə edəcəklərini və necə davranacaqlarını ancaq Allahın ilhamı ilə bilirlər.

Dr. Z. Veselovsky, "Are Animals Different?", səh. 116

Spinner böcəkləri

5
7

Spinner böcəkləri sərtqanadlıların bir növüdür. Demək olar ki, bütün dünyada yayılmış bu həşəratlar, ümumiyyətlə, durğun su hövzələrinin və göllərin səthində dövrə vuraraq və ya fırlanaraq qrup halında yaşayırlar. Hücuma məruz qaldıqda, onlar tez suya dalaraq suyun altında üzə bilirlər. İki cüt mürəkkəb gözdən biri suyun üstündə, digəri isə suyun altında qala bilir. Bu, həşəratın eyni anda hər iki mühiti görməsini təmin edir.

Spinner böcəklərin dişiləri silindrik yumurtalarını paralel cərgələrdə sualtı bitkilərin üzərinə qoyurlar. Uzun, dar gövdəli sürfələrin cəmi üç cüt ayağı var, lakin qarınlarının hər birindən çıxan saçaqılı qəlsəmələrlə qırxayağa oxşayır. Sol tərəfindəki qarmaqları ilə suda üzən qidaları tuta bilən sürfə, pupa mərhələsində sudan çıxır və bu qarmaqların köməyi ilə sahiləki bitkilərə başaşağı asılaraq toz və tüpürcək ifrazı ilə qoruyucu örtük düzəldir. Bundan əlavə, Spinner böcəklər təhlükə qarşısında özlərini müdafiə etmək üçün pis qoxulu və süd rəngli maye ifraz edirlər.

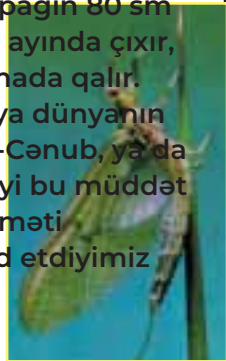

“Britannika
ensiklopediyası”, 10-cu cild,
səh. 347

May böcəyi

5 May böcəyi (*Melolantha melolantha*) torpağın 80 sm
8 dərinliyində olan baramasından oktyabr ayında çıxır,
lakin növbəti ilin may ayına qədər baramada qalır.

Burda olduğu müddətcə onun yatması ya dünyanın
maqnit qütbləri istiqamətində, ya Şimal-Cənub, ya da
Şərq-Qərb istiqamətində olur. May böcəyi bu müddət
ərzində laboratoriyaya gətirilsə və istiqaməti
dəyişdirilsə belə, oyanır və yuxarıda qeyd etdiyimiz
şəkildə istiqamətini dəyişir.

“Elm və Texnika” jurnalı, yanvar 1986-cı il, səh. 11

Balgöstərənlər

5 Balgöstərənlər Asiya və Afrikada yaşayan quşlardır. Bu
9 quşlar bal porsuğu adlanan porsuq növünü, ya da
insanların başı üzərində uçub mahnı oxuyaraq onları arı
yuvalarının yerləşdiyi yerə aparır. Quşların çağırışını
başla düşən bal ovçuları pətəyi kəsib balı götürür və
pətdə qalan arı mumu və arı sürfələrini yeyirlər. Arı
mumu kimi bir maddəni başqa canlıların həzm etməsi
qeyri-mümkündür. Halbuki, balgöstərənlərin mədəsi
bu vəzifəni yerinə yetirəcək şəkildə yaradılmışdır.
Balgöstərənlərin bağırsağında arı mumunu həzm
etməyə kömək edən xüsusi bakteriyalar vardır. Bu
bakteriyalar sayəsində bütün onurğalılar arasında bal
mumu ilə qidalanan yeganə canlı balgöstərənlərdir.

“Britannika Ensiklopediyası”, cild 3, səh. 8

Bal quşları

6 Bal quşları adlanan bu quş növü daha çox Avstraliya və
0 Yeni Zelandiyada yaşayır. Çiçəklərdən nektar əmməklə
və çiçəklər arasında tapdıqları kiçik həşəratları yeyərək
qidalanırlar. Onlar çiçəklərdən nektarı asanlıqla götürə
bilən dimdik quruluşuna malikdirlər. Bal quşları uzunsov
və bir qədər aşağı əyilmiş dimdiklərini çiçəklərə batırır və
ucunda sərt fırçaya bənzər tükləri olan çəngəlli dilləri ilə
nektarlarını toplayırlar. Bu quşların ən maraqlı
növlərindən biri qara və ağ tüklü, qanadları qızılı sarı
zolaqlarla bəzədilmiş boz bal quşudur (*Grantiella picta*).

Xüsusilə, Ağ öksəotu meyvələrini sevən bu quş, bitkinin
nazik tumurcuqlarını hörümçək toru və Ağ öksəotunun
yapışqan mayesi ilə bir-birinə yapışdıraraq yarpaqlar
arasında asılmış yuva qurur. Yuva o qədər incə toxunub
ki, quşun çəhrayı rəngli yumurtaları aşağıdan baxanda
rahatlıqla görünür.

“Britannika Ensiklopediyası”, cild 3, səh. 9

Qaqar quşu

Qaqar quşu təhlükə hiss etdikdə, suyu
6 dalğalandırmadan dərhal suya dalırlar və yalnız
1 təhlükə zonasından çox uzaqlaşdıqdan sonra ortaya
çıxırlar. Bundan əlavə, qanadlarını möhkəm
bağlayaraq balaları ilə birlikdə suyun altına dala
bilərlər. Qaqar quşları dişi quşları cütləşməyə dəvət
etmək üçün çox maraqlı tamaşası olur. Qırıq qamış və
ot parçalarından düzəlttikləri yuvalar su bitkiləri
arasında üzür. Dişi quş bu yuvada 3-5 yumurta qoyur.
Qaqar quşu növbə ilə yumurtalar üzərində kürt
yatırlar. Yuvadən çıxanda yumurtaların ağ qabığı bir
müddət sonra yuvanın ot ilə örtüyünə görə qara
rəngdə olur. Onlar ətraf mühitə çox yaxşı
uyğunlaşaraq görünməz olurlar.

“Britannika Ensiklopediyası”, cild 3, səh. 70

Amerikan siçovulu (sünbülqıran)

Amerikan siçovulu dələyə bənzəyən kiçik heyvanlardır.

- 6** Onların yanaqlarından çiyinlərinə qədər enən iki kiçik
2 astarlı xarici çənə kisəsi var. Siçovullar qidanı bu
kisələrdə daşıyır, təmizləmək lazım gəldikdə isə içini
çevirib təmizləyirlər. Amerikan siçovulu yuva qurarkən
güclü ön pəncələri ilə torpağı qazır. Sərt torpaq və
daşları yerindən çıxarmaq üçün əyri kəsici dişlərindən
istifadə edir. Kəsici dişlər davamlı olaraq böyüdüyü
üçün aşınmış səthlər dərhal yenilənir.

C.B.P.C. Publishing Ltd, "Heyvanlar Ensiklopediyası", səh. 175

Şübhəsiz ki, heyvanlarda da sizin üçün ibrət vardır. Sizə onların qarnındakı fəş (yarımhəzm olunmuş qidalar) ilə qan arasından, içənlərin boğazından asanlıqla axan təmiz bir süd içirdirik. (Nəhl surəsi, 66)

Qırmızı qanadlı qaraquş (Agelaius)

6
3

Quşların dişilərini heyran etmək üçün istifadə etdikləri bir çox fərqli üsul vardır. Erkəklər xüsusilə rəngli və naxışlı tükləri, səsləri və ya rəqsləri ilə dişilərin diqqətini çəkməyə çalışırlar. Məsələn, qırmızı qanadlı qara quşlar çox maraqlı üsullarla özlərini bəyəndirməyə çalışırlar. Erkək qırmızı qanadlı qaraquş əvvəlcə dişilərin yanındakı ağaca qonur, ötməyə başlayır, sonra çiyindəki qırmızı naxışı sürətlə hərəkət etdirərək dişiləri heyran etməyə çalışır.

Robert. R. Halpern, "Green Planet Rescue", səh. 19

Su anbarı olan çöl qurbağaları

6
4

Avstraliyada yaşayan çöl qurbağaları su anbarına bənzəyir. Buna görə də onları sudaşıyan qurbağalar da adlandırırlar. Yağış yağanda bədənindəki kisələri su ilə doldururlar. Sonra qumun içinə batır və yağışın yağmasını gözləyirlər. Digər çöl heyvanları susayanda bu qurbağaları tapır, onları qumdan çıxarıb qurbağadakı suyu içirlər.

Dr. Maurice Burton-Robert Burton, "Sürünənlər və Kurbağalar", səh. 48

Vatoçnik bitkisi və tırtıllar

6
5

Bəzi bitkilərdə öldürücü zəhərlər vardır. Doğulduğu yer Şimali Amerika olan Vatoçnik bitkisi hər hansı bir şəkildə zədələndikdə dərhal südlü maye buraxır. Bitkinin zədələnmiş yerindən maye axarkən həmin nahiyədə bərkimə baş verir və beləliklə, bitki özünü sağaldır. Həm də bu maye acı və kəskin dadı malik olduğundan, ümumiyyətlə, bitkini qoruyacaq. Çünki bitki heyvanlar üçün çox zəhərlidir. İnəklər, marallar və atlar Vatoçnik bitkisinin yarpaqlarını yemədən uzaqlaşır. Ancaq bəzi həşəratlar yarpaqları yeməyin bir yolunu tapdılar. Bu həşəratlar yarpağın orta hissəsini kəsirlər. Zədələnmiş yerə doğru axan lateks (bitki südü) zərərsiz şəkildə yerə damlayır və həşərat kəsilmiş yerin digər tərəfindəki zəhərsiz yarpaq toxumasını yeyir. Bəzi tırtıl növləri bu şəkildə yalnız yarpaq damarlarını kəsmir, həm də yarpağın altındakı dairəvi çuxuru oyaraq içindəki qoruyucu maye ilə qidalanır. Tırtılın göstərdiyi bu ağıl onu və bütün canlıları yaradan Allaha məxsusdur.

David Attenborough, "The Trials of Life", səh. 56

Palolo soxulcanının çoxalması

6 Milyardlarla Palolo soxulcanı Sakit Okeanın qərbində,
6 Fici və Samoa riflərində bir yerdə yaşayır. Güclü çənəsi ilə
mərcanların sərt skeletində dəliklər qazır və orada
tapdığı kiçik polipləri yeyir. Mərcanlarda qazdığı
tunellərdə təhlükəsiz yaşayır və çox nadir hallarda ortaya
çıxar. Təxminən 30 sm. uzunluğunda olan bu canlının
bədəni yer qurdlarında olduğu kimi hissələrə bölünüb və
hər bölmədə yaşaması üçün zəruri olan orqanlar qrupu
var.

Palolonun cinsi vəzi bədəninin arxa tərəfində yerləşir.
Bunun çox mühüm səbəbi var. Doğuş vaxtı çatdıqda,
soxulcan bədəninin arxa hissəsini yaşadığı tuneldən
çıxarır və onu qoparır. Sonra qopmuş hissə səthə doğru
əyilir və çoxalma hüceyrələri orada qoyur. Bu yolla yetkin
soxulcan yuvasının içində qalaraq özünü riskə atmadan
yumurta qoyur. Ancaq bu texnikanın müvəffəqiyyəti
düzgün vaxtdan asılıdır. Soxulcanların çarpaz
mayalanma etməsi üçün hamısı eyni vaxtda arxa
hissələrindən bir parça qoparmalıdır. Bütün soxulcanlar
bunu edir.

Hər il oktyabr və noyabr aylarında yalnız müəyyən
günlərdə və səhər çağında bütün soxulcanlar eyni vaxtda
yumurta qoyurlar. Bundan əlavə, bir-birindən
kilometrlərlə uzaqda olan digər palolo soxulcanları da bu
dövrə yumurta qoyurlar. Çox sadə bədən quruluşuna
malik olan palolo soxulcanının bu prosesə eyni anda
başlaması təbii ki, təsadüfən baş verə biləcək bir hadisə
deyil. Palolo soxulcanları da yer üzündəki bütün canlılar
kimi, Allahın ilhamı ilə hərəkət edirlər.

David Attenborough, "The Trials of Life", səh. 285

Düzümlü suitilər

Dəniz suyu xüsusilə, dərinlikdə çox sərin olur. Soyuq
6 sularda yaşayan canlılar olan suitilərin buna görə də
7 dərillərinin altında qalın yağ təbəqəsi var. Bu təbəqə
suitilərin bədən istiliyinin çox tez itirməsinin qarşısını
almağa xidmət edir. Suitilərin digər maraqlı
xüsusiyyəti də, dişli suitilərin bilinən ən zəngin və ən
qidalı südünü verməsidir. Bu süd çətin şəraitdə böyüyən
balaların çox tez böyüməsini təmin edir.

Christopher OToole & John Stidworthy,
"Mammals", "The Hunters", səh. 80-81

Monarx kəpənəklərinin immunitet sistemi

S d otu (Asclepias) bitkisi çox zəhərli bitkidir. Monarx kəpənəklərinin tırtılları bir çox heyvan üçün ölümcül olmasına baxmayaraq, heç bir tədbir görmədən zəhərli s d otu bitkisi ilə qidalanır. Çünki t rt lların s d otu (Asclepias) bitkisinin zəhərinə qarşı immunitetləri olur. Monarx kəpənəkləri bütün yarpaqları yeyə bilər, amma bir çox heyvanlar bu bitkidən qaçırlar. Onlar bu z h rd n müdafiə vasitəsi kimi də istifadə edirlər. Monarx tırtılları digərlərindən fərqli olaraq daha parlaq rənglərə malikdir. Bu, onların düşmənlərinə xəbərdarlıqdır və onlara t rt lların yenilməz olduğunu göstərir. T rt llar k p n kl r  çevrildikdə, bu zəhər molekulaları bədənlərində dəyişməz v  çox güclü olaraq qalırlar. Bu, Monarxlara çox yaxşı müdafiə verir.

David Attenborough, "The Trials of Life", səh. 58

Doqquzdon bitkisinin çoxalma sistemi

Doqquzdon bitkisinin (*Lonicera caprifolium*) bənövşəyi və ya çəhrayı-ağ çiçəkləri xüsusilə, gecə kəpənəklərini cəlb etmək üçün axşam saatlarında açılır. Çünki nazik və uzunboyunlu konus şəklində olan çiçəklərin nektarı o qədər dərinidir ki, hər böcək onu asanlıqla əldə edə bilmir. Buna görə də, tozlanmasını yalnız bəzi uzun dilli gecə kəpənəklərinə borclu olan bu çiçəklərin enli ağzındakı iki dodaqları gündüzlər bağlı olur.

Amma axşam saatlarında çiçəklər açılanda alt dodaq aşağıya doğru sallanır, ortada erkək orqanları ortaya çıxır. Belə ki, güllərin cəzbedici qoxusun ilə və konusun dibindəki kisədən şirin nektar sormağa gələn gecə kəpənəkləri çiçəklərin üzərində uçarkən erkək orqanlara sürtülür. Buradan aldıqları tozcuqları dişi orqanının yuxarı hissəsindəki yapışqan mayeyə bulaşdırmaqla mayalanma baş verir. Gördüyünüz kimi, bitkinin çoxalması ilə gecə kəpənəklərinin qidalanması arasında mükəmməl uyğunluq vardır.

“Britannika Ensiklopediyası”, 8-ci cild, səh. 25

Üçrəng bənövşə bitkisi

7
0

Üçrəng bənövşə bitkisi beş məxmər ləçəkdən ibarətdir, bunların hamısı eyni ölçüdə deyil və hər biri adətən iki fərqli rəngə malikdir. Ləçəklərin arxasında nektar ehtiva edən bir çıxıntı və ya mahmız var. Çiçəyə gələn arılar bu şirin mayeni əldə etmək üçün ən iri və ən aşağıda olan ləçəyə qonur. Belə ki, arılar nektar əmərkən, çiçəyin erkək orqanındakı tozcuqlar arıların tüklərinə yapışır. Ariya yapışmış tozcuqların eyni çiçəyin təpə hissəsinin bulaşmasının qarşısını almaq üçün təpəcik qoruyucu örtüklə örtülür.

Ancaq arılar bir çiçəkdən uçub başqa bir üçrəng bənövşə çiçəyinə qonduqda, nektarı udmaq üçün bu qapağı xortumu ilə açır və əvvəlki çiçəkdən gətirdikləri tozcuqların bir hissəsini çiçəyin təpə hissəsi üzərində qoyurlar. Beləliklə, çiçəklər mayalanır və meyvəyə çevrilir. Meyvə yetişəndə çatlayır və qayıq şəklində üç yerə bölünür və toxumları ətrafa səpələyir. Göründüyü kimi, arılar tərəfindən həyata keçirilən bu mayalanma prosesinin bütün detallarında bir dizayn var. Bu dizaynı yaradan ağıl, təbii ki, arıya və ya çiçəyin özünə aid deyil. Bu ağılın sahibi aləmlərin Rəbbi olan Allahdır.

“Britannika Ensiklopediyası”,
8-ci cild, səh. 25

Kolibri quşu

7 dayanaraq qidalanırlar. Buna görə də *Heliconia* kimi **1** çiçəklərdən nektar almağa üstünlük verirlər.

Heliconia bitkisi asılmış, çölə baxan çiçəkdir, onların xarici səthi yapışqan bir maddə ilə örtülmüşdür. Bu yapışqan maddəyə görə çiçəyin üzərində yeriye bilməyən qarışqalar, arılar və digər həşəratlar Heliconia nektarı əldə edə bilmirlər. Buna görə də Heliconia ilə yalnız kolibri quşu maraqlanır.

Robert, R. Halpern, "Green Planet Rescue", s. 24

Təbiətdəki heyvanlar çox vaxt işlərində göstərdikləri 7 zəka ilə insanları heyrətə gətirirlər. Bəzən maraqlı 2 qidalanma şəkilləri istifadə edir, bəzən alətlərlə işləyir, bəzən də memarlıq layihələri çəkərək inanılmaz yuvalar qururlar. Termitlərin ən məşhur xüsusiyyətləri, şübhəsiz ki, düzəltdikləri inanılmaz yuvalardır. Hər bir termit növü yaşadığı mühitin şərtlərinə uyğun yuvalar qurur. Məsələn, bütün digər termitlərdən fərqli olaraq yağışlı ərazidə yaşayan bəzi termitlər xüsusi çıxıntılı damı olan göbələk kimi kurqanlardan yuva qururlar. Bu damların funksiyası güclü yağışlarda təpələrin divarlarının zədələnməsinin qarşısını almaqdır. Suların çoxu bu damın çıxıntısının kənarından süzülür və kurqanların divarları heç ıslanmır.

ZooBooks, "Animal Wonders", səh. 15

Qılınc qaranquşu

Qılınc qaranquşları ömrünün çox hissəsini havada keçirir. Onlar hətta uçarkən yata bilirlər. Qılınc qaranquşunun aerodinamikası (havada asanlıqla hərəkət etməyə imkan verir) bədən quruluşu onu ən sürətli heyvanlardan birinə çevirir. Belə ki, bu tip qaranquş saatda 150 kilometr sürətlə uça bilir.

Tonny Seddon, "Animal Movement", səh. 52

İynəyarpaqlı ağaclar

Şam ağacı və küknar ağacı kimi iynəyarpaqlı ağacların əksəriyyətində yarpaqları əzdikdə kəskin və xoş qoxu yayılır. Bu qoxunun mənbəyi bitkinin gövdəsində, budaqlarında, yarpaqlarında və qozalarında əmələ gələn yapışqan maddədir. Qatran adlanan bu maddə bitkini zərərli həşəratlardan, göbələklərdən və digər parazitlərdən qoruyur. Çünki qoxusu bizə xoş gələn qatranın tərkibində ağaca zərər verə biləcək bütün bu canlıları öldürəcək qədər güclü zəhərli maddələr var.

"Britannika Ensiklopediyası",
8-ci cild, səh. 294

Freqat quşunun islanmayan t  kl  ri

Erk  yin di  şini c  lb etmək      n istifad   etdiyi qırmızı
7 boyunları il   tanınan freqat qu  şu fısıltılı s  si il  
5 d  nizd   ovlarını l    kl  rini islatmadan qarmaqlı
dimdikl  ri il   tuturlar. Bu qu  şların t  kl  rində ya  
olmadı  ı      n suya girib   ıxanda t  kl  rinin quru
qalması   sas     rtidir.   ks halda yağış t  kl  ri onları suya
batıracaq vıı bir daha sudan   ıxa bilm  y  c  kl  r.
Bundan   lav  , freqat qu  şunun qarmaqlı dimdiyi su
s  thind  n meduza vıı ya krevet tutmaq      n   la
vasit  dir.

N.J.Berril, "The Life of the Ocean", s  h. 13-16

Qurbağaların pərdəli ayaqları

7 Allah yaratdığı canlılara çox vaxt çox maraqlı xüsusiyyətlər
6 verir. Qeyri-adi hərəkətlər edən bu canlılardan biri də Borneo
və Sumatra cəngəlliklərində yaşayan maraqlı qurbağa
növdür. Ayaqları və barmaqları arasında tor olan bu kiçik
ağac qurbağasının ən əhəmiyyətli xüsusiyyəti torlu ayaqları
ilə sürüşə bilməsidir. Ağacların üzərindən uçarkən, enişini
yavaşlatmaq istəyəndə ayaqlarını 4 ədəd paraşüt kimi
istifadə edir. Ayaq barmaqları arasındakı torları
genişləndirərək, bədən səthini demək olar ki, iki
dəfə artırır. Uçan qurbağalar ağaca enməzdən
əvvəl havada 12 metrə qədər süzülə bilirlər.
Onlar hətta ayaqlarını hərəkət etdirərək və
pərdə ayaqlarının formasını dəyişdirərək
istiqamətlərini tənzimləyə bilirlər.

Tonny Seddon, "Animal
Movement, Nature
Watch Series", səh. 49

Nepentes bitkisi

Həşərat yeyən bitkilərdən Nepentes demək olar ki, bütün tropik bölgələrdə bitir. Bu bitkilərin digər ətyeyən bitkilərdə olduğu kimi hərəkət edən heç bir tələ mexanizmi yoxdur. Ovlarının öz ayaqları ilə gəlib tələyə düşməsinə gözləyirlər. Nepentes bitkisi yarpaq ucları yuxarıda birləşərək, geniş qarnı və ağzı, ortasında isə ensiz boyunlu küpə bənzər quruluş əmələ gətirir. Uzunluğu növdən asılı olaraq 3,5 ilə 50 sm arasında dəyişir və bu bitkidə 1 litrə qədər maye toplanı bilər.

Nepentes bitkisinin ağzı içəriyə doğru əyilmiş, üstü sürüşkən bir maddə ilə örtülmüşdür. Bəzi növlərdə yarpaq örtüyü olur. Adətən qırmızı naxışları olan parlaq yaşıl rəngdə olan Nepentes bitkisinin canlı rəngləri və içərisindəki nektar qoxusu həşəratları çox cəlb edir. Buna aldanan böcəklər bitkiyə qonur və sürüşkən səthdən yapışa bilməyib içindəki mayenin içinə düşüb boğulurlar. Bitki həşəratın özünə faydalı olan hissələrini bu mayenin köməyi ilə həzm edir.

“Britannika Ensiklopediyası”, cild 4, səh. 8

7 İndoneziya və Filippin meşələrində yaşayan Qərb
8 uzuntopuqlu meymun növü ağaclarda çox sürətlə hərəkət
etdiyi bilinən canlıdır. Bu kiçik meymunlar çox çevik
heyvanlardır, sürətlə sıldırım ağaclara dırmaşırlar və böyük
sıçrayışla ağacdən ağaca tullanırlar. Ayaq barmaqlarında
olan sorucu orqan kimi yastıqlar budaqlardan möhkəm
yapışmalarını, uzun və tüklü quyruqları isə budaqdan
budağa tullanarkən müvazinətini qoruyub saxlamalarına
imkan verir.

Uzuntopuqlu meymunun ağacda yaşamasını asanlaşdıran
bu xüsusiyyətlərə əlavə olaraq, onu yaxşı bir ovçu edən
digər xüsusiyyətlərlə də təchiz edilmişdir. Məsələn, topa
bənzər başını 180 dərəcə çevirə bilir. Uzuntopuqlu meymun
gecə heyvanıdır. Buna görə də onların çox böyük gözləri
var. Başlarının geniş fırlanma bucağı və iti görən gözləri
sayəsində qaranlıqda asanlıqla ov edirlər. Allah hər canlıyı
yaşadığı mühitə uyğun xüsusiyyətlərlə təchiz etmişdir.
Uzuntopuqlu meymunu gecələr meşədə sərbəst hərəkət
etmə xüsusiyyətləri ilə Allah tərəfindən yaradılmışdır.

John Mac Kinnon, "The
Worlds Wild Places",
Borneo, səh. 78-79

Uçan balıqlar

Exocoetidae qeyri-adi balıqdır, çünki uça bilir. Bu 7 balığın quş kimi dərin qabırğası var. Güclü əzələlərinin 9 yerləşdiyi yerdə qanad kimi çırpı bilən üzgəcləri var. Bu xüsusiyyətləri sayəsində suyun bir az üstündə çox uzun məsafələrə uça bilir.

Tonny Seddon, "Animal Movement", səh. 53

Dəniz ördəkləri

Dəniz ördəkləri heç quru görmədən aylarla dənizdə 8 qala bilirlər. Bütün quşlardan fərqli dimdik quruluşuna 0 malik olan pinqvinlər kimi dəniz ördəyinin də içdiyi sudan və yediyi qidadan duzu çıxarmaq üçün xüsusi vəzləri var. Duz ördəyin dimdiyindən maye şəklində xaricə atılır və bu yolla bədəndəki artıq duz çıxarılır.

Zoobooks,
avqust 1998-ci
il, səh. 14

Gicitkən otunun təhlükəli kisəciyi

Gicitkən adlanan ot bitkilərinin yarpağının yuxarı
8 səthində nazik tükler, hər tükün dibində isə yandırıcı
1 maye olan kiçik kisəciklər olur. Bu kisəciklər bitkinin
müdafiə mexanizmidir. Canlı bitkiyə toxunan kimi bu
tüklerin iti ucları həmin canlının dərisini deşir və
kisələrdəki yandırıcı maye dəliklərdən sızaraq dərinə
qızardır, qaşınma və ağrıya səbəb olur.

“Britannika Ensiklopediyası”, 8-ci cild, səh. 239

Gekkon k rt nk l sinin sorucu ayaqları

8 2 Çox vaxt heyvanlar insan üçün mümkün olmayan işləri
böyük müvəffəqiyyətlə edirlər. Bəzi heyvanların olduqları
səthi çox möhkəm tuta bilm lerini təmin edəcək
x susiy tl ri var. Məsələn, gekkonun ayaqları onun
dırma dı ı səthin 100 milyondan çox olan nöqtəsi ilə eyni
anda təmasda olmasına imkan verir. Gekkonların səthə
ba lanması o qədər güclüdür ki,      üzərində gekkonu
hərəkət etdirmək mümkün deyil. Gekkonu şüşədən ayırmaq
   n çalışsan belə alınmayacaq v  əvəzində     nin
qırılmasına səbəb olacaq. Ağac qurba alarının b   a bir
nümunəsi,  n və arxa ayaq barmaqlarının hər birində  mzikli
yastıqlara malik olmasıdır. Bu
yastıqlar x susı əzələlər
tərəfindən hərəkətə gətirilir.
Bundan əlavə, yastıqların səthi
qurba anın uzun müddət
yarpaqların altında qalmasını
təmin edəcək saqqız kimi bir
maddə ifraz edir.

Tonny Seddon, "Animal
Movement", Nature
Watch Series, səh. 46

Səhləb çiçəyinin tələsi

8
3

Səhləb çiçəyi mayalanmaq üçün xüsusi hazırlanmış kompleks çoxalma sistemə malikdir. Arıları tələyə salan mürəkkəb tozlanma prosesini həyata keçirirlər. Şəkildəki səhləb ağacının şaquli kənarlı kameralarında maye var. Bu maye həşəratlara təsir edən və onları yuxuya aparan bir maddədir. Ona görə də çiçəyin yanında uçan arılar istər-istəməz ona düşürlər. Çiçəyə düşmüş həşərat üçün bir çıxış yolu var. Böcəklər, səviyyəsi həşəratın düşdüyü mayenin səthi ilə eyni olan dar

yamac formalı toxuma olan yeganə çıxış yolunu tapana qədər bu mayədə üzürlər. Arı çıxış yolu tapmağa çalışarkən tozcuqların yerləşdiyi stiqma (təpəcik) və erkəkcik orqanının altından keçir. Bu vaxt çiçəyin iki polen kisəsi həşəratın arxasına yapışır. Bu vaxt böcək yolu açır və nəhayət çiçəkdən çıxır. Arı uçuş, lakin adətən eyni tələyə düşərək eyni təcrübəni başqa bir çiçəkdə yaşayır. Arı yeni çiçəyə getdiyi zaman çiçəyin təpəciyi erkəyin kürəyindən tozcuqları götürür və mayalanma bu şəkildə başlayır.

Linda Gamlin ang Gail Vines, "The Evolution of Life", səh.

63

Buynuzlu köpəkbalığı

8 Buynuzlu köpəkbalığı Sakit və Hind okeanının qumlu
4 dibində yaşayır. Bu köpəkbalığı növünün əyri burnu,
iti uclu onurğaları və qəribə görünən üzləri var. Bala
buynuzlu köpəkbalığı yumurtadan çıxmazdan əvvəl
təxminən 9 ay spiral formalı yumurta kisəsində
inkişafını davam etdirir. Buynuzlu köpəkbalığı, su altı
cərəyanla sürüklənməməsi üçün yumurtaları olan 1,5
sm. uzunluğundakı spiral kisələrini yosun yatağına və
ya qayaların yarıqlarına yerləşdirirlər. Yumurtadan
çıxan balalar üzgəclərində olan tikanlardan istifadə
edərək özlərini qoruyurlar.

“The Cousteau Society”, Dolphin Log, iyul 1992-ci il, səh. 12

Uzunqanad quşu

5 Uzunqanad quşu qaranquşa bənzəyir. Adını, sürətlə uçarkən dimdiyini geniş açmasına görədir. Uzunqanad quşunun bu davranışının məqsədi, demək olar ki, yeganə qida qaynağı olan havadakı həşəratları tutmaqdır. Saatlarla uça bilən və saatda 100 kilometr sürətə çatan uzunqanad quşunun ayaqları budaqda otura bilməyəcək qədər kiçik və zəifdir. Yerə düşdükləri zaman yenidən havaya qalxmaqda çox çətinlik çəkdiqləri üçün qayaların və ya divarların yan tərəfindən yapışaraq dincəliirlər. Uzunqanad quşunun yuvası yapışqan tüpürcəkləri ilə bir-birinə yapışdırılmış budaqlardan, otlardan və ya tükəldən ibarətdir.

Xurma uzunqanad quşu (*Cypsiurus parvus*), xurma və ya digər palma ağaclarının yarpağında lələklərdən düz yuva qurur; yumurtalarını bu yastığa bağlayır. Yuva yarpaqda şaquli, bəzən hətta başaşağı ola bilər. Cənub-Şərqi Asiya və Cənubi Sakit Okean adalarında yaşayan *Callocalia* sinfinin uzunqanadlar fəsiləsinə aid heyvan cinsi mağarada kiçik rəf kimi yuvalar qururlar.

Yenə də *Callocalia* cinsinin üzvləri çıxardıqları səsini əks-sədasına görə mağarada və ya mağaradan kənarda uçuş təhlükəsizliyini təmin edə bilirlər. Məlum olduğu kimi, bu xüsusiyyətə malik başqa quş yoxdur. Bənzər bir xüsusiyyət yarasalarda və delfinlərdə də müşahidə olunur. Uzunqanad quşunun sonar səsləri qısa aralıqlarla çıxır və insan qulağının eşitdiyi bu səslərin tezliyi 1500-5500 Hz. arasında dəyişir.

“Britannika
Ensiklopediyası”,
cild 19, səh. 140

Gəlincik

Gəlincik çox sürətlə hərəkət edən canlıdır. Hərəkəti o qədər çevik və səlisdir ki, hətta zəlzələnin yerini diqqətlə müşahidə edən hər kəs çətin ki, gəlinciyn hərəkət etdiyini hiss etsin. Gəlincik yemək tapmaq üçün yol kənarındakı kol-kosa, hər çuxura, hər yarığa başını soxaraq özünə yol açar. Bu qrupa aid heyvanların hamısı yırtıcıdır. Hətta özündən böyük və tək gəzən heyvanları belə asanlıqla öldürə bilirlər.

Gəlinciklərin bəzi növləri qış aylarında tükünü dəyişirlər. Şimali Amerikada Least gəlincik və Şimali Avropada yayılmış Avropa gəlinciynin tükləri qışda ağarır. Bəzi digər Asiya növlərinin də daha yüngül dərisi var. Tünd rəngində tükləri ilə qarda asan ov ola bilən gəlinciklər, Allahın onlara verdiyi bu xüsusiyyət sayəsində tüklərini dəyişərək qışda təhlükəsiz hərəkət edirlər.

Christopher OToole & John Stidworthy,
"Mammals", "The Hunters", səh. 46-49

Qonurqanad quşunun xüsusiyyəti

Bir çox canlılar, yaşadıkları mühitlə demək olar ki, eyni rəngdə olacaq şəkildə yaradılmışdır. Bu rəng uyğunluğu onlar üçün əla qoruma təmin edir. Kamuflyaj edən canlılardan olan qonurqanad quşunun tükünün rəngi və hətta naxışları yaşadıkları mühitə çox uyğundur. Qonurqanad quşu çox sürətlə uçar və melodik fitə bənzər səs çıxarırlar. Təhlükə hiss etdikdə dərhal fit səsi çıxararaq sürüdəki digər quşları xəbərdar edirlər. Adətən torpaqda, çuxurda yuva quran qonurqanad quşu həm erkək, həm də dişi kürt yatır. Erkək və dişi quş yumurtadan çıxan balalarına birlikdə qulluq edirlər. Bəzi qonurqanad quşları uzaq yerlərə köçürlər. Məsələn, Amerika qızıl qonurqanadları (*Pluvialis dominica*) köç zamanı Arktikadan Argentina və Avstraliyaya uça bilər.

"Britannika Ensiklopediyası",
cild 19, səh. 69

Dalğıc qutan

Ağ qutanlar (*Pelecanus onocrotalus*) qrup halında 8 balıq tuturlar. Adətən birlikdə suya dalararaq balıq 8 sürüsünü əhatə edirlər. Bununla da kollektiv hərəkətlə balıqların qaçmasının qarşısını alırlar.

Prof. Peter JB Slater, "The Encyclopedia of Animal Behaviour", səh. 130

Allamanda bitkisi

- Canlılar arasındakı uyğunluq Allahın sonsuz gücünü
8 və üstün aqlını sübut edən dəlillərdən yalnız biridir.
- 9 Bu harmoniya çox vaxt çiçəklər və həşəratlar arasında
olduğu kimi çox təəccüblü şəkildə ortaya çıxır.
- Çiçəklərin nektarı adətən “boyun” adlanan orqanların
dibində olur. Bu orqanın ölçüsü çiçəklərə görə dəyişir.
Çox uzun boyunlu bəzi çiçəklərin mayalanmaq üçün
xüsusi ağız quruluşu olan həşəratlara ehtiyacı var.
Məsələn, uzun dilli böcəklər və ya arılar yalnız
boyuncuğun dibinə çata bilən Allamanda çiçəklərinin
nektarını toplaya bilər. Xüsusilə uzun dilli arılar
Allamanda çiçəklərinin daimi ziyarətçiləridir.

Robert, R. Halpern, “Green Planet Rescue”, səh. 23

Uzun dilli böcəklərlə Allamanda çiçəkləri arasındakı uyumlu beraberlik

Gölməçə xizəkçisi

İnsanların su üzərində yeriməsi qeyri-mümkündür.

9 Ancaq bir çox canlı Allahın onlara verdiyi xüsusi
0 bədən quruluşu sayəsində bu vəzifəni asanlıqla yerinə
yetirir. Məsələn, gölməçə xizəkçisi uzun, incə
ayaqlarını açaraq suyun üzərində gəzir. Hər ayaq suyu
itələdikcə səthdə kiçik bir çökəklik əmələ gəlir. Bu
şəkildə bədən çəkisini çox böyük bir sahəyə yayır.
Aparılan müşahidələr və müayinələr nəticəsində
gölməçə xizəkçisinin ayaqlarının suyun səth qatını
qırmadığı anlaşılb. Bu yolla Gölcük xizəkçisi digər
canlılardan fərqli olaraq su üzərində gəzə bilir.

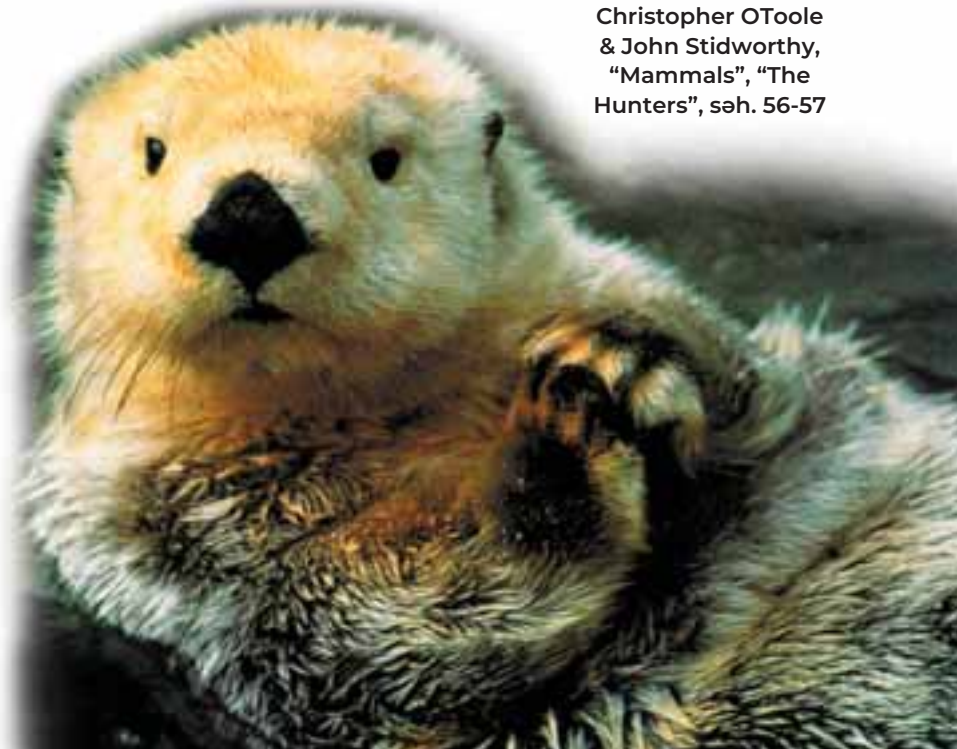
Tonny Seddon, "Animal Movement", səh. 23

Su samurunun tükü

Su samurunun bədəninin aşağı hissəsində sıx şəkildə 9 xəzi var. Bu dəri suyu dəf edir və islandıqdan qısa müddət sonra quruyur. Su samurunun bədənini çox çevikdir, quyruğu qalındır və quyruğu başlanğıc hissəsi əzələlidir və aşağıda (bəzi növlərdə də yuxarıda) düzdür. Quyruğun bu xüsusiyyəti su samurunun üzməsinə kömək edir. Su samurunun bir çox növü pərdəli ayaqlara malikdir. Bütün bunlar samuru bacarıqlı üzgüçü edir. Su canlısı olan samur bütün xüsusiyyətləri suda sərbəst hərəkət edə biləcək şəkildə yaradılmışdır. Dərisinin asan quruması, quyruğunun xüsusi quruluşu, pərdə ayaqlarının hamısı Allahın samura verdiyi xüsusiyyətlərdir.

Christopher OToole
& John Stidworthy,
"Mammals", "The
Hunters", səh. 56-57

Təqlidçi səhləb çiçəyi

9 Səhləb çiçəyi müxtəlif mayalanma üsuluna malikdir. Bu
2 çiçəklərin bir növü var ki, dişi arılara təsir edə biləcəyi kimyəvi maddə istehsal edir. Arıların bu yağlı kimyəvi maddəni asanlıqla toplaya bilmələri üçün ön ayaqlarında fırça şəklində tüklər var. Topladıkları materialı arxa ayaqları üzərindəki kisələrdə saxlayırlar. Sonra dişi arıları axtarmağa çıxanda bu kimyəvi maddəni ifraz edirlər. Bəzi səhləb çiçəkləri dişi arıya oxşar şəkildə böyüyürlər. Belə ki, başqa çiçəklərdən çiçək tozu toplayan arılar onlarla cütləşməyə gələndə çiçək tozunu başqa çiçəyə batırmış olurlar. Bəzi səhləblər nektar istehsal edə bilmirlər, yalnız nektar qoxusu istehsal edirlər. Bu qoxuya aldanan arılara nektar verməsələr də, onları aldadaraq çiçək tozunu daşımağa məcbur edirlər. Şübhəsiz ki, bir bitkinin daha əvvəl heç tanımadığı bir növün

canlısını eyni şəkildə təqlid etməsi və əks cinsə təsir edəcək kimyəvi maddələr yaratması, şübhəsiz ki, bu canlının ağılının nəticəsi deyil. Bu canlılar da yer üzündəki bütün canlılar kimi Allah tərəfindən yaradılmışdır.

Robert, R. Halpern, "Green Planet Rescue", səh. 25

Pərdə ayaqlı flaminqolar

Parlaq rəngləri və uzun boyunları ilə diqqət çəkən flaminqolar həm də yaxşı üzgüçüdür. Flaminqoların pərdəli ayaqları onların üzməsini asanlaşdırır. Bu pərdəli ayaqların düz və geniş forması flaminqolara batmadan yumşaq palçıqda belə asanlıqla yeriməyə imkan verir. Bundan əlavə, barmaqları arasındakı torlar flaminqonun suyu dəf etməsi üçün geniş bir səth sahəsi təmin edir. Gördüyünüz kimi, flaminqoları uçmaq üçün lazım olan hər təfərrüatı ilə Allah yaratmışdır.

Tonny Seddon, "Animal Movement", səh. 40

Həqiqətən, heyvanlarda da sizin üçün ibrət vardır; onların qarnında olanlardan sizə içirdik və onlarda sizin üçün daha bir çox faydalar vardır. Siz onlardan yeyirsiniz. (Mö'minun surəsi, 21)

Kaftarların gücü

9
4 Kaftarların bədəninə əyri görünüş verən maili formada kürəyi var. Boyun və çiyin əzələləri çox güclüdür; bu, kaftarlara özlərindən böyük heyvanları asanlıqla yıxmağa imkan verir. Adətən qaranlıqda ov edən kaftarların gecə görmə qabiliyyəti çox yaxşıdır. Onlar 40 kilometr sürətlə bir neçə kilometr qaça bilirlər. Kaftarlar daha iri və güclü heyvanları tutmaq üçün 10-20

heyvandan ibarət qrup şəklində ov edirlər. Yemək çox olarsa, heyvanın yeyilməz hissələrini sürüyərək sonradan yemək üçün çuxurlarda gizlədirlər.

Christopher OToole & John Stidworthy,
"Mammals", "The Hunters", səh. 64-65

Göy milçəklərin həssas qəbulediciləri

9
5 Göy milçəklər və ya ət milçəyi (blowflies), qonduqları yerin kimyəvi xüsusiyyətlərini hiss etmək üçün ayaqlarındakı incə tüklərdən istifadə edirlər. Bu tüklər sayəsində milçəklər yemək tapırlar.

Prof. Peter JB Slater, "The Encyclopedia of Animal Behaviour", səh. 15

Yuva qurmaqda mütəxəssis olan quşlar

Arı yeyən quşların havada arıları və digər həşəratları tutmaq üçün çox funksional dimdiyi var. Bundan əlavə, quşun dimdiyi daşları qazıyacaq qədər güclüdür. Arı yeyən quş, yuvasını qumdaşı uçurumun qabağında və ya çayın sahilindəki sərt palçıqda dimdiyi ilə davamlı vuraraq, dəşiklər açaraq düzəldir. Təxminən 1 m. uzunluğunda dar bir tunel açana qədər böyük məharətlə qazmağa davam edir.

David Attenborough, "The Trials of Life", səh. 137

Ana pandaların diqqətli qulluğu

Ana pandalar balalarına çox yaxşı qulluq göstərirlər.

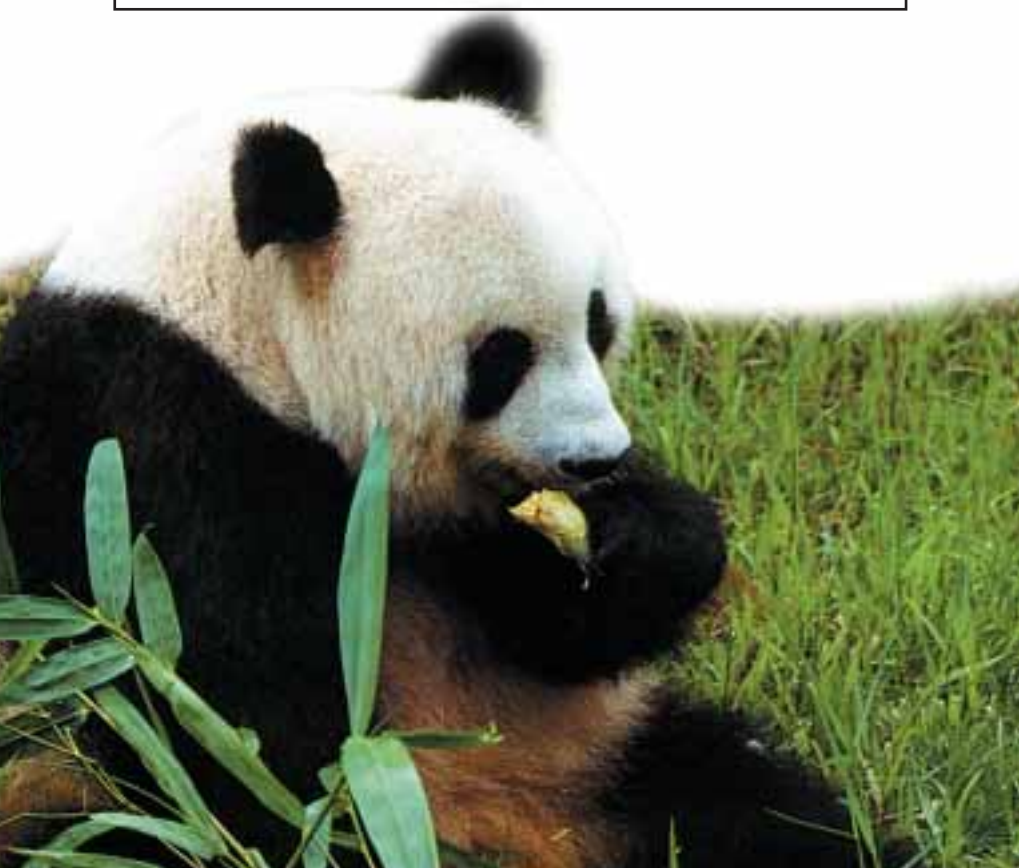
9 Bala pandaların xüsusi mühafizəyə ehtiyacı var, çünki

7 onlar doğulanda tamamilə köməksiz olurlar.

Düşmənlər panda balasına hücum etdikdə, anası güclü çənəsi ilə balasını dişləyərək onu qorumağa çalışır.

Ancaq ana pandanın güclü çənəsi balasını tutarkən çox yumşaq olur. Pandalar balalarını bir yerdən başqa yerə apararkən pişik kimi boyunlarından tuturlar.

Zoobooks, iyul 1998-ci il, səh. 11

Tənbəl heyvanlar: Ərincək

9 Tənbəl ərincək, Mərkəzi və Cənubi Amerikanın tropik
8 meşəsində yaşayan canlıdır. Bütün məməlilər arasında ən
yavaş hərəkət edən heyvanlar kimi tanınırlar. Hətta ana
ərincək balasına tərəf qaçanda belə 1 saat ərzində cəmi 4
metr hərəkət etdiyi hesablanmışdır. Tənbəl ərincək uzun
barmaqlı əlləri və ayaqları var, ayaq barmaqları bir növ
elastik maddə ilə örtülmüşdür. Kəskin caynaqları sayəsində
hətta budaqda tərsinə başı aşağı yatmağı bacarırlar. Yer
üzündəki bütün canlılar kimi, hər
şeydən xəbərdar olan Allah
tənbəl ərincəyin ən zəruri
xüsusiyyətləri ilə
birlikdə qüsursuz
şəkildə
yaratmışdır.

Seddon, "Animal
Movement", səh.
47

Sitta quşu

9 Sitta quşu quyruğundan dəstək almadan ağac gövdəsində tərs hərəkət etməklə tanınır. Bunu 9 edərəkən yalnız ayaqlarından və möhkəm dırnaqlarından istifadə edərək ağaca möhkəm yapışırlar. Yerdə nadir hallarda rast gəlinən sitta quşun başqa bir xüsusiyyəti də palıd qozalarını qırmaq üçün ağac gövdəsindən istifadə etmələridir. Tapdıqları palıd qozasını ağacın gövdəsindəki uyğun yarığa yerləşdirən sitta quşu, gövdəsinin bütün gücünü dimdiyində istifadə edir və bərk qabıqları qırmaq üçün çəkic kimi istifadə edirlər. Bu proses quşun özünə zərər verməli olsa da, amma zərər vermir, çünki Allah bu canlıyı onun etdiklərinə uyğun mexanizmlərlə yaratmışdır.

“Britannika Ensiklopediyası”, cild 15, səh. 185

Sisək böcəyi

1 Səhrada həyat şəraiti olduqca ağırdır. Buna baxmayaraq, 0 səhrada yaşayan bir çox canlı heç bir çətinlik çəkmədən həyatına davam edir. Çünki Allah bu canlıları səhra şəraitinə uyğun xüsusiyyətlərlə yaratmışdır.

Sisək böcəyi Afrikanın Namib səhrasında yaşayan səhra canlılarından biridir. Bu böcəyin ən mühüm xüsusiyyəti isti qumda hərəkət etməyi asanlaşdıran çiçək formalı ayaqlarıdır.

Tonny Seddon, “Animal Movement”, səh. 41

Usta ovçu: Qovuqca bitkisi

1
0

Qovuqca bitkisi (*Utricularia*) dünyanın hər yerində bataqlıqlarda, durğun və yavaş hərəkət edən sularda olan üzən bitkidir. Saplağından yuxarıda təxminən 6 mm. diametrdə kiçik kisələr var. Bu kisələrin girişində içəriyə doğru açılan bir ədəd klapan var. Üzən böcəklər bu kisənin ağzındakı nazik tüklərə toxunduqda klapan dərhal açılır. Beləliklə, suda üzən böcəklər tozsoranın tozu çəkməsi kimi su ilə birlikdə kisəyə çəkilir. Çəkiləndən dərhal sonra kisənin qapağı bağlanır. Yarım saatdan sonra tələ yenidən hazır vəziyyətə gəlir. Klapanın bağlanma hərəkəti o qədər sürətlidir ki, elm adamları bu tələnin necə işlədiyini çox uzun müddət başa düşə bilmədilər. Ancaq saniyənin yüzdə bir sürəti ilə şəkil çəkən fotoapararla çəkilmiş görüntülər araşdırdıqdan sonra qovuqca bitkisinin ov mexanizminin necə işlədiyini anlamaq mümkün olub.

“Britannika
Ensiklopediyası”,
cild 4, səh. 8

Qurbağaların gözü

Düşmənləri çox olan qurbağalar üçün görmə duyğusu **1** çox önəmlidir. Şəkildəki qurbağa, bədəninin bütün **0** hissəsi suyun altında gizlənsə belə, çölə çıxıb bilən gözləri sayəsində ətrafında hərəkət edən hər şeyi asanlıqla görə bilir. Bu hərəkəti, suya girdikdə belə onun təhlükəsizlikdə olmasını təmin edir.

N.J.Berril, "The Life of the Ocean", səh. 21

İlanların fərqli hərəkəti

İlanların uzun və ensiz bədənini pullu dəri ilə örtülmüşdür. Bədəninin aşağı səthindəki pulcuqlar onların yerdə qıvrılmasına kömək edir. Geniş pulcuqları isə arxa kənardan yerə basaraq və kobud səthlərdən dəstək alaraq bədənini irəli itələmək üçün istifadə olunur. İlan sürətlə hərəkət etmək istəmədikdə bu hərəkət üsulundan istifadə edir. İrəli sürüşərkən bədənini yanlara əyərək pulcuqları ilə daş, bitki kimi dayaq nöqtələrindən istifadə edir. Etmək istədikləri hər hərəkət üçün fərqli bir üsuldən istifadə edən ilanları, şübhəsiz ki, aləmlərin Rəbbi olan Allah yaratmışdır.

“Britannika Ensiklopediyası”, cild 19, səh. 174

Çətir quşu

Çətir quşu da adlandırılan qara vağ, balıq ovladığı zaman böyük bir şücaət göstərir. Ayağa qalxır, qanadlarını çətir kimi başının üstünə açır. Bu yolla qanadlar kölgə yaradır və suda əks olunmasının qarşısını alır. İndi quş ovunu suyun səthinin altında üzdüyünü aydın görə bilir. Qanadları su səthində dairəvi kölgə yaratdığı üçün bu dairənin içindəki balıqları daim ovlayır. Çətir quşu özü də anlaya bilməz ki, kölgə salmaqla suda balıqları görə bilər. Çətir quşu bunu təsadüfən kəşf edə və başqa nəsillərə ötürə bilməzdi. Sahib olduğu hər şey kimi bu xüsusiyyət də ona Allah tərəfindən verilmişdir.

Tonny Seddon, "Animal Vision", səh. 7

Midiyanın gözləri

1 Midiya adlanan qabıq şəkilli heyvanın qabığının
0 kənarları boyunca düzülmüş kiçik parlaq gözlərin hər biri cəmi 1 mm-dir. Midiya çox kiçik olsa da, bu gözlərlə həm hərəkətləri, həm də işıq və qaranlıq arasındakı fərqi asanlıqla ayırd edə bilir.

N.J.Berril, "The Life of the Ocean", səh. 8

O, biri digəri ilə 'tam uyum' içində yedi göy yaratdı. Mərhəmətli (Allahın) yaratmasında heç bir 'ziddiyyət və uyğunsuzluq' görməzsən. Elə isə gözünü (dönə-dönə) gəzdir; hər hansı bir çat (pozğunluq və əyilmişlik) görürmü? Sonra gözünü daha iki dəfə gəzdir; o göz (uyğunsuzluq tapmaqdan) ümidini kəsmiş halda yorulub sənə qayıdacaq. (Mülk surəsi, 3-4)

Çiçək tozu yeyən yarasalar

1
0

Hər canlının yaşadığı mühitin şərtlərinə və malik olduğu fiziki xüsusiyyətlərə görə müxtəlif qidalanması olur. Çünki hər canlının ruzisini özünəməxsus şəkildə yaradan Allahdır. Təbiətdəki saysız-hesabsız canlılardan yalnız biri olan bir növ yarasə, çiçəklərdən aldığı nektarla qidalanır.

Ancaq yarasalar gecə canlılarıdır. Buna görə də gün ərzində açan çiçəklərin yarasalara heç bir faydası yoxdur. Bununla belə, yarasalar üçün xüsusi çiçəklər yaradılmışdır. Yarasalar tərəfindən tozlanan çiçəklərin ən əhəmiyyətli xüsusiyyəti gecə açan çiçəklər olmasıdır. Ağ, yaşılmıtl və bənövşəyi rəngdə olan bu gecə çiçəklərinin o qədər güclü qoxusu var ki, gecə uçan kor yarasalar onları asanlıqla tapa bilir. Bu çiçəklər həm də bol nektar verir. Bu, yarasaların çiçəkləri tapmasını daha da asanlaşdırır. Gecə çiçəkləri şəkildə göründüyü kimi, adətən ağacın gövdəsində balqabaq çiçəyi kimi bitən və ya yarpaqları sallanan çiçəklərdir. Bu xüsusiyyətlər onları yarasaların asanlıqla əldə edə bildiyi çiçəklər halına gətirir.

Robert R. Halpern, "Green Planet Rescue", səh. 26

Qaçış dəvəquşu

Dəvəquşu, heyvanlar aləmində ən sürətli qaçan **1** ikiayaqlı heyvandır və 1 saatda təxminən 70 kilometr **0** sürətə çata bilir. Dəvəquşunun hər ayağında biri digərindən çox böyük olan iki barmaq vardır. Bu, ona daha rahat hərəkət etməyə imkan verir.

Dəvəquşuların başqa bir xüsusiyyəti, ayaqlarının yalnız böyük barmaqları üzərində qaçmalarıdır.

Tonny Seddon, "Animal Movement", səh. 38

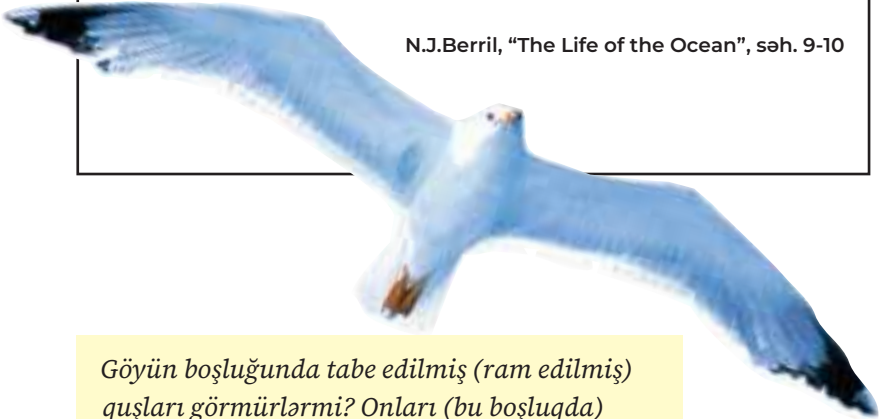

Dəniz qağayılarının uçuş qabiliyyəti

1
0

Dəniz qağayıları, dənizdən qalxdıqca yüksələn hava kütləsində irəli-geri sürünürlər. Yuxarıya doğru daşınma yük daşıyan liftə bənzəyir, qağayıların qanadların çırpmasına ehtiyac qalmaz. Külək yamaca qarşı əsəndə, o yamac uçurum olsa da, külək yuxarıya doğru hərəkət edir və quşun qanadları açıq olduğu halda quşu yuxarı qaldıra bilir. Külək çox yüngül olsa da, sahilə doğru hərəkət edən sıldırım dalğalar və ya dalğaçıranlar daim önlərindəki havanı itələyir və qaldırır. Qağayılar da bu hava hərəkətindən faydalanır və bu şəkildə bir dəfə də olsun qanadlarını çırpmadan uzun məsafə qət edirlər. Quşlara doğulduğu andan havanın bu xüsusiyyətindən bəhrələnməyi öyrədən üstün ağıl sahibi, yaradılışda şəriki olmayan Allahdır.

N.J.Berril, "The Life of the Ocean", səh. 9-10

Göyün boşluğunda tabe edilmiş (ram edilmiş) quşları görmürlərmi? Onları (bu boşluqda) Allahdan başqası saxlamır. Şübhəsiz ki, bunda iman gətirən bir toplum üçün ayələr vardır. (Nəhl surəsi, 79)

Düzümlü morjlar

Allah hər canlını ehtiyac duyduğu xüsusiyyətlərlə **1** təchiz etmişdir. Məsələn, morjların çox güclü dişləri **0** vardır. Bunun çox mühüm səbəbi var. Buz təbəqələrini kənara çəkmək və ya buzda nəfəs almaq üçün deşiklər açmaq üçün dişlərindən buzqıran kimi istifadə edirlər. Morjların başqa bir xüsusiyyəti günəş vannası qəbul edərkən vaxt keçdikcə rənglərinin çəhrayı görünüş almasıdır. Bunun səbəbi, morjların qanının səthdəki damarlarda cəmləşməsidir ki, onlar günəş istiliyini daha çox qəbul edə bilsinlər. Sudan yeni çıxan morjlarda isə bunun əksi yaşanır, rəngləri qurudakılardan daha açıq olur. Bu, soyuq suda istilik itirməmək üçün morjların qanının daha dərinə axmasıdır. Bütün bədən quruluşu və maddələr mübadiləsi soyuğa davamlı olaraq dizayn edilmiş morjlar, Allahın hikmətlərindən yalnız biridir.

Christopher OToole & John Stidworthy,
“Mammals”, “The Hunters”, səh. 86-89

Dalğıc ördəklər

Su quşları öz bədənində hava daşıyırlar. Bu, onların
1 suyun üstündə qalmalarının səbəblərindən biridir.

1 Ördəyin bədənində kiçik şarlara bənzəyən hava kisələri var. Bu kisəciklər hava ilə doluqda, ördəyin suda qalmasına kömək edir. Bir ördək suya dalmaq istədikdə, hava kisələrindən havanı çıxarır. Bədənində daha az hava qaldığı üçün asanlıqla suya batır. Həmçinin, su quşlarının əksəriyyəti çox yaxşı üzgüçüdür. Onların yaxşı üzmələrinin bir səbəbi ayaq barmaqları arasındakı torlardır. Bir ayağı geri itələdikdə, bu torlar onlara daha çox itələmə qabiliyyəti vermək üçün genişlənir. Su quşlarında yaxşı üzmək üçün lazım olan bütün xüsusiyyətlərin bir yerdə toplanması, təbii ki, təsadüf nəticəsində baş verməmişdir. Bütün bu xüsusiyyətlər su quşlarına onları yaradan Allah tərəfindən verilmişdir.

Zoobooks, avqust 1998-ci il, səh. 14

Afrika səhra gəmiriciləri

Heyvanlar arasında müxtəlif ünsiyyət yolları var. Məsələn, 1 tədqiqatçılar yeraltı mikrofonlar ilə Afrika səhra 1 gəmiricilərinin səslərini dinləyiblər. Arxa ayaqları ilə etdikləri ritmik döyüntülərin zəngin şifahi “baraban dili” olduğu ortaya çıxdı. Bu dil çox uzun müddət başa düşülmədi. Məsələn, ev dovşanlarının və adadovşanın ayaq döyməsi indiye qədər yalnız həyəcan ifadəsi hesab olunurdu. Gəmiricilərin arxa ayaqları ilə çıxardıqları bu nağara səsinin əhəmiyyətli mesajlar daşdığı artıq aydın olmuşdur. Afrika səhra gəmiriciləri bu dildən öz cinsini düşməndən xəbərdar etmək və həmçinin ərazilərinin sərhədlərini təsvir etmək üçün istifadə edirlər.

“Elm və Texnika” jurnalı, sayı 261, səh. 36-37

Nautiluslar

Nautilus maraqlı sualtı canlısıdır. Bədənində 19 sm. 1 ilbiz qabığı şəklində spiralvari orqana malikdir. Bu 1 orqanda bir-biri ilə əlaqəli 28 dalgıç kamerası var. Nautilus suya dalmaq istədikdə bədənindəki bu boş kameraları su ilə doldurur. Səthə çıxmaq istədikdə hazırladığı xüsusi qazı bu dalgıç kameralarına vurur və suyun boşalmasını təmin edir. Bu sayədə ov edərkən və ya düşməndən qaçarkən və ya dibə batmaq istədikdə lazım olan suyu çölə buraxır. Nautilusda olduğu kimi sualtı qayıqlarda da dalgıç kameraları olur və içəri alınan suyu axıtmaq üçün su mühərrikindən istifadə edilir.

“Elm və Texnika” jurnalı, sayı 231, səh. 11

Böcəklərin gözləri

Bir çox həşərat obyektini yalnız hərəkətdə olduqda və ya ona çox yaxın olduqda görə bilir. Çox az həşərat iynəcə və dəvədəlləyi kimi hərəkətləri və formaları görməyi bacarır. Bu böcəklərin gözlərində 30.000-dən çox boru var və onların hər biri bütöv bir şəkilin kiçik bir hissəsini görmək üçün istifadə olunur. İynəcələrin bədənində nisbətən çox böyük gözləri var. İynəcənin gözünün bədənə nisbəti insana tətbiq edilsə, çox maraqlı nəticə əldə ediləcək. Bu ölçülərə görə, bir insanın diametri təxminən 90 sm. olan olduqca böyük gözləri olmalıdır.

Tony Seddon, "Animal Vision", səh. 13

Arıların pətəyi havalandırması

Nyu-York Dövlət Universitetinin bioloqları arılar

1 üzərində müxtəlif araşdırmalar aparıblar. Arı tədqiqat
1 qrupundan Edvard Sautvik və Robin Moritz arıların
pətək içərisində necə nəfəs aldığını araşdırdılar.

Araşdırmanın nəticəsində məlum olub ki, arı
pətəyində yalnız bir dəlik olsa da, arılar qanadları ilə
içəridəki temperaturu və rütubəti idarə edir. Ancaq
tədqiqatçıları düşündürən şey, arıların içəridəki çirkli
havanı çöldəki təmiz hava ilə necə əvəz etməsi idi. Bu
sualın cavabını tapmaq üçün tədqiqatçılar arı pətəyini
tamamilə suvadılar, yalnız bir dəlik saxladılar. Pətəkdə
hava sirkulyasiyasını təmin etmək üçün yüzrlə
arının pətək içərisində qaldığını, digər arıların isə
pətəyin girişində və xaricində qaldığını müşahidə
etdilər. İnsanların yalnız pətək daxilində apardıqları
proseslərlə bağlı məlumatları müşahidə nəticəsində
əldə edə bildiklərini, arılar milyonlarla ildir ki, bu işləri
böyük müvəffəqiyyətlə edirlər.

“Elm və Texnika” jurnalı, sayı 259, səh. 37

arılar görülməkdədir. 105

Yenotların bacarıqlı əlləri

Bəzi heyvanlar gündəlik ehtiyaclarını ödəmək üçün əllərindən çox yaxşı istifadə edirlər. Məsələn, yenotun əlləri çox oynaqdır və çox yaxşı toxunma hissi var. Yenotlar həm suda, həm də sudan kənarda yemək tapmaq üçün əllərindən istifadə edirlər. Yenotlar payızda qış yuxusuna getməsələr də, qışın çox hissəsini yuvalarında dincəlməklə keçirirlər. Bu şəkildə sərt qış onlara çox təsir etməyəcəkdir.

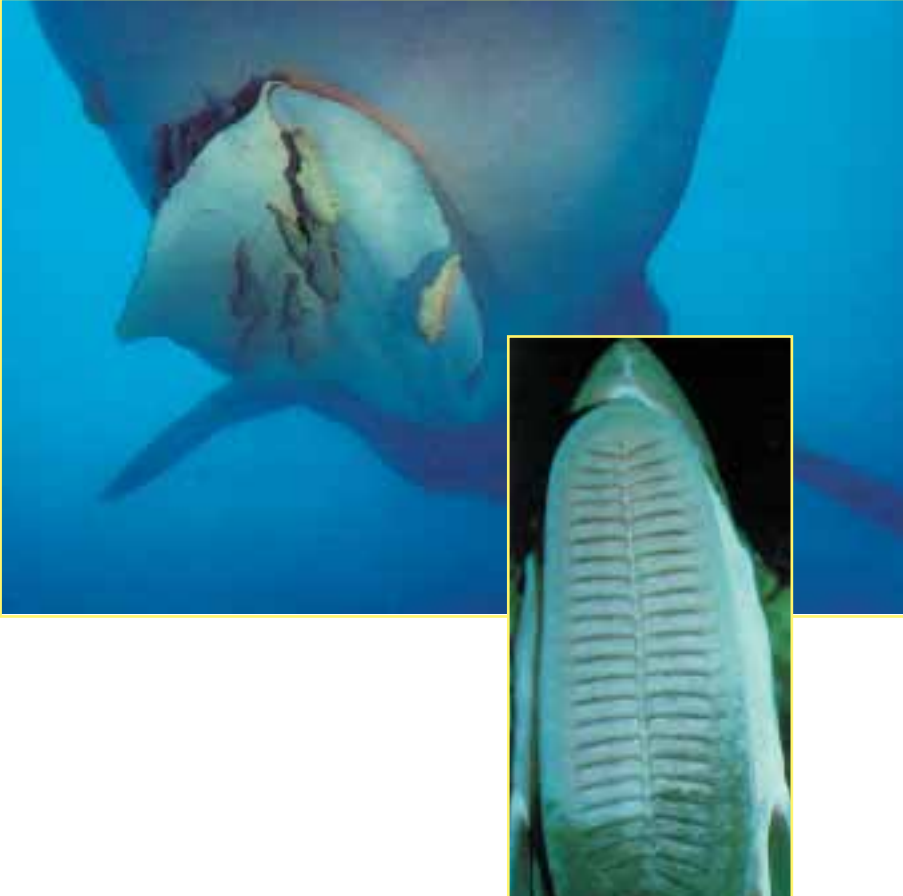
Christopher OToole & John Stidworthy, "Mammals",
"The Hunters", səh. 44-45

Vantuz balığı

1 Vantuz balığının xüsusiyyəti okeanda hərəkət etmək üçün
1 vasitədən istifadə etmələridir. Bunun üçün ya köpək
balıqlarından, ya da gəmilərdən istifadə edirlər. Balığın
kürəyindəki üzgəci oval formasında sorucu kimidir. O,
yapışdığı bütün canlı və ya cansız cisimlərlə birlikdə hərəkət
edə bilir. Yapışdığı canlının nə etməsindən və nə qədər
sürətlə üzməsindən asılı olmayaraq, vantuz balığı yerindən
qopmadan qalır.

Dr. Maurice Burton, "Balıklar", səh. 40

Nəticə

Bu kitabda Allahın yaratma sənətinin dəlilləri olan heyvan və bitkilərdən bəzi nümunələr verilmişdir. Kainatdakı qüsursuz nizam, bitki və heyvanlardakı bənzərsiz sistemlər, dənizdəki canlılar, səmada uçan quşlar, bir sözlə, hər şeyin çox əhəmiyyətli yaradılış səbəbi vardır. Bunlar bizə onları yaradan Allaha tanidan dəlillər və ayələrdir. Allah bütün yaratdıqlarını elə biz Onun haqqında düşünək və nəticədə Onu tanıyaq, Onun böyüklüyünü və üstün qüdrətini dərk edək deyərək yaratmışdır. Lakin bəzi insanlar müxtəlif məsələləri daha vacib hesab edərək bu vacib məsələlər haqqında düşünmürlər. Allah ayələrində bu insanların Allahın varlığının dəlilləri üzərində düşünmədiklərini və yaradılış möcüzələrini görməzlikdən gəldiklərini belə bildirir:

Göylərdə və yerdə (Allahın varlığını və birliyini göstərən) neçə-neçə dəlillər vardır ki, (insanlar) onların yanından üz çevirib keçərlər. Onların çoxu ancaq şəriq qoşaraq Allaha iman gətirərlər. (Yusif surəsi, 105-106)

Göyləri, yeri və oralara yaydığı canlıları yaratması da Onun (varlığının və qüdrətinin) dəlillərindəndir. O, istədiyi zaman onları bir yerə cəm etməyə qadirdir. (Şura surəsi, 29)

Bəzən məlum, bəzən də naməlum heyvan və bitkilərdən nümunələr verən bu kitabı yazmaqda məqsəd, açıq-aşkar ayələri diqqətə çatdırmaq və Allahın varlığını, birliyini və qüdrətini unudanlara mütləq həqiqəti bir daha xatırlatmaqdır. Bunu xatırlayan insan səmimiyyətlə Allaha üz tutur və həyatını Onun istəkləri ilə istiqamətləndirir. Bu öyüd-nəsihətdən üz döndərmək o insan üçün böyük bir zərər olar:

Onlar başları üstündəki səmaya baxmadılarmı ki, Biz onu necə inşa edib bəzəmişik?! Onda heç bir yarıq (qüsurlar) yoxdur. Yer üzünü döşəyib orada sabit dağlar yerləşdirdik və hər növ gözəl bitki bitirdik. Bunları Allaha yönələn hər bir bəndə üçün ibrət və öyüd-nəsihət olsun deyərək yaratdıq. (Qaf surəsi, 6-8)

(Həqiqəti) yalanlamadan üz döndərmək isə o şəxsin özü üçün böyük zərər olacaqdır: Üstlərindəki göyə baxmırlarmı? Biz onu necə tikdik və onu necə bəzədik? Onun heç bir çatı yoxdur. Yeri də (necə) döşəyib yaydıq? Orada möhkəm dağlar bıraxdıq və orada 'gözoxsayan və içaçan' hər cür cütlükdən (necə bitkilər) bitirdik. (Bunlar,) 'Allaha içdən yönələn' hər bir qul üçün 'hikmətlə baxan bir içgözü' və bir zikrdır. (Qaf surəsi, 6-8)

MATERYALİZMİN ÇÖKÜŞÜ

Bu kitabda yer üzündə saysız-hesabsız müxtəlifliyə malik canlılardan bəzi nümunələr verdik. Qidalanmalarından çoxalmalarına, yuva qurmalarından bədən sistemlərinə qədər verilən bütün nümunələr üzərində düşündüyümüz zaman çox mühüm bir nəticənin ortaya çıxdığını gördük. Kainatdakı hər şey bir dizaynın məhsuludur, heç vaxt təsadüfün məhsulu ola bilməz. Kainatdakı hər bir detallı üstün bir yaradılışa işarə edir. Kainatdakı bu yaradılış həqiqətini inkar etməyə çalışan materyalizm isə, elmdən kənar bir mühakimədən başqa bir şey deyildir. Materyalizmin etibarsızlığına düşməsi, bu fəlsəfəyə əsaslanan digər bütün nəzəriyyələri də əlbəttə ki, əsassız buraxır. Bu nəzəriyyələrin başında isə Darwinizm yeni təkamül nəzəriyyəsi gəlir. Təkamül nəzəriyyəsinin iddialarını araşdırdığımızda, bu nəzəriyyənin elmi faktlar tərəfindən rədd edildiyini görürük. Məsələn, yalnız bu kitabın mövzusu olan canlılardakı kompleks dizaynlardan biri belə Darwinizmi etibarsız sala bilmək üçün kifayətdir. Kitab boyu maraqlı xüsusiyyətlərini gördüyümüz canlılardakı sistemlərin, davranışların təkamül nəzəriyyəsinin iddia etdiyi kimi şüursuz təsadüflər nəticəsində ortaya çıxmış olması mümkün deyildir. Hətta belə bir iddia irəli sürmək tamamilə məntiqin və elmin qaydalarının xaricinə çıxmaq mənasına gəlir. Yaradılış dəlillərini göz önünə sərdiyimiz bu kitabın bu bölməsində təkamül nəzəriyyəsinin iddialarının etibarsızlığı və materyalizmin çöküşü maddələr şəklində işlənəcəkdir.

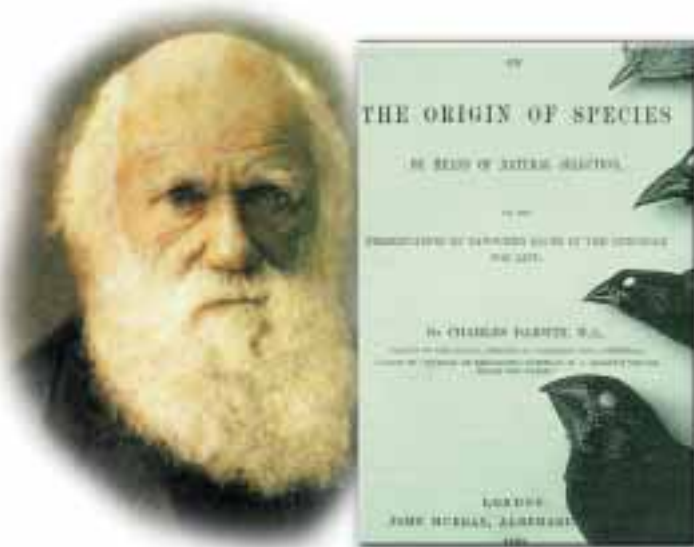
Təkamül nəzəriyyəsi elmi nəzəriyyə deyil

1 Təxminən yüz əlli il öncə yalnız bir fərziyyə və iddia kimi irəli sürülən təkamül nəzəriyyəsi bu günə qədər heç bir elmi fakt və ya təcrübə tərəfindən təsdiqlənə bilməmişdir. Əksinə, nəzəriyyənin iddialarını təsdiqləmək üçün müraciət edilən bütün üsullar belə bir nəzəriyyənin reallığının ola bilməyəcəyini sübut etmişdir. Laboratoriya təcrübələri və ehtimal hesablamaları, canlılığın qurucu bloku olan proteinlərdən tək birinin belə təsadüflərlə yarana bilməyəcəyini ortaya qoymuşdur. Ən kiçik canlı vahidi olan hüceyrə isə — təkamülçülərin iddia etdiyi kimi — ibtidai dünya şəraitində təsadüflər nəticəsində yaranmaq bir yana, 20-ci əsrin ən inkişaf etmiş laboratoriyalarında belə sintez edilə bilməmişdir. illərlə davam edən arxeoloji araşdırmalarda tapılan fosillər arasında isə, təkamülün irəli sürdüyü kimi, canlıların ibtidai növlərdən inkişaf etmiş növlərə mərhələli şəkildə təkamül etdiyini göstərməli olan ara-keçid formalarına bir tür rast gəlinməmişdir. Nəticədə təkamülçülər, böyük bir səylə təkamülə dəlil toplamağa çalışarkən, məhz öz əlləri ilə təkamül deyə bir şeyin ola bilməyəcəyini sübut etmiş oldular. Lakin, adi insan bu gün belə bu nəzəriyyəni, aynen cazibə qanunu və ya suyun qaldırma gücü kimi sübut edilmiş bir həqiqət hesab edir. Çünkü əvvəldə də qeyd etdiyimiz kimi, təkamülün xalqa əks etdirilən üzü real üzündən çox fərqlidir. Çox insan, son səylərlə ayaqda saxlanılmağa çalışılan bu nəzəriyyənin nə qədər çürük əsaslarla dayandığını, elm tərəfindən necə hər mərhələdə təkzib edildiyini, əsassız fərziyyələr, tərəfli, reallıqdan uzaq təfsirlər, təhriflər, saxtakarlıqlar, xəyali çir-

zimlər, psixoloji təlqin üsulları və sayısız saxtakarlıq və gözdən yayındırma texnikalarından başqa bir dayağı olmadığını bilmir. Əlavə; Təkamülün hələ aminoasitlərin yaranmasını izah etmə mərhələsində plazadan çıxdığından, Nə hüceyrənin, bir hüceyrəni təşkil edən yüzlərlə proteindən tək birinin belə təsadüfən yaranmasının mümkünsüz olduğundan, Nəslə kəsilmiş minlərlə meymun növünün kəllə və skelet qalıqlarının kiçikdən böyüyə doğru düzülüb insanın təkamül ağacı deyə insanlara göstərildiyindən, Milyonlarla il əvvələ aid fosilləri tapılan arı, tarakan, qarışqa, çəyirtkə, hörümçək və s. kimi bir çox canlının bu gün yaşayan nümunələri ilə əyani eyni olduğundan və bu səbəblə təkamülçülərin həşəratlar və bitkilər mövzusunda yanaşmağa heç cürət edə bilmədiklərindən, Bu günə çatılan elmi və texnoloji səviyyə və hər keçən gün əldə edilən arxeoloji faktlar qarşısında təkamülün irəli sürdüyü dəlillərdən tək birinin belə etibarlılığının qalmadığından, Nəzəriyyələrini dəstəkləyəcək tək bir konkret sübut belə tapa bilməyən təkamülçülərin, sayısız dəfələrlə saxtakarlıqlara (yalan təcrübələrə, fosillərə, rəsmlərə) müraciət etdiklərindən, Daha doğrusu bu saxtakarlıqların və bənzər saysız təhriflərin hələ də çoxsaylı kitab — buna dərsliklər də daxildir — ensiklopediya, jurnal və nəşrdə təkamülün dəlili kimi göstərildiyindən, Təbiətdəki bütün canlıların aşkar bir yaradılışa, yəni Allahın varlığına və qüdrətinə işarə etdiyindən xəbərləri yoxdur...

Təkamül nəzəriyyəsi necə meydana gəldi?

- 2 Təkamül düşüncəsinin k k  əslində minlərlə il əvvələ, Qədim Yunanıstana qədər uzanır. Lakin, bu gün m daf   olunduğu şəkli ilə t kam l  ilk ortaya atan şəxs  arlz Darvindir. Darwin təkamülçi tezislərin  1859-cu ildə nəşr etdirdiyi *The Origin of Species by Means of Natural Selection or the Preservation of Favored Races in the Struggle for Life* (Növlərin Mənşəyi, Təbii Seçmə və ya Həyat M bariz sində Se ilm    rqların Qorunması Yolu ilə) adlı kitabında yer vermişdi. Darwin bu kitabında canlıların t kam l n  'təbii seçmə' adını verdiyi tezl  izah etmişdi. Ona görə, ya a-

Çarlz Darwin v  Növlərin Mənşəyi adlı kitabının  z qabığı

yan bütün canlılar ortaq bir kökə malik idilər və təbii seçmə yolu ilə bir-birlərindən törəmişdilər. Mühitə ən yaxşı şəkildə uyğunlaşanlar xüsusiyyətlərini gələcək nəsillərə ötürür, beləcə bu faydalı dəyişikliklər zamanla yığılaraq fərdi atalarından tamamilə fərqli bir canlıya çevirirdi. İnsan isə, təbii seçmə mexanizminin ən inkişaf etmiş məhsuluydu. Darvin, 'növlərin mənşəyini' tapdığını düşünürdü: Bir növün kökü başqa bir növdü. Lakin, Darvinin bu fərziyyələrini irəli sürdüyü dövrdə 'genetika', 'mikrobiologiya', 'biomatematika' kimi elm sahələrinin heç biri hələ mövcud deyildi. Bu səbəblə Darvinin irəli sürdüyü fantaziyalar ilk baxışdan çox insana kifayət qədər məqbul və cəlbedici gəldi. Kitabı, xüsusilə müəyyən siyasi və ideoloji görüşlərə malik dairələrdə böyük əks-səda yaratdı. Halbuki sözünü etdiyimiz elmlər Darvinin bu tezindən əvvəl kəşf edilmiş olsaydı, Darvin, nəzəriyyəsinin tamamilə elmdən kənar olduğunu görəcək və belə mənasız bir iddiaya qalxmayacaqdı. Çünki növləri müəyyən edən informasiyalar genlərdə mövcud idi və təbii seçmənin genlərdə dəyişikliklər meydana gətirərək yeni növlər törətməsi mümkün deyildi. Darvinin kitabının yaratdığı əks-səda davam edərkən Avstriyalı botanik Mendel, 1865-ci ildə irsiyyət qanunlarını kəşf etdi. Mendelin əsrin sonuna qədər çox eşidilməyən kəşfləri 1900-cü illərin əvvəllərində genetik elminin ortaya çıxması ilə əhəmiyyət qazandı. Yenə eyni illərdə genlər və xromosomların quruluşu kəşf edildi. 1950-ci illərdə genetik informasiyanı saxlayan DNT molekulunun kəşfi isə nəzəriyyəni böyük bir böhrana saldı. Bu tür elmi inkişaflarla yanaşı, illərlə davam edən qazıntılarda, ibtidai növlərin mərhələli şəkildə inkişaf etmişə təkamül etdiyini göstərməli olan ara-keçid formaları da

bir tür tapılmamışdı. Yalnız bu açmaz belə təkamül adlanan hadisənin heç vaxt reallaşmış ola bilməyəcəyini ortaya qoyur. Bütün bu inkişafların, elmdən kənar olduğu ortaya çıxan Darvinin nəzəriyyəsini tarixin tozlu rəflərinə qaldırması gərəkirdi. Lakin müəyyən dairələr (bu dairələrin kimlər olduğu, ideologiyaları və məqsədləri olduqca geniş, müstəqil bir mövzu təşkil etdiyindən bu kitabın məhdud çərçivəsi içində bu mövzuya yer verilməmişdir; Harun Yəhyanın Təkamül Aldatmacası kitabında bu mövzu bütün detalları ilə son dərəcə əhatəli şəkildə işlənmişdir; istəyənlər bu əsərə müraciət edə bilərlər) israrla nəzəriyyəni revizyona salmağa, yeniləməyə və hər hansı bir şəkildə elmi platformaya oturtmağa çalışdılar. Bütün bu cəhdlər, nəzəriyyənin arxasında elmi qayğılardan çox ideoloji bəzi hədəflərin olduğunu göstərməsi baxımından son dərəcə mənalı idi.

Sana necə misallar çəkib döndəklərinə bax; artıq onların bir yola gücləri çatmamışdır. (İsra surəsi, 48)
Bir bax; sənin üçün necə misallar çəkdiilər də beləcə döndəklərinə düşdülər. Artıq onlar heç bir yol tapa bilməzlər. (Furqan surəsi, 9)

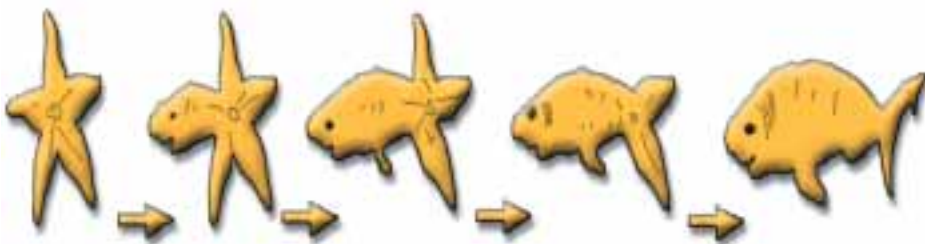
Təkamül nəzəriyyəsi nə iddia edir?

- 3 Təkamül nəzəriyyəsi canlılığın təsadüfən yarandığını iddia edir. Beləcə bu iddiaya görə cansız və şüursuz atomlar bir yığa gələrək əvvəlcə hüceyrəni yaratmışlar, daha sonra bu atomlar bir şəkildə digər canlıları və insanı yaratmışlar. Təkamülçülərin bu iddiası ilə əlaqədar bir təcrübə dizayn edək və təkamülçülərin uca səsle dilə gətirə bilmədikləri bir iddianı onlar adına 'Darvin Formulu' adı ilə araşdıraraq: Təkamülçülər, böyük çəlləklərin içinə canlılığın quruluşunda olan elementlərdən bol miqdarda qoysunlar. Hətta normal şərtlərdə olmayan, lakin bu qarışıqın içində olmasını zəruri gördükləri materialı da bu çəlləklərə əlavə etsinlər. Qarışıqların içinə istədikləri qədər (təbii şərtlərdə yaranması mümkün olmayan) aminoasit, istədikləri qədər

(birinin belə təsadüfi yaranma ehtimalı 10 üzərində 950-də 1 olan) protein doldursunlar. Bu qarışığa istədikləri nisbətdə istilik və rütubət versinlər, inkişaf etmiş cihazlarla qarışdırsınlar. Çəlləklərin başında da növbə ilə milyardlarla, hətta trilyonlarla il gözləsinlər. Lakin nə edirlər etsinlər o çəlləkdən mütləq şəkildə bir insan çıxara bilməzlər. Şirləri, pələngləri, qarışqaları, gülləri, zanbaqları, manolyaları, təlxə quşlarını, ağacqıranları, balinaları, kənguruları, atları, tutuquşularını, bananları, portağalları, zeytunları, narları, üzümləri və bunlar kimi milyonlarla canlı növündən heç birini yarada bilməzlər. Burada bir neçəsini saydığımız bu canlı varlıqları yox, onların tək bir hüceyrəsini belə əldə edə bilməzlər.

- 4 Təkamül nəzəriyyəsinin hər nə bahasına olursa olsun ayaqda saxlanılması gərəkdiyinə inanan bəzi dairələr vaxt itirmədən yeni bir model uydurdular: 'sıçramalı təkamül'. Heç bir elmi və məntiqi dayaqı olmayan bu model canlıların birdən-birə, heç bir ara keçid forması olmadan başqa bir növə çevrildiyini müdafiə edirdi. Məsələn, tarixdəki ilk quşun — necə olduğu izah edilə bilməyən bir formada — bir sürünən yumurtasından ortaya çıxmış ola biləcəyi deyilirdi. Eyni nəzəriyyəyə görə, etobur quru heyvanları, keçirdikləri qəfildən və əhatəli bir dəyişikliklə birdən-birə nəhəng balinalara dönüşmüş ola bilərdilər. Sıçramalı təkamül nəzəriyyəsi, ilk baxışdan da anlaşıldığı kimi, geniş bir xəyal gücünün məhsulu idi. Ama bu açıq həqiqətə baxmayaraq, təkamül müdafiəçiləri bu nəzəriyyəyə etibar etməkdən çəkinmədilər. Çünki Darvinin öngördüyü təkamül modelinin, fossil faktları ilə bir tür sübut edilə bilməməsi onları buna məcbur edirdi. Darvin, növlərin yavaş-yavaş dəyişdiklərini irəli sürmüşdü. Bu isə, tarixdə yarı quş-yarı sürünən, yarı balıq-yarı sürünən kimi qərribə varlıqların yaşamış olmasını gərəkdirirdi. Lakin təkamülçülərin bütün araşdırmalarına və tapılan yüz minlərlə fossilə baxmayaraq, bu tür bir 'ara-keçid forması'nın tək birinə belə rast gəlinmədi. Təkamülçülər, sıçramalı təkamül modelinə, bu böyük fossil fiaskosunu ört-bas etmək ümidi ilə əl atdılar. Lakin əvvəldə də vurğuladığımız kimi bunun bir fantaziya olduğu son dərəcə açıq idi və çox qısa zamanda özünü tükəndirdi. Bunun üzərinə, neo-Darvinist təklifə geri dönüldü. Sıçramalı

təkamül modeli isə, heç vaxt tutarlı bir model kimi irəli sürülmədi, amma mərhələli təkamül modelinə uyğun gəlmədiyi açıq bəlli olan hallarda bir qaçış yolu kimi istifadə edildi. Bu günə təkamülçülər, canlılardakı demək olar hamısı mürəkkəb quruluşlara malik olan — göz, qanad, ağciyər, beyin, və s. kimi — orqanların mərhələli təkamül modelini çox aşkar formada təkzib etdiyini gördüklərindən, bu nöqtələrdə sıçramalı təkamül modelinin fantastik izahlarına sığınmaq məcburiyyətində qalırlar. Nəticədə təkamül nəzəriyyəsinin sözügedən inkişafının çatdığı nöqtə, yenə neo-Darvinizm oldu. Neo-Darvinist yaxud digər adı ilə 'sintetik' nəzəriyyə, Darvinin ortaya atan 'təbii seçmə' nəzəriyyəsinin 'mutasiya nəzəriyyəsi' ilə yamanmış halından başqa bir şey deyildir. Bu gün dünyanın dörd bir yanında toplumlara təkamül nəzəriyyəsi kimi mənimsədilən təlim də budur.

Yuxarıdakı şəkildə ən solda bir dəniz ulduzu, ən sağda isə bir balıq görünməkdədir. Hər iki canlının da fosilləri vardır. Bu iki rəsım arasında yer alan yarı balıq-yarı dəniz ulduzu olan sözde canlıların isə fosilləri heç vaxt tapılmamışdır.

Nəzəriyyənin canlılığın yaranması ilə bağlı iddiasının etibarsızlığı

5 Təkamülçülərin canlıların təsadüfən yarandığını irəli sürən iddiaları etibarlı deyildir. Təkamül deyə bir proses baş verməmişdir. Amma yenə də bu mövzuda israr edənlər üçün nəzəriyyənin etibarsızlığı ilə əlaqədar dəlilləri izah edək. Təkamülçülərin bəlli başlı klassik iddiaları vardır. Bunlar; Təbii seçmə və mutasiya ilə yeni canlı növlərinin yarandığını iddia edirlər. Quruluşları təbii şərtlərə uyğun gəlməyən canlıların məhv olacağını, uyğun gələnlərin isə nəsillərini davam etdirəcəyini iddia edən təbii seçmə mexanizmasının yeni bir növ ortaya çıxarması mümkün deyildir. Bu yalnız mövcud növlər arasında seçməyə yol açar, yeni bir növ heç vaxt yarada bilməz. Mutasiyalar isə yalnız DNT-də dağınıq yaradırlar. Mutasiyaların təsiri zərərli, yeni bir növ yaratmaları da mütləq şəkildə mümkün deyildir.

Təkamülçülər canlıların sudan quruya keçdiyini iddia edirlər.

Suda yaşayan bir canlının quruya keçməsi mümkün deyildir. Çünki bir canlı bədən çəkisini, bədən istiliyini, bədənindəki suyun istifadə sistemini, böyrək quruluşunu, tənəffüs sistemini və yaşam formasını dəyişərək özünü büsbütün başqa bir canlıya çevirə bilməz. Quşların sürünənlərdən təkamül etdiyini iddia edirlər. Belə bir şey də mümkün deyildir. Çünki; Quşların qanadlarının sürünənlərin pulcuqlarının dəyişməsi ilə yaranması mümkünsüzdür. Quşların ağciyərləri, quru canlıların ağciyərlərindən tamamilə fərqli bir şəkildə işləyir. Quşların uçmalarında mühüm bir amil olan sümükləri quru canlılarına nisbətən yüngüldür. Quşların və sürünənlərin əzələ-iskelet sistemləri bir-birlərindən tamamilə fərqlidir. Məməlilərin də sürünənlərdən təkamül etdiyini iddia edirlər. Bu da tamamilə əsassız bir iddiadır. Çünki, sürünənlərin bədənəri pulcuqlarla örtülüdür, soyuqqanlıdırlar və yumurtlayaraq çoxalırlar. Məməlilər isə ilıqqanlıdırlar, bədənəri tüklərlə örtülüdür və doğaraq çoxalırlar.

Təkamülü çürüdən əsas dəlillər nələrdir?

6 Bu dəlilləri çox fazla detallıdırmaq mümkündür. Amma bəlli başlı bir neçəsi bunlardır: Əvvəlcə bu gün elm mütləq şəkildə sübut etmişdir ki, cansız maddələrdən canlı maddələr yarana bilməz. Bu günə qədər təkamülçülərin canlıların bir-birindən təkamül edərək inkişaf etdiyi iddiasını dəstəkləyən tək bir ara-keçid fosili belə tapılmamışdır. Normal növlərə aid fosillərdən milyonlarla tapılmasına baxmayaraq, bu günə qədər heç bir yarı sürünən-yarı quş, yarı balıq-yarı sürünən, yarı meymun-yarı insan canlıya aid bir əsər-əlamət rast gəlinməmişdir. Canlılığın qurucu bloku olan proteinlər təsadüfən yarana bilməzlər. 500 aminoasitli bir proteinin təsadüfən yaranma ehtimalı 10 üzərində 950-də birdir. Qısacası, ağılın qavrama sərhədlərindən çox uzaqda olan bu ehtimalın

~~gerekleşme şansı '0'dir.~~

100 aminoasitli orta bir protein molekulunun uygun növ və sıralamada düzülmə ehtimalı ilə yanaşı, tərkibindəki aminoasitlərin hamısının yalnız sol eili olması və bu

Təkamül canlılığın yer  z nd  qəfildən yaranmasını izah edə bilmir

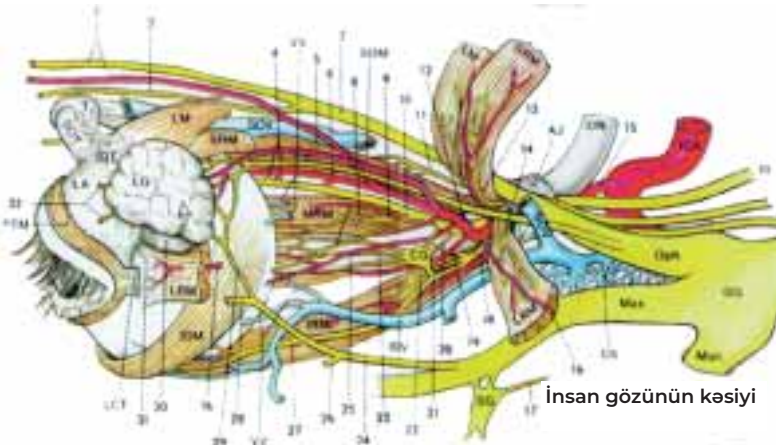
7 Təkamül nəzəriyyəsi yer  z nd  canlılığın ortaya  ıxıřı ilə əlaqədar heç bir izah edə bilmir. Yer  z  təbəqələri v  fossil qeydləri arařdırıldıqda, yer üzündəki canlı həyatının qəfildən ortaya  ıxdıėı görülür. Kompleks canlıların fosill rin  rast gəlinən  n dərin yer  z  təbəqəsi, 520-530 milyon il yařı hesablanan 'Kembri' t b q sidir. Kembri qayalarında tapılan fosill r müxtəlif kompleks onurğasız növlərinə aiddir. Maraqlısı, bir-birindən çox fərqli olan bu n vl r n hamısının bir anda v  heç bir ataları olmaksızın ortaya  ıxmalarıdır. Bu səbəblə geoloji ədəbiyyatda bu möcüzəvi hadisə, 'Kembri Partlayıřı' kimi anılır. Dünyanın necə olub da belə birdən-birə bir-birlərindən çox fərqli onurğasız

növləri ilə dolub-dařdıėı, heç bir ortağ ataya malik olmayan ayrı n vl rd ki canlıların heç bir təkamül mərhələsi keçirmədən necə ortaya çıxdıqları, t kam l  l r n heç vaxt cavablandıra bilmədikləri suallardır.

Canlılardakı kompleks sistemlərin meydana gəlişi

- 8 Canlılardakı kompleks sistemlərin meydana gəlişi təkamüllə izah edilə bilərmi? Xeyr, izah edilə bilməz. Canlılardakı göz, qulaq kimi çox hissədən təşkil olunan kompleks sistemlər, ancaq bütün hissələri əskiksiz olaraq bir yerdə olduqda funksiya görə bilirlər. Məsələn, gözün görə bilməsi üçün özünü təşkil edən 40 ətrafında orqanelin bir yerdə olması zəruridir. Bunlardan tək biri məsələn, göz tor qışası və ya göz yaşı vəziləri olmasa, göz görməz. Beləcə buradan çıxan nəticə bu tür sistemlərin bütün hissələrinin tək bir anda var olmuş olmaları gərəkdir. Və bu da təkamülün etibarsızlığını bir dəfə daha ortaya qoyar. Peki kompleks bir quruluş bir anda var olubsa bunun mənası nədir? Şübhəsiz ki, bir çox hissənin eyni anda, eyni yerdə meydana gəlməsi ancaq xüsusi bir yaradılışın nəticəsi ola bilər.

Milyonlarla il əvvəl yaşamış canlıların quruluşu necə idi?

9 Bundan təxminən 500 milyon il əvvəl yaşamış olan canlılar da bu günkü canlılar kimi kompleks quruluşlara malik idilər. Kembri Dövründə ortaya çıxan canlı fosilləri, alimlər və xüsusilə də təkamülçülər üçün son dərəcə təəccüblü olmuşdur. Çünki təkamül nəzəriyyəsinin iddiasına görə, o dövrdə ortaya çıxan canlılarda bu günkünlərdən fərqli, daha 'ibtidai' sayıla biləcək sistemlərin olması gərəkdir. Ovsə malik olduqları göz, örtütücü, qan dövrəni sistemi kimi kompleks quruluşlar bu canlıların ibtidai olmadıqlarının bir dəlilidir. Məsələn Kembri Dövrü canlılarından olan trilobitlər, bu günkü həşəratlarda da olan cüt linzalı pərvanə göz quruluşuna malik idilər. Mürəkkəb bir quruluşa malik olan bu trilobit gözlərinin pərvanə formalı yüzrlə hissəsi vardı. 530 milyon il əvvəl çıxmış olan bu qüsursuz göz quruluşu qarşısında təkamülçülər də həyətlərini bildirmək məcburiyyətində qalmışdılar. Harvard, Rochester və Çikaqo Universitetlərindən təkamülçi geologiya professoru David Raup; 'Trilobitlərin gözü, ancaq bu günün yaxşı təhsil almış və son dərəcə bacarıqlı bir optik mühəndisi tərəfindən inkişaf etdirilə biləcək bir

dizayna malik idi' deyərək trilobit gözünün təsadüfən yaranmasının mümkünsüzlüyünü də qəbul etmək məcburiyyətində qalmışdır.

1- David Raup, 'Conflicts Between Darwin and Paleontology', Bulletin, Field Museum of Natural History, Cild 50, Yanvar 1979, səh. 24

Trilobit fosili

Təkamülçülər milçəklərin mənşəyini izah edə bilmirlər

1 Təkamülçülər milçəklərin mənşəyi ilə əlaqədar heç bir izah
0 edə bilmirlər. Ama nə qəribədir ki, ufacıq bir milçəyin necə
yarandığını izah edə bilmədikləri halda, nəhəng
dinozavrların quşlara dönüşməsinə öz bildikləri kimi izah
gətirməyə çalışırlar. Üstəlik dinozavrların milçək ovlayarkən
ön ayaqlarını bir-birinə çırparkən ayaqların qanadlara
çevrildiyi kimi masalvari bir iddia irəli sürürlər. Hələ ufacıq
bir milçəyə izah gətirə bilməyən bir nəzəriyyənin ondan çox
daha həmişəlik bir canlının yarışından söz etməsi əlbəttə ki,
mənasızdır. Təkamülçülərin milçəklərin mənşəyi
mövzusunə heç toxunmamalarının mühüm səbəbləri vardır.
Əvvəlcə milçəklər son dərəcə qüsursuz, hətta bu günün
texnologiyası ilə belə tam olaraq təqlid edilə bilməmiş bir
uçuş mexanizminə malikdirlər. Bir milçəyin saniyədə
500-1000 dəfə hərəkət etdirə bildiyi

Milçək ovlayarkən qanadlanıb uçmağa başladığı iddia edilən xəyali dinozavr rəsmi.

mükəmməl bir qanad sistemi vardır. Üstəlik bu sistem öylə qüsursuz planlaşdırılıb ki, milçək bu təəccüblü sürətdəki hərəkəti hər iki qanadı üçün eyni zamanda edə bilər. Bununla yanaşı mürəkkəb bir tənəffüs sisteminə də malikdir. Uçuş üçün lazım olan oksigeni digər canlılara görə çox daha sürətli və məhsuldar istifadə edə bilər. İngilis bioloq Wootton Robin milçəklərdəki üstün yaradılışı belə təsvir edir: Milçək qanadlarının işleyişini öyrəndikcə, malik olduqları dizaynın nə qədər qüsursuz və dəqiq olduğunu daha yaxşı anlayırıq... Son dərəcə elastik xüsusiyyətlərə malik hissələr, havanın ən yaxşı biçimdə istifadə edilə bilməsi üçün, lazımi qüvvələr qarşısında lazımi elastikliyi göstərəcək formada dəqiqliklə bir yığa gətirilmişlər. Milçək qanadları ilə

boy ölçüşə biləcək texnoloji bir quruluş yoxdur demək olardır.

1- J. Robin Wootton, 'The Mechanical Design of Insect Wings', Scientific American, Cild 263, Noyabr 1990, səh. 120

Ey insanlar, (sizə) bir misal verildi; onu dinəyin. Sizin Allahdan başqa yalvardıqlarınız — hamısı bunun üçün bir yığa gəlsələr belə — əslində bir milçək belə yarada bilməzlər. Əgər milçək onlardan bir şey kapacaq olsa, bunu da ondan geri ala bilməzlər. İstəyən də aciz, istənilən də. (Həcc surəsi, 73)

Məməlilər tək bir kökdən gəlmiş ola bilməzlər

1 Təkamül nəzəriyyəsinin iddialarına görə sürünənlər həm quşların həm də məməlilərin atalarıdır.

1 Məməli kimi xarakterizə edilən canlılar ümumi xətləri ilə düşünüldüyündə belə bir iddianın mümkünsüz olduğu rahatlıqla görülməkdir. Məsələn pələngləri, inəkləri, ayıları, filləri, delfinləri, balinaları, siçanları, yarasaları bir düşünək. Bu məməli növləri arasında son dərəcə böyük quruluş fərqlilikləri vardır. Üstəlik bu canlıların hər birinin öz ehtiyaclarına uyğun, xüsusi mexanizmləri vardır. Məsələn delfinlər son dərəcə həssas bir sonar sistemində malikdirlər. Ayıların isə yaşadıkları bölgənin iqlim şəraitinə uyğun mexanizmləri vardır. Bu fərqliliklərin təkamülçülər üçün necə böyük bir çətinlik yaratdığını təkamülçi Zooloq Eric Lombard belə bildirmişdir: Məməlilər sinfi içində təkamül qohumluq əlaqələri (filogenetik bağlar) qurmaq üçün informasiya axtaranlar, xəyal

qırıqlığına uğrayacaqlar. Bu fərqliliklərin xaricində fossil qeydləri də bütün canlılar kimi məməlilərin də bu günkü qüsursuz quruluşları ilə, bir anda ortaya çıxdıklarını, heç bir şəkildə təkamül prosesi yaşamadıklarını göstərir.

1- Eric Lombard, 'Review of Evolutionary Principles of the Mammalian Middle Ear, Gerald Fleischer', Evolution, Cild 33, Dekabr 1979, səh. 1230

Təkamülçülərin xalqı aldatmaq məqsədilə gördükləri saxtakarlıqlar

1 Qəzetlərdə, jurnallarda, filmlərdə görülən 'meymun
2 adam'ların hamısı əslində təkamülçülərin xəyal məhsulu olan rəsmlərdir. Təkamülçülər bəzən tək bir dişə əsaslanaraq, burun, dodaqların quruluşu, saçların forması, qaş təzi kimi fossil izi buraxmayan xüsusiyyətləri öz bildikləri kimi formalaşdırırlar və yarı meymun-yarı insan görünüşündə illüstrasiyalar hazırlayırlar, hətta bunların ailələrini və sosial həyatlarını mövzu alan yalan rəsmlər çəkirlər. Bu üsulu işlədərək insanları yanlış istiqamətləndirməyə çalışırlar. Bununla yanaşı təkamülçülər tapa bilmədikləri fosilləri 'istehsal edirlər', yəni saxtakarlıqlar edirlər. Zaman içində ortaya çıxan bu saxtakarlıqlardan ən məşhurları bunlardır: Piltown Adamı: Təkamülçülər, insan kəlləsinə orangutan çənəsi əlavə edərək etdikləri bu saxtakarlıqla elm dünyasını 40 il aldatmışdılar. 500 il yaşı olan bir insan kəllə-

Solda saxta Piltown adamı fosili, sağda bu saxta fossile əsaslanaraq çəkilən xəyalı Piltown adamı rəsmi

sına, yeni ölmüş bir orangutanın çənə sümüyünü əlavə etmişdirlər. Dişləri, insana aid olduğu təəssüratını yaratmaq üçün sonradan əlavə etmiş, əlavə yerlərini də yonmuşdurlar. Əlavə olaraq bütün parçaların köhnə görünmələri üçün kalium-dixromat ilə ləkələndirilmişdir. Nebraska Adamı: 1922-ci ildə tə-

kamülçülər tapdıqları bir azı diş fasilinin insan və meymunların ortaq xüsusiyyətlərini daşdığını iddia etmişdirlər. Bu mövzu ilə əlaqədar çox dərin elmi araşdırmalar edilmiş və dişə Nebraska Adamı adı verilmişdir. Bu tək dişə əsaslanaraq Nebraska Adamının kəlləsinin və bədəninin rekonstruksiya rəsmləri çəkilmişdir. Hətta daha da irəli gedilərək Nebraska adamının, həyat yoldaşının və uşaqlarının təbiət mühitində ailə ilə rəsmləri də nəşr edilmişdir. Lakin 1927-ci ildə skeletin öbür hissələri də tapılmış və bu dişin bir vəhşi donuza aid olduğu anlaşılmışdır.

'İbtidai insan' deyə bir şey yoxdur

1
3

İbtidai insan deyə bir şey yoxdur. Bu mövzudakı bir çox dəlillərdən bəziləri

b elədir: 1995-ci ildə İspaniyada tapılan insan fosili 'insanın təkamülü' masalını mütləq şəkildə dağıtmışdır. Atapuerca bölgəsində tapılan 800 min illik insan kəllə fosili, təkamülçülərin yarı meymun canlıların yaşadığını iddia etdikləri dönməinə aiddir və bu günkü insandan fərqsizdir. Yəni 800 min il əvvəlki insanla bu günkü insan arasında heç bir fərq yoxdur. 14 Mart

1 998-ci ildə New Scientist Jurnalında nəşr edilən, 'ilk insanlar düşündüyümüzədən çox daha ağıllı idilər...' başlıqlı bir xəbəre görə; təkamülçülərin Homo Erectus kimi adlandırdıqları insanlar bundan 700 min il əvvəl gəmiçilik edirdilər. Gəmi quracaq bilik və texnologiyaya və dəniz nəqliyyatını tələb edən bir mədəniyyətə malik olan bu insanların 'ibtidai' sayılması əlbəttə ki, mümkünsüzdür.

Təkamülçülərin Neandertal insanı kimi təyin etdikləri insan irqinin, bu gündən on minlərlə il əvvəl geyim bilyinə malik olduğunu göstərən 26 min illik iynə fosilləri də tapılmışdır.

Bundan başa düşülür ki, saxta rəsmlərlə qəsdən olaraq meymunvari bir görünüş veri-

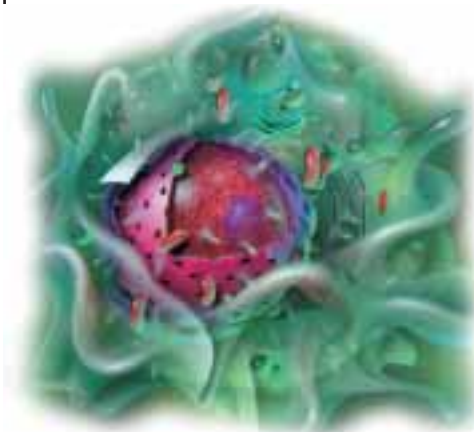
Təkamülçi 'Discover' jurnalı 800 illik insan kəllə fosilini 'keçmişimizin üzü bəlkə budurmu?' başlığı ilə vermişdir.

Canlı hüceyrələr təsadüfən meydana gəlmiş ola bilməzlər

1 Ola bilməzlər, çünki hüceyrələr öz-özlərinə yaxud
4 təsadüfən yaranma bilməyəcək mürəkkəblikdə bir quruluşa
malikdirlər. Bir hüceyrədə olan xüsusi işləmə sistemləri,
xəbərləşmə sistemləri, hüceyrə içi və xarici əlaqəni təmin
edən sistemlər, maddə mübadiləsini idarə edən sistemlər,
informasiyaların saxlanıldığı mərkəzlər kimi son dərəcə
kompleks quruluşlar, ancaq mikroskoplar vasitəsilə görülmə
biləcək qədər kiçik bir sahəyə sığdırılmışdır. Təkamülçü
alimlərdən W.H. Thorpe: 'canlı hüceyrələrinin ən sadəsinin
malik olduğu mexanizm belə, insanoğlunun bu günə
qədər etdiyi, hətta xəyal etdiyi bütün maşınların çox daha
kom-

pleksdir' deyərək hüceyrənin quruluşundakı
mükəmməlliyi vurğulayır. 20-ci əsr texnologiyası ilə
hələ də istehsal edilə bilməyən bu qədər qüsursuz bir
quruluşun öz-özlüyündə yaranma ehtimalı sıfırdır.
Hüceyrə, bütün bu qüsursuz quruluşu ilə birlikdə Allah
tərəfindən yaradılmışdır.

1- (W. R. Bird, The Origin
of Species Revisited.,
Nashville: Thomas
Nelson Co., 1991, səh.
298-299)

Hüceyrə təsadüfən meydana
gələ bilməyəcək qədər
mürəkkəb bir quruluşa malikdir.

DNT-nin təsadüfən yaranması mümkün deyil

1
5

DNT, son dərəcə mürəkkəb quruluşu olan bir molekuldur. Bu molekulda insan bədənini ilə əlaqədar bütün informasiyalar kodlanmış halda mövcuddur. Boy, saç, göz və dəri rəngi kimi xüsusiyyətlərlə yanaşı, bədəndəki 206 sümüyün, 600 əzələnin, 10.000 eşitmə sinir şəbəkəsinin, 2 milyon optik sinir şəbəkəsinin, 100 milyard sinir hüceyrəsinin və 100 trilyon hüceyrənin planları tək bir hüceyrənin DNT-sinə sığdırılmışdır. DNT-dəki bu informasiyaları kağıza daşımağa çalışdığımızda isə, təxminən 500-ə səhifəlik 900 cildə təşkil olunan nəhəng bir kitabxana yaratmamız gərəkdir. Amma bu informasiyaların hamısı, cildlər dolu ensiklopediyalarda deyil, gözlə görülməyən DNT-nin 'gen'

adı verilən parçalarında şifrələnib. Genlər isə nukleotid adı verilən dörd bazın müəyyən bir sıralamada düzülməsi ilə yaranır. Bu sıralamada meydana gələ biləcək hər hansı bir səhv o geni işləməz hala gətirir. İnsan bədənində isə ümumi olaraq 200.000 ədəd gen vardır. Bu genləri yaradan milyonlarla nukleotidin hər birinin doğru sıralamada olmaları şərtidir. Bu sıralamanın təsadüfən yaranma ehtimalı ilə əlaqədar riyazi hesab-

lama görə, belə bir ehtimal 4 sayının üstünə

birdir. 4 üzərinə 1000 sıfır gəlməsi, 10 üzərinə
620 sıfır gəlməsinə bərabər deməkdir ki

bu sayı, 10un yanına 620 sıfır əlavə edilməklə əldə edilən, ağlın qavrama sərhədlərindən çox uzaq bir rəqəmdir. Nukleotidlərin təsadüfən bir yığa gələrək DNT və RNAı yaratmalarının mümkünsüzlüyünü, təkamülçi alim Paul Auqer belə ifadə etmişdir: Təsadüfi kimyəvi hadisələr sayəsində nukleotidlər kimi mürəkkəb molekulaların ortaya çıxışı məsələsində məncə iki mərhələni net bir formada bir-birindən ayırmalıyıq; tək-tək nukleotidlərin istehsalı — ki bu bəlkə də mümkün ola bilər — və bunların çox xüsusi seriyalar halında bir-birinə bağ-

lanması. Məhz bu ikincisi, mümkünsüzdür.

1- Paul Auqer, De La Physique Theorique a la Biologie, 1970, səh. 336

Minlərlə kitabın içindəki informasiyaların təsadüfən yazılmış olması necə mümkün deyilsə, bir DNT-nin içindəki informasiyaların təsadüfən yaranması da o qədər mümkün deyildir.

Təkamül termodinamikanın II qanununa ziddir

1 Fizikanın ən əsas qanunlarından biri olan
6 'Termodinamikanın İkinci Qanunu', kainatda öz halına, təbii şərtlərə buraxılan bütün sistemlərin, zamanla düz mütənasib olaraq düzensizliyə, dağınıqlığa və pozulmaya doğru gedəcəyini deyir. Canlı, cansız bütün hər şey zaman içində köhnəlir, pozulur, çürüyür, parçalanır və dağılır. Bu qaçılmaz prosesin geri dönüşü yoxdur. Bu həqiqət hamımızın yaşantıları əsnasında da yaxından müşahidə etdiyi bir durumdur. Məsələn bir avtomobili səhraya aparıb buraxın və aylar sonra vəziyyətini yoxlasanız, əlbəttə ki, onun əvvəlkindən daha inkişaf etmiş, daha bərpalı bir hala gəlməsini gözləyə bilməzsiz. Əksinə təkərlərinin partlamış, şüşələrinin qırılmış, kapotunun paslanmış, motorunun çürümüş olduğunu görərsiniz. Eyni qaçılmaz proses canlı varlıqlar üçün çox daha sürətlə işləyir. Beləcə Termodinamikanın İkinci Qanunu bu təbii prosesin, fiziki tənlik və hesablamalarla ifadə ediliş biçimidir. Bu məşhur fizika qanunu, 'Entropiya Qanunu' kimi də adlandırılır. Entropiya, fizikada bir sistemin ehtiva etdiyi düzensizliyin ölçüsüdür. Bir sistemin düzgün, təşkilatlı və planlı bir quruluşdan düzensiz, dağınıq və plansız bir hala keçməsi o sistemin entropiyasını artırır. Bir sistemdəki düzensizlik nə qədər çoxdursa, o sistemin entropiyası da o qədər yüksəkdir deməkdir. Entropiya Qanunu, bütün kainatın geri dönüşü olmayan bir şəkildə davamlı daha düzensiz, plansız və dağınıq bir quruluşa doğru irəlilədiyini ortaya qoymuşdur. Entropiya Qanunu, doğruluğu nəzəri və təcrübi olaraq dəqiq formada sübut edilmiş bir qanundur. Əsrimizin ən böyük alimi qəbul edilən müasir fizikanın banisi Al-

bert Eynşteyn, bu qanunu 'bütün elmlərin birinci qanunu' kimi təyin etmişdir: 'Entropiya Qanunu, tarixin bundan sonrakı ikinci mərhələsində, hakim düzən şəklində özünü göstərəcəkdir. Albert Eynşteyn, bu qanunun bütün elmlərin birinci qanunu olduğunu söyləmişdir; Sir Artur Eddinqton ondan, bütün

kainatın ən üstün metafizik qanunu kimi bəhs edir.'

Təkamül nəzəriyyəsi isə, bütün kainatı əhatə edən bu əsas fizika qanununu büsbütün nəzərə almamaqla ortaya atılmış bir iddiadır. Təkamül bu qanunla əsasından ziddiyyət təşkil edən tam əks bir mexanizm ilə sürür. Təkamülə görə, dağınıq, düzensiz, cansız atomlar və molekullar zamanla öz-özlərinə bir düzən və plan içində bir yığa gələrək proteinləri, DNT, RNA kimi son dərəcə kompleks molekulyar quruluşları, ardından da çox daha irəli düzənlərə, təşkilatlara və dizaynlara malik milyonlarla canlı növünü ortaya çıxarmışdır. Təkamülə görə, hər mərhələdə daha planlı, daha düzənli, daha kompleks və daha təşkilatlı bir quruluşa doğru irəliləyən bu xəyali proses, Entropiya Qanununun ortaya qoyduğu həqiqətlərlə büsbütün ziddiyyət təşkil edir. Bu səbəblə təkamül kimi bir prosesin, əvvəlindən sonuna qədər fərziyyə edilən heç bir mərhələsinin reallaşması mümkün deyildir. Təkamülçi alimlər də bu aşkar ziddiyyətin fərqi deyirlər: Təkamülün kompleks prosesi içində həyat, Termodinamikanın iki-

nci Qanununda bildirilən meyllərə bariz bir ziddiyyət təşkil edir. Yenə, başqa bir elmi jurnal olan Science-dakı bir məqalədə təkamülçi alim Roder Levin təkamülün termodinamik açmazını belə dilə gətirir: Bioloqların qarşılaşdıqları problem, təkamülün Termodinamikanın İkinci Qanunu ilə olan aşkar ziddiyyətidir. Sistemlər

zamanla daha düzensiz quruluşlara doğru pozulmalıdırlar. Göründüyü kimi, təkamül iddiası büsbütün fizika qanunlarına zidd olaraq ortaya atılmış bir iddiadır. Termodinamikanın İkinci Qanunu, təkamül ssenarisi qarşısında elmi və məntiqi baxımdan aşılması mümkünsüz bir fiziki maneə yaratmaqdadır. Bu maneəni aşacaq heç bir elmi və tutarlı izah gətirə bilməyən təkamülçülər isə bunu ancaq xəyallarında aşı bilirlər. Məsələn, məşhur təkamülçülərdən Jeremi Rifkin, təkamülün bu fizika qanununu sehrli bir güclə aşdığına inandığını bildirir: Entropiya Qanunu, təkamülün bu gezegende—bu planetdəki həyat üçün mövcud olan bütün enerjini dağıdacağını deyir. Bizim təkamül anlayışımız isə bunun tam əksidir. Biz təkamülün sehrli bir şəkildə yer üzündə daha böyük bir dəyər və düzən artışı təmin etdiyinə inanırıq. Bu sözlər təkamülün tamamilə dogmatik bir inanc olduğunu çox açıq bir formada ifadə edir.

1. Jeremi Rifkin, *Entropy: A New World View*, New York: Viking Press, 1980, səh. 6.
2. J. H. Rush, *The Dawn of Life*, 1962, səh. 35.
3. Roqer Levin, 'A Downward Slope to Greater Diversity', *Science*, Vol. 217, 24 Sentyabr 1982, səh. 1239.
4. Jeremi Rifkin, *Entropy: A New World View*, New York: Viking Press, 1980, səh. 55

Materyalist fəlsəfə niyə etibarlı deyil?

17 Materyalist fəlsəfə hər şeyin maddədən ibarət olduğunu, kainatın yaradılmadığını, əbədidən bəri var olduğunu və əbədiyyətə qədər də varlığını davam etdirəcəyini iddia edən bir düşüncə sistemidir. Lakin əsrimizdə elmi sahədəki inkişafı bu fəlsəfənin iddialarının tamamilə etibarsız olduğunu ortaya qoymuşdur. Əvvəlcə Quranın 1400 il əvvəl xəbər verildiyi kimi, kainatın bir başlanğıcı olduğu, yəni yokdan var edildiyi və bir sonu olduğu elm dairələri tərəfindən anlaşılmışdır. Ardından 'maddə' dediyimiz şeyin bir 'qavramalar bütünlüyü' olduğu yenə elm tərəfindən ortaya qoyulmuşdur. Bu iki əsas iddiasının dağılması, materyalist fəlsəfəni tamamilə etibarsız salmışdır.

Öz nəfləri barədə düşünməzlərmi? Allah, göyləri, yeri və bu ikisinin arasında olanları ancaq haqq ilə və müəyyən edilmiş bir müddət (əcəl) olaraq yaratmışdır. Həqiqətən, insanların çoxu Rəbbinə qovuşmağı inkar edirlər. (Rum surəsi, 8)

Materyalizm ilə təkamül nəzəriyyəsi arasındakı əlaqə nədir?

1
8

Bu gün elm bizlərə təkamül nəzəriyyəsinin heç bir elmi dayağı olmadığını, əksinə təkamülün iddialarının elmi faktlarla aşkar şəkildə toqquşduğunu göstərir. Yəni təkamülü ayaqda saxlayan güc, elm deyildir. Təkamül bəzi 'alimlər' tərəfindən müdafiə edilə bilər, amma əsasında başqa bir amil olmalıdır. O başqa amil, materyalist fəlsəfədir. Materyalist fəlsəfə, tarixin ən qədim düşüncələrindən biridir və əsas xüsusiyyəti maddəni mütləq varlıq saymasıdır. Bu tərifə görə maddə əbədidən bəri vardır və var olan hər şey də maddədən ibarətdir. Bu məntiqə görə, materyalizm tarixin ən qədim çağlarından bəri hər tür Allah inancına və ilahi dinə qarşı olmuşdur. Peki amma materyalizm doğrudurmu? Bir fəlsəfənin doğruluğunu və ya yanlışlığını yoxlamanın bir üsulu, o fəlsəfənin elmi ilə bağlı iddialarını elmi üsulla araşdırmaqdır. Materyalizmin iddiasını da elmi üsulla sorğulaya bilərik. Maddənin əbədidən bəri var olub-olmadığını, maddənin maddə-üstü bir Yaradıcı olmadan özünü tənzimləyib-tənzimləyə bilməyəcəyini və canlılığı ortaya çıxarıb-çıxara bilməyəcəyini araşdırma bilərik. Bunu etdiyimizdə görürük ki, materyalizm tamamilə çökmüşdür. Çünki maddənin əbədidən bəri var olduğu düşüncəsi Böyük Partlayış nəzəriyyəsi ilə dağılmışdır. Maddənin özünü tənzimlədiyi və canlılığı ortaya çıxardığı iddiası isə adına 'təkamül nəzəriyyəsi' dediyimiz iddiadır və başdan bəri araşdırdığımız kimi o da çökmüşdür. Lakin əgər bir insan materyalizmə inanmağa qərarlıdırsa,

materyalist fəlsəfəyə olan bağlılığını hər şeyin önündə tutursa, o zaman məntiqli davranmaz. Əgər 'əvvəl materyalist, sonra alim' idirsə, təkamülün elm tərəfindən təkzib edildiyini gördükdə materyalizmi tərk etmir. Əksinə, təkamülü nə olursa olsun bir şəkildə dəstəkləməyə çalışaraq materyalizmi xilas etməyə, ayaqda saxlamağa çalışır. Beləcə bu gün təkamül nəzəriyyəsini müdafiə edən alimlərin vəziyyəti tam olaraq budur. Maraqlıdır, bunu bəzən özləri də etiraf edirlər. Harvard Universitetindən məşhur bir genetikçi və açıqsözlü bir təkamülçü olan Riçard Levontin, 'əvvəl materyalist, sonra alim' olduğunu belə etiraf edir: Bizim materyalizmə bir inancımız var, 'apriori' (əvvəldən qəbul edilmiş, doğru varsayılmış) bir inancdır. Bizi dünyaya materyalist bir izah gətirməyə məcbur edən şey, elmin üsulları və qaydaları deyil. Əksinə, materyalizmə olan 'apriori' bağlılığımız səbəbindən dünyaya materyalist bir izah gətirən araşdırma üsullarını və anlayışları qururuq. Materyalizm mütləq doğru olduğuna görə də, ilahi bir izahın səhnəyə çıxmasına icazə

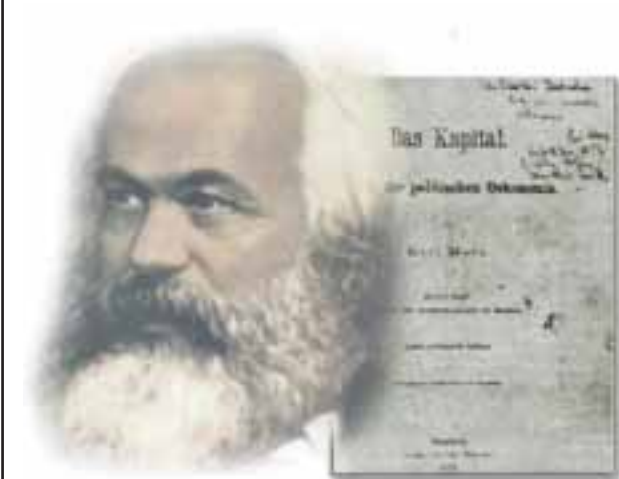
verə bilmərik. Levontinin işlətdiyi 'apriori' termini olduqca əhəmiyyətlidir. Bu fəlsəfi termin, heç bir təcrübi informasiyaya əsaslanmayan bir ön fərziyyəni ifadə edir. Bir düşüncənin doğruluğuna dair informasiya yoxkən, onu doğru varsayıb belə qəbul etsəniz, bu 'apriori' bir düşüncədir. Təkamülçü Levontin açıq söz ilə ifadə etdiyi kimi, materyalizm də təkamülçülər üçün belə bir qəbuldur və elmi bu qəbulə uyğunlaşdırmağa çalışırlar. Materyalizm bir Yaradıcının varlığını dəqiq olaraq rədd etməyi zəruri kıldığı üçün də, əllərindəki tək

alternativ olan təkamül nəzəriyyəsinə yapışırlar. Təkamül elmi faktlar tərəfindən nə qədər təkzib edilə edilə fərqlənməz; sözü gedən alimlər onu bir dəfə 'apriori doğru' kimi qəbul etmişlərdir. Təkamül nəzəriyyəsinin ən açıq və ən bariz şəkildə əsaslandığı ideoloji şübhəsiz Marksizm oldu. Dialektik materyalizmin banisi olan Karl Marks, tarixin inkişafını iqtisadiyyata bağlayırdı. Marks görə, cəmiyyət tarixində müxtəlif mərhələlərdən keçirdi və bu mərhələləri müəyyən edən amil istehsal vasitələri ilə istehsal münasibətlərindəki dəyişiklik idi. İqtisadiyyat, digər hər şeyin müəyyən edicisi idi. Bu ideologiya içində, din də iqtisadi mənfəətlər adına uydurulmuş bir masal kimi təyin edilirdi; ağalar təbəqələr, əzdiqləri təbəqələri passivləşdirmək üçün dini inkişaf etdirmişdilər. Marks görə 'din xalqın tiryəki' idi. Marks, əlavə olaraq cəmiyyətlərin bir inkişaf prosesi içində bir-birlərini izlədiklərini düşünürdü. Quldar cəmiyyət feodal cəmiyyətə, feodal cəmiyyət kapitalist cəmiyyətə çevrilmişdi, nəhayət bir inqilab sayəsində sosialist cəmiyyət qurulacaq və tarixin ən irəli mərhələsinə çatılacaqdı. Qısacası Marksın görüşləri, Darvinin Növlərin Mənşəyi adlı kitabı nəşr edilmədən əvvəl də təkamülçü idi. Lakin Marks ilə ən yaxın dostu və maddi köməkçisi Enqels, bir şeyi izah etməkdə çətinlik çəkirdilər: Canlıların necə var olduqları sualı. Çünki canlıları 'yaradılmamışlıq' əsasında izah edən bir tez olmadıqca, dinin bir tiryək olduğunu irəli sürmək və bütün tarixi maddəyə bağlamaq mümkün ola bilməzdi. Marksın gözlədiyi izah, Darvindən gəldi. Marks, Darvinin Növlərin Mənşəyi kitabını əlinə alar-almaz kitabın

özü üçün əhəmiyyətini anladı. Enqelsə yazdığı 19 Dekabr 1860 tarixli məktubunda, Darvinin kitabı üçün belə deyirdi: 'Darvinin əsəri böyük bir əsərdir. Tarixdəki sinif mübarizəsinin təbiət elmləri baxımından əsasını ehtiva edən ki-

tab budur' deyirdi. 16 Yanvar 1861-də Lassalla yazdığı məktubda isə belə deyirdi: 'Darvinin əsəri böyük bir əsərdir. Tarixdəki sinif mübarizəsinin təbiət elmləri baxımından əsasını təşkil edir.' Marks, Darvinə olan simpatiyasını ən böyük əsəri olan Das Kapitali Darvinə ithaf edərək də göstərmişdi. Kitabın Almanca nəşrinə əl yazısı ilə belə yazmışdı: 'Çarlz Darvinə, həqiqi bir pərəstişkarı olan Karl Marksdan.' Marksın yoldaşı Enqels isə Darvinə olan pərəstişini belə bildirmişdi: 'Təbiət metafizik olaraq deyil, dialektik olaraq fəaliyyət göstərir. Bununla bağlı olaraq hər kəsdən əvvəl

Çarlz Darvinin adı xatırlanmalıdır.

Marksın
Darvinə
ithaf etdiyi
Das Kapital
kitabının
üz qabığı.

Komunizmin bu iki banisi tərəfindən bu qədər yüksəldilən təkamül nəzəriyyəsi, təbii olaraq onların davamçıları tərəfindən də həvəslə mənimsənilirdi. Dünyanın hər yerində olursa olsun, hər tür kommunizm rejimi və ya hərəkatı, Darvinizmi və neo-Darvinizmi sonuna qədər müdafiə etdi, onu öz intellektual çərçivəsinin əsas daşlarından biri kimi qəbul etdi. Bu Darvinist yoldaşların ən məşhurlarından biri və şübhəsiz ki, ən qanlısı isə İosif Stalin idi. Stalin, 60 milyon insanın həyatına başa gəldiyi təxmin edilən rəhbərliyi boyunca da, təkamül propaqandasına böyük əhəmiyyət verirdi. Avtobioq-

rafiyasında belə yazıyordu: 'Məktəblərdəki şagirdlərimizin zəhnini altı gündə yaradılış əfsanəsindən təmizləmək üçün onlara üç şeyi xüsusilə öyrətməliyik: Dünyanın yaşı, geoloji mənşəyi və Darvinin təlimləri.' Bütün bunlara əsaslanaraq bunu demək mümkündür: Hər tür Marksist və kommunist hərəkatın fəlsəfi əsasında təkamül nəzəriyyəsinin əvəzedilməz bir yeri vardır. Və beləcə hər tür Marksist və kommunist hərəkat və hər tür sol rejim, özünə intellektual dayaq və məşruiyyət təmin etmək üçün, təkamülü mənimsəməyə və cəmiyyətə mənimsətməyə məcburdur.

1. Riçard Levontin, 'The Demon Haunted World', The New York Review Of Books, 9 Yanvar 1997, səh. 28.
2. Marks və Enqels Məktublar, səh. 426.
3. Marks və Enqels Məktublar, Cild 2, səh. 126.
4. Fridrix Enqels, Ütopik Sosializm—Elmi Sosializm, səh. 85.
5. Kent Hovind, The False Religion of Evolution.

Materyalistlər insan ruhunu niyə izah edə bilmirlər?

19 Hər şeyin ələ tutulan və gözlə görülən maddədən ibarət olduğunu iddia edən materyalistlər, insan ruhunu və şüurunu heç bir şəkildə izah edə bilmirlər. Bilindiyi kimi yer üzündə, insan bədənini də daxil hər şeyin qurucu bloku atomlardır. Yəni canlı cansız bütün varlıqlar atomların fərqli formalarla bir araya gəlməsi ilə yaranırlar. Beləcə materyalistlərin ən sıxışdıqları nöqtələrdən biri budur. İnsan şüurlu, iradə sahibi, düşünə bilən, danışa bilən, anlaya bilən, qərar verə bilən, mühakimə edə bilən bir varlıqdır. Belə bir varlığın, materyalistlərin iddia etdiyi kimi başiboş təsadüflərlə, şüursuz atomların öz-özlüyündə bir araya gələrək ortaya çıxmış olması mümkünsüzdür. Düşünə bilməyən, anlaya bilməyən, qərar ala bilməyən atomların qəfildən bir qərarla bir araya gəlib insan ruhunu yaratmaları mümkün deyildir. Beləcə materyalistlərin insanın malik olduğu ruh ilə əlaqədar hər hansı bir izahları da yoxdur.

Səndən ruhdan soruşurlar; de ki: 'Ruh, Rəbbimin əmrindəndir, sizə elmdən yalnız az bir şey verilmişdir.' (İsra surəsi, 85) Sonra onu 'düzəldib bir formaya saldı' və ona ruhdan üfürdü. Sizin üçün də qulaq, gözlər və ürəklər yaratdı. Nə az şükür edirsiniz? (Səcdə surəsi, 9)

Təkamül nəzəriyyəsi hansı böhran içindədir?

20 Bu günə qədər təkamül nəzəriyyəsinin elmi baxımdan etibarsız olduğunu ortaya qoyan əsas dəlilləri araşdırdıq. Şübhəsiz ki, təkamülü etibarsız salan daha çox dəlil və elmi qayda vardır, lakin burada yalnız bir hissəsinə toxuna bildik. Ama bu qədəri ilə belə ortaya çıxan həqiqət çox açıqdır. Təkamül nəzəriyyəsi, yalnız materyalist fəlsəfənin yaşadılması üçün müdafiə edilən, elm maskasına bürünmüş bir aldatmacadır. Elmə yox, spekyulyasiyaya, beyin yuyulmasına, propaqandaya və saxtakarlıqlara əsa-

Sizə məntiqli görünməsə belə, təkamülçülər belə bir masala həqiqətən inanırlar. Lakin bu yalnız bir inançdan ibarətdir. Çünki ortada bu hekayələrini təsdiqləyəcək tək bir dəlilləri belə yoxdur. Nə əsrlik bir müddətdir yer üzünün dörd bir yanında etdikləri qazıntılarda tapmağa umduqları yarı balıq-yarı sürünən, yarı sürünən-yarı quş kimi ara formaları tapa bilməmişlər, nə də son dərəcə inkişaf etmiş laboratoriyalarda bir proteinin, hətta proteinin quruluşundakı tək bir aminoasit molekulunun belə ibtidai dünya adını verdikləri şərtlərdə yarana biləcəyini sübut edə bilməmişlər. Tam əksinə, təkamülçülər bütün bu cəhdləri ilə, təkamül kimi bir prosesin yer üzünün heç bir dövründə yaşanmadığını və yaşana bilməyəcəyini bizzat öz əlləri ilə ortaya qoymuşlardır. Təkamül Nəzəriyyəsi Gələcəkdə də Təsdiqlənə bilməz Bütün söylərinə baxmayaraq təkamül nəzəriyyəsi haqqında heç bir realistik sübut, fakt və ya izah gətirə bilmədiklərindən, təkamülçi alimlərin tək təsəllisi elmin zamanla bu açılmazların cavabını verəcəyi xəyalıdır. Oysa elmin, milyonlarla il inkişaf etsə belə büsbütün məntiqsiz və əsassız bir iddianı sübut etməsi sözü gedə bilənməz. Əksinə, inkişaf edən elm belə bir iddianın reallıqdan uzaqlığını, getdikcə daha net və aşkar bir formada ortaya qoyur. Nitekim bu günə qədər də belə olmuşdur: Canlı hüceyrəsinin quruluşunun və funksiyalarının detalları kəşf edildikcə, hüceyrənin, — Darwin zamanındakı ibtidai elm səviyyəsində sanıldığı kimi — təsadüflər nəticəsi yarana biləcək sadə bir quruluş olmadığı çox daha dəqiqlik qazanmışdır. Hüceyrə çekirdeyindəki DNT molekulunun və bunun ağılasıqmaz komp-

leksliyinin kəşfi isə, artıq hüceyrənin deyil, onun DNT-sinin milyonda bir hissəsinin belə təsadüfən meydana gəlməsinin mümkünsüz olduğunu göz önünə sərmışdir. Vəziyyət bu qədər aydın olarkən, Allahın yaratmasını inkar edib, bu dərəcə üstün və kompleks varlıqların kökünü heç bir məntiqi olmayan təsadüflərə və rastgəlmələrə bağlamaq və bunu israrla müdafiə etmək, insanı gələcəkdə çox pis durumlara sala bilər. Təkamül nəzəriyyəsinin iç üzü, saxtakarlıqları və əyri məntiqi hər keçən gün daha çox üzə çıxdıqca, ictimaiyyət bunlara daha yaxından şahit olduqca və həqiqətləri gördükcə, təkamülün kor-koranə fanatik müdafiəçiləri çox keçmədən — bəlkə də bir neçə il içində — insanların arasına çıxma bilməyəcək bir duruma gələcəklər.

Dedilər ki: 'Sən paksan, bizə öyrətdiyindən başqa
bizim heç bir biliyimiz yoxdur.

Həqiqətən Sən, hər şeyi bilən, höküm və hikmət
sahibi olansan.' (Bəqərə
surəsi, 32)
